

USAID
DIN PARTEA POPORULUI
AMERICAN

Academia de Studii Economice din Moldova

**The 3rd edition of the Scientific-Practical Conference with
International Participation**

**”ADAPTING PUBLIC SERVICES
TO THE TECHNOLOGICAL CHALLENGES AND
TO THE BUSINESS ENVIRONMENT EXPECTATIONS”**

Book of Abstracts

December 8, 2023, Chisinau, Republic of Moldova.

Editura ASEM

CZU 3(082)=135.1=111=161.1
A 20

Colegiul de redacție:

Alexandru STRATAN, *doctor habilitat în științe economice, profesor universitar,*
membru corespondent al AȘM, Rector al ASEM

Veaceslav ZAPOROJAN, *doctor în drept, conferențiar universitar, ASEM*

Angela BELOBROV, *doctor în științe economice, conferențiar universitar, ASEM*

Alexandra TIGHINEANU, *doctor în drept, conferențiar universitar, ASEM*

Vladlen COJOCARU, *doctor în drept, conferențiar universitar, ASEM*

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

"Adapting Public Services to the Technological Challenges and to the Business Environment Expectations", scientific-practical conference (3 ; 2023 ; Chisinau). The 3rd edition of the Scientific-Practical Conference with International Participation "Adapting Public Services to the Technological Challenges and to the Business Environment Expectations", December 8, 2023, Chisinau : Book of Abstracts / comitetul științific internațional: Stratan Alexandru [et al.]. – Chisinau : [SEP ASEM], 2023. – 71 p.

Antetit.: Instituția Publică "Agenția Servicii Publice", Academia de Studii Economice din Moldova. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – În red. aut.
ISBN 978-9975-167-18-5 (PDF).

3(082)=135.1=111=161.1

A 20

ISBN 978-9975-167-18-5 (PDF).

Textele și rezumatele sunt publicate în redacția prezentată de autori.

Organizing Committee

Comitetul organizatoric

VRABIE Radu, Deputy Chief of USAID Moldova Institutional and Structural Reform Program
GORNOSTALI Alexandra, Senior Structural Reform Expert, USAID Moldova Institutional and Structural Reform Program
BELOBROV Angela, PhD., assoc.prof., Academy of Economic Studies of Moldova/ Head of Licensing and Registration of Law Units Department, „Public Service Agency” P.I., The Republic of Moldova
ZAPOROJAN Veaceslav, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova
TIGHINEANU Alexandra, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova
COJOCARU Vladlen, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova
CIOCHINA Elena, PhD., univ. lector, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova
BĂCU Adelina, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova
BRAGOI Diana, PhD. st., Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
BOLDEȘ Nicolae, Deputy Head of Licensing and Registration of Law Units Department, „Public Service Agency” P.I., The Republic of Moldova
NISTOR Mariana, Head of the Methodological Assistance and Internal Organization Directorate, „Public Service Agency” P.I., The Republic of Moldova
BORTA Marina, Deputy Head of the Methodological Assistance and Internal Organization Directorate, Head of the Planning, Elaboration and Approval of Normative Acts Directorate, „Public Service Agency” P.I., The Republic of Moldova
CIOBANICA Irina, Head of the Registration Assistance Office, „Public Service Agency” P.I., The Republic of Moldova
OLEINIC Serghei, Head of the Document Administration Office, „Public Service Agency” P.I., The Republic of Moldova
STRAISTĂ Sanda, Master degree, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

International Scientific Committee

Comitetul științific internațional

STRATAN Alexandru, Habilitated Doctor, University Professor, Correspondent Member of ASM, Rector of the Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

BELOSTECINIC Grigore, Academician, Habilitated Doctor, University Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

COCIUG Victoria, PhD, Associate Professor, Vice-Rector for Research and Partnerships, The Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

ZAPOROJAN Veaceslav, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

TIGHINEANU Alexandra, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

COJOCARU Vladlen, PhD, Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

BELOBROV Angela, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

COBZARI Ludmila, Habilitated Doctor, University Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

SECRIERU Angela, Habilitated Doctor, University Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

NECHITA Elena, Prof., PhD., Vasile Alecsandri University of Bacau, Romania

BOTEZ Daniel, Assoc. prof., PhD. Vasile Alecsandri University of Bacau, Romania

STRATULAT Oleg, PhD., Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

BRAGOI Diana, PhD. Student, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

ERHAN Lica, PhD, Academy of Economic Studies of Moldova (ASEM), The Republic of Moldova

BĂCU Adelina, PhD, Associate Professor, Academy of Economic Studies of Moldova (ASEM), The Republic of Moldova

ȘERBANESCU Cosmin, PhD., researcher, National Institute of Internal Control, Romania

VOSKANYAN Mariam, PhD., Associate Professor, Russian-Armenian (Slavonic) University, Armenia

DEARI Fitim, PhD., Associate Professor, South East European University Tetovo, Republic of Macedonia

TEODORESCU Florin Ion, PhD. In Philosophy, Lucian Blaga University of Sibiu, Romania

MOVILĂ Costantin, PhD. St., Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

DOBROVOLSCHI Alexandrina, Master degree, Academy of Economic Studies of Moldova, The Republic of Moldova

PROGRAMME

The 3rd edition of the Scientific-Practical Conference with International Participation „ADAPTING PUBLIC SERVICES TO THE TECHNOLOGICAL CHALLENGES AND TO THE BUSINESS ENVIRONMENT EXPECTATIONS”

December 08, 2023

Organization format: mixed (physical presence and online)

Location: **Academy of Economic Studies of Moldova**, F building, classroom 203,
61, Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni street, Chişinău

10:00 – 10:30	Registration of the participants, acceptance and registration on Microsoft Teams platform based on the submitted ID Welcome coffee Location: 2 nd floor hall, F building	
10:30 – 11:10	Opening speech Mihai LUPASCU State Secretary of the Ministry of Economic Development and Digitalization Government of Republic of Moldova Mircea EŞANU Director "Public Service Agency" P.I. Alexandru STRATAN Ph.D., univ. prof. Rector Academy of Economic Studies of Moldova Brian WITTNEBEL Deputy Director Economic Growth Department USAID Moldova Mission Ioana Maria COSTEA Ph.D., univ. prof. Dean Faculty of Law „Alexandru Ioan Cuza” University of Iaşi	
	PLENARY SESSION	
11:10 – 13:00	Andrian MUNTEANU Deputy Director Office for Prevention and Fight AGAINST Money Laundering	Requirements regarding the identification of the beneficial owner from the perspective of the legislation in the field of preventing and combating money laundering and the financing of terrorism
	Veaceslav ZAPOROJAN Associate professor Ph.D. in Law Dean of the Faculty of Law Academy of Economic Studies of Moldova	Protection of constitutional rights through digitalization of public services in Moldova in the perspective of integration into the European Union
	Angela BELOBROV Ph.D. in Economics Head of the Registration and Licensing of Law Units Department "Public Service Agency" P.I.	In Media Res: Digitalisation in the company law area
	Oleg EFRIM "Efrim, Roşca & Asociaţii" Law Firm State University of Moldova	Publicity of legal rights, acts and facts in the State Register of Legal Entities
	Mariana RUFA Executiv Director European Business Association	Business challenges and perspectives in the digitalization process of public services
	Natalia MIHALACHE Legal Director Moldcell S.A.	Digitalization – a need in VUCA world
13:00 – 14:00	Lunch break and networking Location: 2 nd floor hall, F building	
14:00-15:30	Activities in the thematic sessions according to the Program of the conference	
15:30-15:50	Coffee break and networking Location: 2 nd floor hall, F building	
15:50-17:30	Activities in the thematic sessions according to the Program of the conference	

THEMATIC SESSIONS:

Location: **Academy of Economic Studies of Moldova, F building, classroom 202**

14:00 – 17:30	Scientific Session I: Enhancing the legal framework for the advancement of the business environment and the non-profit sector
Moderators	Veceslav ZAPOROJAN Associate professor Ph.D. in Law Dean of the Faculty of Law Academy of Economic Studies of Moldova Vladlen COJOCARU Ph.D. in Law Associate professor Head of Department Academy of Economic Studies of Moldova Nicolae BOLDEȘ Deputy Head of the Registration and Licensing of Law Units Department "Public Service Agency" P.I. Elena CIOCHINA Ph.D. Univ. Lect. Academy of Economic Studies of Moldova

Location: **Academy of Economic Studies of Moldova, F building, classroom 203**

14:00 – 17:30	Scientific Session II: Modernizing company law through digitalization and Policies For Entrepreneurship Development
Moderators	Angela BELOBROV Head of the Registration and Licensing of Law Units Department "Public Service Agency" P.I. Ph.D. in Economics Alexandra TIGHINEANU Ph.D. in Law Associate professor Academy of Economic Studies of Moldova Mihail DRAGAN Head of the of the Registration of Law Units Direction "Public Service Agency" P.I. Marina BORTA Deputy Head of the Methodological Assistance and Internal Organization Department "Public Service Agency" P.I.

Location: **Academy of Economic Studies of Moldova, F building, classroom 201**

14:00 – 17:30	Scientific Session III: Implementing Beneficial Ownership reforms: european and national framework
Moderators	Ludmila COBZARI Professor Ph.D. in Economics Dean of the Faculty of Finance Academy of Economic Studies of Moldova Adelina BĂCU Ph.D. in Law Associate professor Academy of Economic Studies of Moldova Cristina BOROZAN Head of the Beneficial Ownership Identification Section "Public Service Agency" P.I. Diana RUSU Registrar Registration of Law Units Direction "Public Service Agency" P.I.

Location: **Academy of Economic Studies of Moldova, F building, classroom 205**

14:00 – 17:30	Scientific Session IV: Digitalization in the realm of licensing and authorization services
Moderators	Alexandru ARMEANIC Ph.D. in Law Associate professor Academy of Economic Studies of Moldova Sergiu MANIC Deputy Director "Public Service Agency" P.I. Semion RAIU Deputy Head of the Licensing Direction "Public Service Agency" P.I. Costantin MOVILA PhD. student Academy of Economic Studies of Moldova

Presentation time limits in sessions– 10 min. Debates – 5 min.

PROGRAMUL

Ediției a III-ia a conferinței științifico-practice cu participare internațională „ADAPTAREA SERVICIILOR PUBLICE LA PROVOCĂRILE TEHNOLOGICE ȘI LA AȘTEPTĂRILE MEDIULUI DE AFACERI”

08 decembrie 2023

Format de organizare: hibrid (cu prezență în persoană și on-line)

Locația: **Academia de Studii Economice din Moldova**, blocul F, sala 203,
str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61, Chișinău

10:00 – 10:30	Înregistrarea participanților, acceptarea și înregistrarea pe platforma Microsoft Teams în baza ID-ului remis	
	Cafeaua de bun venit Locația: Holul etajului II	
10:30 – 11:10	Cuvânt de deschidere Mihai LUPASCU Secretar de Stat Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Guvernul Republicii Moldova Mircea EȘANU Director I.P. „Agenția Servicii Publice” Alexandru STRATAN prof.univ., dr. hab. Rector Academia de Studii Economice din Moldova Brian WITTNEBEL Director Adjunct Departamentul Creșterea Economică Misiunea USAID din Moldova Ioana Maria COSTEA Decan Facultatea de Drept Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași	
	SESIUNEA PLENARĂ	
11:10 – 13:00	Andrian MUNTEANU Director adjunct Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor	Cerințele privind identificarea beneficiarului efectiv din perspectiva legislației în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului
	Veaceslav ZAPOROJAN Decanul Facultății „Economie Generală și Drept” Doctor în drept. conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova	Protecția drepturilor constituționale prin digitalizarea serviciilor publice în Moldova în perspectiva integrării în Uniunea Europeană
	Angela BELOBROV Șef Departamentul Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept Dr. în șt. econ. I.P. „Agenția Servicii Publice”	In Media Res: Digitalizarea în domeniul dreptului societăților comerciale
	Oleg EFRIM Biroul asociat de avocați „Efrim, Roșca & Asociații” Universitatea de Stat din Moldova	Publicitatea drepturilor, actelor și faptelor juridice în Registrul de Stat al Unităților de Drept
	Mariana RUFA Directoare executivă European Business Association	Provocările și perspectivele businessului în procesul de digitalizare a serviciilor publice
	Natalia MIHALACHE Directoare juridică Moldcell S.A.	Digitalizarea - o necesitate în lumea VUCA
13:00 – 14:00	Prânz și socializare Locația: Holul etajului II	
14:00-15:30	Activități în secțiunile tematice conform programului conferinței	
15:30-15:50	Pauză de cafea și socializare Locația: Holul etajului II	
15:50-17:30	Activități în secțiunile tematice conform programului conferinței	

SECȚIUNI TEMATICE:

Locația: **Academia de Studii Economice din Moldova**, blocul F, sala 202

14:00 – 17:30	Secțiunea științifică I: Consolidarea cadrului legal pentru promovarea mediului de afaceri și sectorului nonprofit
Moderatori	Veceslav ZAPOROJAN dr. în drept. conf. univ. Decanul Facultății „Economie Generală și Drept” Academia de Studii Economice din Moldova Vladlen COJOCARU dr. în drept. conf. univ. Șef Departamentul „Drept” Academia de Studii Economice din Moldova Nicolae BOLDEȘ Șef adjunct Departamentul Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept I.P. „Agenția Servicii Publice” Elena CIOCHINA dr. în drept. lect. univ. Academia de Studii Economice din Moldova

Locația: **Academia de Studii Economice din Moldova**, blocul F, sala 203

14:00 – 17:30	Secțiunea științifică II: Modernizarea dreptului societăților comerciale prin digitalizare și politici privind susținerea dezvoltării afacerilor
Moderatori	Angela BELOBROV Șef Departamentul Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept I.P. „Agenția Servicii Publice” Dr. în șt. econ. Alexandra TIGHINEANU dr. în drept. conf. univ. Prodecan Facultatea „Economie Generală și Drept” Academia de Studii Economice din Moldova Mihail DRAGAN Șed Departamentul Înregistrare a Unităților de drept I.P. „Agenția Servicii Publice” Marina BORTA Șef adjunct Direcția Asistență Metodică și Organizare Internă I.P. „Agenția Servicii Publice”

Locația: **Academia de Studii Economice din Moldova**, blocul F, sala 201

14:00 – 17:30	Secțiunea științifică III: Implementarea reformelor privind proprietatea efectivă: cadrul european și național
Moderatori	Ludmila COBZARI dr. hab. în econ. prof. univ. Decanul Facultății „Finanțe” Academia de Studii Economice din Moldova Adelina BĂCU dr. în drept. conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova Cristina BOROZAN Șef Serviciu Identificarea Beneficiarului Efectiv I.P. „Agenția Servicii Publice” Diana RUSU Registrator în domeniul înregistrării de stat a persoanelor juridice I.P. „Agenția Servicii Publice”

Locația: **Academia de Studii Economice din Moldova**, blocul F, sala 205

1400 – 17:30	Secțiunea științifică IV: Digitalizarea în domeniul serviciilor de licențiere și autorizare
Moderatori	Alexandru ARMEANIC dr. în drept. conf. univ. Academia de Studii Economice din Moldova Sergiu MANIC Director adjunct I.P. „Agenția Servicii Publice” Semion RAIU Șef adjunct Direcția Licențiere I.P. „Agenția Servicii Publice” Costantin MOVILĂ drd. Academia de Studii Economice din Moldova

Timp de prezentare în secțiuni – 10 min. Dezbateri – 5 min.

CONTENTS

<i>Scientific Session I. ENHANCING THE LEGAL FRAMEWORK FOR THE ADVANCEMENT OF THE BUSINESS ENVIRONMENT AND THE NON-PROFIT</i>	
<i>Secțiunea științifică I. CONSOLIDAREA CADRULUI LEGAL PENTRU PROMOVAREA MEDIULUI DE AFACERI ȘI SECTORULUI NONPROFIT.</i>	10
<i>Scientific Session II. MODERNIZING COMPANY LAW THROUGH DIGITALIZATION AND POLICIES SUPPORTING BUSINESS DEVELOPMENT</i>	
<i>Secțiunea științifică II. MODERNIZAREA DREPTULUI SOCIETĂȚILOR COMERCIALE PRIN DIGITALIZARE ȘI POLITICI PRIVIND SUSȚINEREA DEZVOLTĂRII AFACERILOR.</i>	27
<i>Scientific Session III. IMPLEMENTING BENEFICIAL OWNERSHIP REFORMS: EUROPEAN AND NATIONAL FRAMEWORK</i>	
<i>Secțiunea științifică III. IMPLEMENTAREA REFORMELOR PRIVIND PROPRIETATEA EFECTIVĂ: CADRUL EUROPEAN ȘI NAȚIONAL.</i>	56
<i>Scientific Session IV. DIGITALIZATION IN THE REALM OF LICENSING AND AUTHORIZATION SERVICES</i>	
<i>Secțiunea științifică IV. DIGITALIZAREA ÎN DOMENIUL SERVICIILOR DE LICENȚIERE ȘI AUTORIZARE.</i>	66

**Scientific Session I. ENHANCING THE LEGAL FRAMEWORK FOR THE ADVANCEMENT OF
THE BUSINESS ENVIRONMENT AND THE NON-PROFIT**

**Secțiunea științifică I. CONSOLIDAREA CADRULUI LEGAL PENTRU PROMOVAREA
MEDIULUI DE AFACERI ȘI SECTORULUI NONPROFIT**

**PROTECTION OF CONSTITUTIONAL RIGHTS THROUGH DIGITALIZATION OF PUBLIC SERVICES
IN MOLDOVA IN THE PERSPECTIVE OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN UNION**

**Veaceslav ZAPOROJAN, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: zaporojan.veaceslav@ase.md**

Digitization in the evolution of all societies based on the "digital revolution" is necessary at the modern public level, establishing a legal and constitutional imperative. The adoption in 2018 of the European Union programs "Digital Europe for the period 2021-2027" establishes important national standards for the member states, which establish rules for the institution of to respect constitutional rights and freedoms such as freedom of expression, private life, etc. Widespread implementation of technologies such as artificial intelligence, cyber security, etc. establish at the stage of constitutionality jurisprudence regarding the correspondence with the Constitution of legal norms, such as CCR Decision no. 70 of 28.02.2023.

Digitization was established in the Republic of Moldova through the formation of multiple digital platforms, and after June 23, 2022, when the European Council granted the Republic of Moldova the status of a candidate country, the need arose to ratify the agreement with the EU regarding participation in the Union Program - Mechanism for the interconnection of Europe, from 9 May 2023. The foundations of European digital constitutionalism in the Republic of Moldova were formed previously, after June 27, 2014, when the EU and Moldova signed the Association Agreement, drafts of revision of the Constitution were developed to resolve power imbalances in the digital society, mitigating the risks for the fundamental rights and values of an authentic democracy in the Republic of Moldova in the perspective of integration into the European Union.

Key words: constitutional rights, constitutionality jurisprudence, digitization, integration into the European Union.

JEL classification Codes: K10, K24, K38, O32, O38.

**PROTECȚIA DREPTURILOR CONSTITUȚIONALE PRIN DIGITALIZARE A SERVICIILOR PUBLICE ÎN
MOLDOVA ÎN PERSPECTIVA INTEGRĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ**

**Veaceslav ZAPOROJAN, doctor în drept, conf. universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova
e-mail: zaporojan.veaceslav@ase.md**

Digitalizarea în evoluția tuturor societăților bazate pe „revoluția digitală” este necesară la nivel public modern, instituind un imperativ legal și constituțional. Adoptarea în 2018 a programelor Uniunii Europene „Europa digitală pentru perioada 2021-2027” stabilește standarde naționale importante pentru statele membre, care stabilesc reguli pentru instituirea respectării drepturilor și libertăților constituționale precum libertatea de exprimare, viața privată, etc.

Implementarea pe scară largă a tehnologiilor precum inteligența artificială, securitatea cibernetică, etc. instituie la stadiul de constituționalitate jurisprudența privind corespondența cu Constituția a normelor juridice, precum Decizia CCR nr. 70 din 28.02.2023.

Digitalizarea a fost instituită în Republica Moldova prin formarea de multiple platforme digitale, iar după 23 iunie 2022, când Consiliul European a acordat Republicii Moldova statutul de țară candidată, a apărut necesitatea ratificării acordului cu U.E. privind participarea la Programul Uniunii - Mecanismul de interconectare a Europei, din 9 mai 2023. Bazele constituționalismului digital european în Republica Moldova au fost formate anterior, după 27 iunie 2014, când U.E. și Moldova au semnat Acordul de Asociere, proiecte de revizuire a Constituției au fost elaborate pentru a rezolva dezechilibrele de putere din societatea digitală,

atenuând riscurile pentru drepturile și valorile fundamentale ale unei democrații autentice în Republica Moldova în perspectiva integrării în Uniunea Europeană.

Cuvinte-cheie: drepturi constituționale, jurisprudență de constituționalitate, digitalizare, integrare în Uniunea Europeană.

Coduri JEL: K10, K24, K38, O32, O38.

REFLECTIONS ON PROVIDING LEGAL ASSISTANCE FOR SMALL ENTREPRENEURS

**Alexandra TIGHINEANU, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova**

e-mail: alexandra.tighineanu@ase.md

ORCID ID: 0000-0002-3770-5501

The legal assistance granted to representatives of the business environment is a current and important topic for the Republic of Moldova. In particular, we are referring to small and medium-sized entrepreneurs, who have low incomes and do not have the possibility to hire or contract a lawyer or lawyer.

The aim of the study is to identify the possibilities of providing legal assistance *bro bono* to small and medium-sized entrepreneurs in the first place, as well as to future potential entrepreneurs, through alternative methods of legal assistance, such as university legal clinics, public associations specialized in the field, etc.

In order to achieve a good result, several scientific research methods were used in the research, including the analysis method, the synthesis method, the comparative method, the statistical method, etc.

In conclusion, we can mention that in order to achieve the proposed goal, there is a need to modify the normative framework, so that legal assistance is also granted by other legal subjects than the traditional ones. This example can be taken from the legislation of the United States of America, where university legal clinics are very widespread and represent the lifeline for vulnerable categories of subjects who do not have the financial possibility to apply for qualified legal assistance. This topic is especially relevant now, when there have been changes in the legislation, and the former holders of entrepreneurs' patents are faced with several problems related to the legalization of the activity, including the legal form of organization, etc. Under these conditions, we consider it appropriate to complete the law on state-guaranteed legal assistance, where the University Legal Clinics can also be found as subjects with the right to grant primary legal assistance.

Keywords: legal aid, small and medium-sized entrepreneurs, university legal clinics.

JEL classification Codes: K15, K38, O32, O38.

REFLECȚII PRIVIND ASIGURAREA ASISTENȚEI JURIDICE MICILOR ÎNTREPRINZĂTORI

**Alexandra TIGHINEANU, doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova**

E-mail: alexandra.tighineanu@ase.md

ORCID ID: 0000-0002-3770-5501

Asistența juridică acordată reprezentanților mediului de afaceri, constituie un subiect actual și important pentru Republica Moldova. În special, ne referim la antreprenorii mici și mijlocii, care dispun de venituri reduse și nu au posibilitatea să angajeze sau să contracteze un jurist sau avocat.

Scopul studiului rezidă în identificarea posibilităților de acordare a asistenței juridice *bro bono* întreprinzătorilor mici și mijlocii în primul rând, precum și viitorilor potențiali întreprinzători, prin metode alternative de asistență juridică, cum ar fi clinicile juridice universitare, Asociațiile obștești specializate în domeniu, ș.a.

Pentru atingerea unui bun rezultat, în cadrul cercetării s-au utilizat mai multe metode științifice de cercetare, printre care metoda analizei, metoda sintezei, metoda comparativă, metoda statistică ș.a.

În concluzii, putem menționa că pentru realizarea scopului propus, este nevoie de modificarea cadrului normativ, astfel încât asistența juridică să fie acordată și de către alți subiecți de drept, decât cei tradiționali. Acest exemplu poate fi preluat din legislația Statelor Unite ale Americii, unde clinicile juridice universitare

sunt foarte răspândite și reprezintă colacul de salvare pentru categoriile vulnerabile de subiecți care nu au posibilitate financiară să se adreseze pentru asistență juridică calificată. Acest subiect este actual mai ales acum, când au intervenit modificări în legislație, iar foștii titulari ai patentelor de întreprinzători se confruntă cu mai multe probleme ce țin de legalizarea activității, inclusiv forma juridică de organizare, ș.a. În aceste condiții, considerăm oportun completarea legii cu privire la asistența juridică garantată de stat, unde să se regăsească și Clinicile juridice universitare în calitate de subiecți cu drept de acordare a asistenței juridice primare.

Cuvinte-cheie: asistență juridică, întreprinzători mici și mijlocii, clinici juridice universitare.

Coduri JEL: K15, K38, O32, O38.

DETERMINATION OF THE NATIONAL REGISTRATION OF THE LEGAL STATUS OF A PERSON WITHIN THE INTERNATIONAL TAX CONVENTIONS

ARMEANIC Alexandru, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
E-mail: armeanic@ase.md
ORCID ID: 0000-0002-4466-8884

Background: Unlike the concepts given by the OECD Model Convention (1977), the conventions concluded by the Republic of Moldova to the notion of "person", does not include the element of company, replacing it with the notion of legal person.

Methodology: It should be noted, that the conventions concluded by the Republic of Moldova, according to Article 4 and 5 Tax Code of the Republic of Moldova, do not specify the concept of legal person, as it is done in the case of the Model Convention, when it refers to the notion of "company". There may be cases where the individual is a resident of more than one State (case of conflicts of residence).

Main results: These differences are not open to deviating interpretations, as the notion of "company" is defined in the Model Convention as follows: "the term "company" means any legal person or any entity which is considered for taxation purposes as a legal person". A special situation may arise in the case of natural persons, where States signatory to the Conventions provide in their domestic legislation for the possibility of dual citizenship.

Conclusions: Therefore, in the broad sense of the concept of "legal person" used in the conventions concluded by the Republic of Moldova can be delimited only those legal persons that are taken into account "for the purpose of taxation", i.e. legal persons that are subjects of taxation with respect to the taxes covered by the convention. In the case of natural persons, tax treaties will contain provisions on how to determine the status of the person in order to correctly allocate the right to tax.

Keywords: tax, double taxation, company, legal entity, tax convention.

JEL classification Codes: K15, E62, O38.

DETERMINAREA ÎNREGISTRĂRII NAȚIONALE A STATUTULUI JURIDIC DE PERSOANĂ ÎN CADRUL CONVENȚIILOR FISCALE INTERNAȚIONALE

ARMEANIC Alexandru, conf.univ., dr.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova
e-mail: armeanic@ase.md
ID ORCID: 0000-0002-4466-8884

Contextul: Spre deosebire de conceptele date de Convenția Model a OCDE (1977), convențiile încheiate de Republica Moldova la noțiunea de „persoană”, nu cuprind elementul de societate, înlocuind-o cu noțiunea de persoană juridică.

Metodologia: De remarcat, că convențiile încheiate de Republica Moldova, conform articolul 4 și 5 Cod fiscal al Republicii Moldova, nu precizează conceptul de persoană juridică, așa cum se procedează în cazul Convenției Model, când aceasta se referă la noțiunea de „societate”. Se pot întâlni cazuri, când persoana fizică este

rezidentă a mai multor state (*cazul conflictelor de rezidență*). *Rezultatele principale:* Aceste deosebiri nu au interpretări deviate, fiindcă noțiunea de „societate” este definită de Convenția Model în felul următor: „termenul «societate» desemnează orice persoană juridică sau orice entitate care este considerată în scopul impozitării ca persoană juridică”. O situație aparte poate apărea în cazul persoanelor fizice, în care statele semnatare ale convențiilor prevăd în legislațiile lor interne posibilitatea dublei cetățenii.

Concluziile: Așadar, în sens larg al conceptului de „persoană juridică”, folosit în convențiile încheiate de Republica Moldova pot fi delimitate doar acele persoane juridice care sunt luate în considerare „în scopul impozitării”, adică persoanele juridice care sunt subiecți ai impunerii cu privire la impozitele pe care le vizează convenția. În ipoteza persoanelor fizice, convențiile fiscale vor cuprinde prevederi referitoare la modalitatea de determinare a statutului persoanei pentru o repartizare corectă a dreptului de impunere.

Cuvinte-cheie: fiscalitate, dublă impunere, societate, persoană juridică, convenție fiscală.

Coduri JEL: K15, E62, O38.

REFLECTIONS ON THE STATE REGISTRATION OF PEASANT HOUSEHOLDS (FARMERS)

Iurie MIHALACHE, PhD Assoc. Prof.,

Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

e-mail: mihalacheiurie@yahoo.com

The Civil Code establishes that a natural person has the right to engage in entrepreneurial activities without forming a legal entity, from the moment of state registration as an individual entrepreneur or through other means provided by law. Furthermore, a person conducting entrepreneurial activities without state registration cannot claim the absence of the status of an entrepreneur. In other words, any natural person engaged in a profit-generating activity is presumed to be an entrepreneur and is obligated to be registered in one of the organizational and legal forms provided by law.

The legislation grants natural persons the right to carry out entrepreneurial activities through the following legal forms of organization: a) individual entrepreneur; b) peasant household (farmer); c) holder of an entrepreneur's patent.

An important role in this regard is played by the peasant household. According to the Law on Peasant Households (Farmers) No. 1353/2000, a peasant household is an individual enterprise based on private ownership of agricultural land and other assets, relying on the personal labor of family members (members of the peasant household), with the aim of obtaining agricultural products, their primary processing, and predominantly marketing their own agricultural production (Article 2, paragraph (1)). The peasant household operates as an entrepreneur only in the field of agriculture and can be observed in rural areas. Peasant households are identified by the initials "G.Ț.," accompanied by the name and surname of the founder.

Keywords: peasant household, founder, agriculture, state registration, administrator, entrepreneurial activity.

JEL classification Codes: K15, E62, O38.

REFLECȚII PRIVIND ÎNREGISTRAREA DE STAT A GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI (FERMIER)

Iurie MIHALACHE, dr.hab., conf.univ.,

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova

e-mail: mihalacheiurie@yahoo.com

Codul civil stabilește că persoana fizică are dreptul să practice activitate de întreprinzător, fără a constitui o persoană juridică, din momentul înregistrării de stat în calitate de întreprinzător individual sau în alt mod prevăzut de lege. Mai mult ca atât, persoana care desfășoară activitate de întreprinzător fără înregistrarea de stat, nu poate invoca lipsa calității de întreprinzător. În alte cuvinte, orice persoană fizică care practică o activitate aducătoare de profit se prezumă a fi întreprinzător și este obligată să fie înregistrată în una din formele organizatorico-juridice prevăzute de lege.

Legislația acordă persoanelor fizice dreptul de a desfășura activitate de întreprinzător prin intermediul următoarelor forme juridice de organizare: a) întreprinzător individual; b) gospodărie țărănească (de fermier); c) titular al patentei de întreprinzător.

Un rol important în acest sens revine gospodăriei țărănești. Conform Legii privind gospodăriile țărănești (de fermier) nr.1353/2000, gospodăria țărănească este o întreprindere individuală, bazată pe proprietatea privată asupra terenurilor agricole și asupra altor bunuri, pe munca personală a membrilor unei familii (membri ai gospodăriei țărănești), având ca scop obținerea de produse agricole, prelucrarea lor primară, comercializarea cu preponderență a propriei producții agricole (art.2 alin.(1)). Gospodăria țărănească își desfășoară activitatea de întreprinzător doar în domeniul agriculturii și poate fi observată în mediul rural. Identificarea gospodăriilor țărănești se face prin inițialele „G.Ț.”, însoțită de numele și prenumele fondatorului.

Cuvinte-cheie: gospodărie țărănească, fondator, agricultură, înregistrare de stat, administrator, activitate de întreprinzător.

Coduri JEL: K15, E62, O38.

THE IMPACT OF THE NEW LEGISLATION ON STATE TAX IN THE JUDICIAL PROCESS ON THE BUSINESS ENVIRONMENT

Adelina BACU, PhD in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: bacu.adelina@ase.md

According to the provisions of Article 20 of the Constitution, every person has the right to effective remedy from competent judicial authorities against acts that violate their rights, freedoms, and legitimate interests. No law can restrict access to justice. Through these provisions, the Fundamental Law consecrates the principle of free access to justice, which, as mentioned in the practice of the European Court of Human Rights (ECHR), may undergo some limitations by conditioning the initiation of proceedings through a pre-trial extrajudicial procedure or by obliging the payment of fees contributing to maintaining a balance to ensure the functionality of the judiciary.

On July 31, 2023, the Parliament of the Republic of Moldova adopted a new law regarding the state tax, making significant changes both in terms of the categories of claims or procedural acts for which the tax will be collected and the amount of this tax. The factors that sparked heated debates in both civil society and the justice system involve not only the exponential increase in the value of the tax but also the introduction of a new tax called the stamp duty.

Research methodology. The work was developed using logical, systemic analysis, formal-dogmatic, and comparative methods. The research is conducted in the context of updated legislative provisions, national judicial practice, and legal doctrine.

Main results. The state tax represents the amount of money paid in advance to the state budget by the party intending to initiate civil proceedings, with the fundamental objective of partially recovering the costs incurred by the state in maintaining the judicial system. This tax, justified as a means of preventing frivolous lawsuits, cannot, however, according to ECHR practice, have a disproportionate character in relation to the claimant's income. The new legislation, however, seems to disregard the respect for this proportionality, and undoubtedly, the most exposed and vulnerable in the face of this challenge are individuals with modest incomes, who may not always qualify for tax exemptions. Moreover, global, and regional crises have severely impacted the economic sector in our country, affecting legal entities in the entrepreneurial environment, which are experiencing financial sustainability challenges, and the costs associated with legal proceedings will now be a test for entrepreneurs. The detrimental consequences of the Coronavirus pandemic, the war on the country's borders with one of its most important trading partners such as Ukraine, and the energy crisis have profoundly shaken the business environment in our country. Companies face daily significant increases in raw material and energy prices, supply chain blockages, and a lack of market outlets, with increased competitive pressure in the labour market. These high costs often cannot be fully passed on to customers or absorbed by the market, so state authorities must intervene with support measures to improve the situation. However, a substantial increase in taxes for legal action cannot be treated as a support instrument for businesses.

The imposition of state taxes exceeding one hundred thousand lei can be a significant challenge even for large companies, and much more so for small and medium-sized enterprises (SMEs), which can be particularly vulnerable for various reasons. Firstly, SMEs are more prevalent in sectors affected by the crisis. Secondly, SMEs are more vulnerable than larger firms to the impact of multiple crises. Lastly, SMEs may have fewer responses to financial imbalances they face.

In conclusion, without contesting the necessity of legislative changes regarding state taxes, it is necessary to emphasize the need for a differentiated approach not only to categories of disputes but also based on profit levels. Taking into account that, in 2022, according to statistical data, the average sales revenue of SMEs per enterprise was 4.4 million lei, imposing a fee of 2050 lei + 3% of the value of the claim exceeding 50,001 lei could disrupt the economic activities of these entrepreneurs, who often struggle to meet mandatory payments. Legal actions could potentially ruin them, given the examination deadlines for cases and the difficulties that arise during the enforcement stage of judgments. Therefore, we believe that the amount of the state tax in cases initiated by for-profit legal entities should vary depending on the level of profit in the previous financial year. Entities that do not generate a profit should be exempt from paying the tax.

Keywords: state fee, free access to justice, disproportionality of fees, ECHR practice.

JEL classification Codes: K15, E62, O38.

IMPACTUL NOII LEGISLAȚII CU PRIVIRE LA TAXA DE STAT ÎN PROCESUL JUDICIAR ASUPRA MEDIULUI DE AFACERI

Adelina BACU, doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova
e-mail: bacu.adelina@ase.md

Potrivit prevederilor art. 20 din Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție. Prin aceste dispoziții Legea fundamentală consacră principiul accesului liber la justiție, care după cum s-a menționat și în practica CtEDO poate suporta unele limitări prin condiționarea intentării procesului de parcurgerea unei proceduri prealabile extrajudiciare sau prin obligarea la plata unor taxe care vin să contribuie la asigurarea unui echilibru în vederea garantării funcționalității instanțelor judecătorești.

În data de 31 iulie 2023 Parlamentul RM a adoptat o nouă lege cu privire la taxa de stat prin care a intervenit cu schimbări majore atât la capitolul categoriilor de pretenții sau acte procesuale pentru care se va încasa taxa, cât și la capitolul mărimii acestei taxe. Factorii care au provocat dezbateri aprinse atât în societatea civilă, cât și în cadrul sistemului de justiție, vizează atât creșterea exponențială a valorii taxei, cât și introducerea unei taxe noi, denumită taxa de timbru.

Metodologia cercetării. La elaborarea lucrării au fost utilizate: metoda logică, metoda analizei sistemice, metoda formal-dogmatică și metoda comparativă. Cercetarea este realizată prin prisma contextului legislativ actualizat, a practicii judiciare naționale și a doctrinei juridice.

Principalele rezultate. Taxa de stat reprezintă suma de bani care se achită cu anticipație în bugetul de stat, de către subiectul care intenționează să declanșeze un proces civil, având ca obiectiv fundamental recuperarea parțială a cheltuielilor pe care le suportă statul cu întreținerea sistemului judecătoresc. Această taxă, deși justificată ca scop și ca instrument de prevenție a unor litigii cu pretenții derizorii, totuși, în conformitatea cu practica CtEDO, nu poate avea un caracter disproporționat în raport cu veniturile reclamantului. Noua legislație în domeniu, pare însă să nu țină cont de respectarea acestei proporționalități și cu certitudine, cei mai expuși și vulnerabili în fața acestei provocări sunt persoanele fizice cu venituri modeste, care nu întotdeauna vor putea beneficia de scutiri de la plata taxei. Totodată, crizele globale și regionale au deteriorat puternic și sectorul economic de la noi din țară, afectând persoanele juridice din mediul antreprenorial, care resimt o lipsă a sustenabilității financiare, iar costurile pe care le va implica un proces de judecată de acum înainte vor constitui o piatră de încercare pentru întreprinzători. Consecințele nefaste ale pandemiei de Coronavirus, războiul care se desfășoară la hotarele țării cu unul din cei mai importanți parteneri comerciali cum este Ucraina, criza energetică a zdruncinat din temelii mediul de afaceri de la noi din țară. Companiile se confruntă zilnic cu creșteri importante ale prețurilor la materii prime și energie, cu blocaje în

aprovizionare și lipsa pieții de desfacere, cu creșterea presiunii concurențiale pe piața forței de muncă. Aceste costuri ridicate adesea nu pot fi transferate în totalitate către clienți sau nu pot fi absorbite de piață”, de aceea autoritățile statului trebuie să intervină cu măsuri de susținere în vederea ameliorării situației. Or creșterea substanțială a taxelor pentru intentarea unei acțiuni în justiție nu poate fi tratată ca un instrument de sprijin pentru business.

Instituirea unor taxe de stat care ajung să depășească o sută de mii de lei pot fi o mare provocare chiar și pentru marile companii, cu atât mai mult însă vor fi afectate IMM-urile care pot fi deosebit de vulnerabile dintr-o serie mai amplă de motive. În primul rând, acestea sunt mai răspândite în sectoarele afectate de criză. În al doilea rând, IMM-urile sunt mai vulnerabile decât firmele mai mari la impactul multiplelor crize. Nu în ultimul rând, IMM-urile pot avea mai puține căi de răspuns în fața dezechilibrelor financiare cu care se confruntă.

Concluzii. În acest context, fără a contesta necesitatea schimbărilor legislative în legislația referitoare la taxa de stat, totuși, ținem să subliniem că este necesară a abordare diferențiată nu doar pe categorii de litigii, ci și pe nivel de profit. Dacă ținem cont de faptul că, în anul 2022, conform datelor statistice, veniturile din vânzări a IMM, în medie pe o întreprindere au constituit 4,4 mil., atunci impunerea unei taxe de 2050 lei + 3% din valoarea acțiunii care depășește 50001 lei, ar putea perturba activitatea economică a acestor întreprinzători, care deseori sunt în impas cu achitarea plăților obligatorii, or acțiunile în justiție i-ar putea ruina definitiv, având în vedere termenele de examinare a cauzelor și dificultățile care apar la etapa executării silite a hotărârilor. Astfel, apreciem că mărirea taxei de stat în cauzele intentate de persoane juridice cu scop lucrativ, trebuie să difere în dependență de nivelul profitului pe anul financiar precedent. Subiecții care nu înregistrează profit urmează a fi scutiți de plata taxei.

Cuvinte-cheie: taxa de stat, accesul liber la justiție, disproporționalitatea taxelor, practica CtEDO.

Coduri JEL: K15, E62, O38.

THE GENERAL MODEL OF ECONOMIC FREEDOM. TREATMENT DEONTOLOGICAL AND CONSEQUENTIAL TREATMENT

Florin Ion TEODORESCU, PhD. in philosophy, PhD.in Economics Student,

Lucian Blaga University of Sibiu, Romania

e-mail: florinonteodorescu@yahoo.com

Economic freedom as part of general freedom can be approached from several sets of perspectives. In the preliminary, with a need for clarification and correct placement, general, inclusive freedom is examined both in a deontological theoretical model, but also in a consequentialist one. Then, the measurement of economic freedom itself and the consequences, the direct causal conditioning on economic indicators is incipient and in adjustment.

First of all, the main differentiation separates negative freedom as the absence of intervention and interference from others in carrying out an action from positive freedom as the ability to carry out the action and the prime mover (*primum movens*) of human agency (agency, *agentivité*) or, in other words, as mechanism for realizing the full potential of the subject.

Secondly, during the quantification and mathematization specific to the 20th century, in a conversion from a qualitative aim to a quantitative one, economic freedom is approached through a consequentialist treatment of presumed or ascertained effects.

A consequentialist analysis verifies human choices and acts in a quantitative determination and measurement for which measurable parameters are implicit, initially quantified by primary subjective evaluations based on a hierarchy, or measured as estimated or performed results of economic activity. In this latter sense, quantification is about projected efficiency, such as the Pareto optimum benchmark/production possibilities frontier, or about output efficiency, mainly allocative efficiency.

From the outset, a deontological model is opposed to the consequentialist/utilitarian one in which the outcome of the designed or performed action takes precedence. The deontological approach involves the impossibility of disregarding the principle in order to obtain a superior result. In this way, the deontological approach to freedom fixes freedom as the only and ultimate end, and not as a means to another end. Then, the negative freedom that protects the individual against the intervention or interference of others or the agency of

imposition, control and punishment, in addition, implies a methodological assessment from a double perspective, on the one hand from a dichotomy of freedom (positive and negative) and, on the other hand, from an opposition between rights and duty.

Keywords: economic freedom, general freedom, consequentialism, principle, measurable, efficiency, deontology.

JEL Codes: K-12, H-11, F-18.

MODELUL GENERAL AL LIBERTĂȚII ECONOMICE. TRATARE DEONTOLOGICĂ ȘI TRATARE CONSECINȚIONISTĂ

Florin Ion TEODORESCU, Dr. în filosofie., drd. șt. econ.,
Universitatea Lucian Blaga din Sibiu, România
e-mail: florinonteodorescu@yahoo.com

Libertatea economică drept parte a libertății generale poate fi abordată din câteva serii de perspective. În preliminar, cu o nevoie de clarificare și de așezare corectă, libertatea generală, incluzivă este examinată atât într-un model teoretic deontologic, dar și într-unul consecinționist. Apoi, măsurarea libertății economice în sine și a consecințelor, a condiționării cauzale directe asupra indicatorilor economici este incipientă și în ajustare.

În primul rând, principala diferențiere desparte libertatea negativă ca absență a intervenției și interferenței celorlalți în realizarea unei acțiuni de libertatea pozitivă drept capacitate de realizare a acțiunii și prim motor (*primum movens*) al agentivității umane (*agency, agentivité*) sau, altfel spus, ca mecanism de realizare a întregului potențial al subiectului.

Într-un al doilea rând, în decursul cuantificării și matematizării specifice secolului XX, într-o conversie dinspre o vizare calitativă către una cantitativă, libertatea economică este abordată printr-o tratare consecinționistă, a efectelor prezumate sau a celor constatate.

O analiză consecinționistă verifică alegerile și actele umane într-o determinare și o măsurare cantitativă pentru care parametrii măsurabili sunt implicați, cuantificați inițial prin evaluări subiective primare pe baza unei ierarhii sau măsurați ca rezultate estimate ori efectuate ale activității economice. În acest ultim sens, cuantificarea ține de eficiența proiectată, cum ar fi reperul optimului Pareto/frontiera posibilităților de producție sau de eficiența rezultatelor, în principal a eficienței alocării.

De la bun început, un model deontologic este opusă celui consecinționist/utilitarist în care rezultatul acțiunii proiectate sau efectuate primează. Abordarea deontologică atrage imposibilitatea nesocotirii principialității în vederea obținerii unui rezultat superior. În acest fel, abordarea deontologică asupra libertății fixează libertatea ca unic și ultim scop, iar nu ca mijloc în atingerea altui scop. Apoi, libertatea negativă care protejează individul împotriva intervenției sau a interferenței celorlalți ori a agenției de impunere, de control și de puniție presupune, în plus, o apreciere metodologică dintr-o dublă perspectivă, pe de o parte dinspre o dihotomie a libertății (pozitive și negative) și, pe de alta, dinspre o opoziție între drepturi și datorie.

Cuvinte-cheie: libertate economică, libertate generală, consecinționism, principiu, măsurabilul, eficiență, deontologie

Cod JEL: K-12, H-11, F-18.

THE CONCEPT OF A COMMERCIAL COMPANY

Mihail DRAGAN,
Head of the Legal Entities Registration Division,
Public Services Agency, Republic of Moldova
e-mail: mihail.dragan@asp.gov.md

The classification of legal entities in private law as commercial companies is known in continental law legislations since the appearance of the first codifications. This classification originates from the purpose that founders have in establishing a legal entity. If their goal is to obtain and share profits among themselves, they will establish a commercial company over which they acquire patrimonial and transferable rights. If the purpose is other than profit (for example, nature conservation, protection of employees, support for culture,

arts, research on various phenomena, etc.), the founders will create a non-commercial organization and will generally acquire non-patrimonial rights that are not transferable.

In the legislation of the Republic of Moldova, the term "commercial company" was first introduced by Law No. 1134/1997 on joint-stock companies. Article 2 of this law defines a joint-stock company as a commercial company whose share capital is entirely divided into shares. However, this concept was not adopted by other normative acts, and the terms "economic company" and "enterprise" introduced by Law No. 459/1991 on property and Law No. 845/1992 on entrepreneurship and enterprises continued to be used.

Only with Law No. 1187/2000, amending the Civil Code of 1964, private law legal entities were classified into commercial organizations and non-commercial organizations. This amendment, together with the provision mentioned in Law No. 1134/1997, inspired the use of the term "commercial organization" (company), partially replacing the notions of enterprise and economic company.

Civil Code No. 1107/2002 solved the problem of classifying legal entities, basing it on criteria known in continental law. Thus, legal entities can be of public and private law (Article 173), and those of private law can have a lucrative, commercial purpose, or, as the case may be, a non-profit, non-commercial purpose (Article 175).

According to Article 245 of the Civil Code, a commercial company is a commercial organization with share capital consisting of shares held by members (associates).

A commercial company can only be formed as a general partnership, limited partnership, limited liability company, and joint-stock company.

Keywords: commercial companies, enterprise, economic company, lucrative purpose.

NOTIUNEA DE SOCIETATE COMERCIALĂ

Mihail DRAGAN,
Şef Direcția Înregistrare a Unităților de Drept,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
E-mail: mihaile.dragan@asp.gov.md

Clasificarea persoanelor juridice de drept privat în societăți comerciale este cunoscută legislațiilor dreptului continental de la apariția primelor codificări. Această clasificare are la origine scopul pe care și-l propun fondatorii constituind persoana juridică. Dacă își propun obținerea și împărțirea între ei a beneficiului, vor constitui o societate comercială asupra căreia dobândesc drepturi patrimoniale și transmisibile. Dacă scopul este altul decât obținerea de profit (de exemplu, ocrotirea naturii, protecția salariaților, susținerea culturii, artei, cercetarea diferitor fenomene etc.), fondatorii vor crea o organizație necomercială și vor dobândi asupra ei, de regulă, drepturi nepatrimoniale care nu sunt transmisibile.

În legislația Republicii Moldova, sintagma societate comercială a fost inclusă pentru prima dată prin Legea nr.1134/1997 privind societățile pe acțiuni. Art.2 din această lege definește societatea pe acțiuni ca societate comercială al cărei capital social este în întregime împărțit în acțiuni. Această noțiune însă nu a fost preluată de alte acte normative, continuând să fie utilizate sintagmele societate economică și întreprindere introduse prin Legea nr.459/1991 cu privire la proprietate și Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi.

Abia în Legea nr.1187/2000, prin care a fost modificat Codul civil din 1964, persoanele juridice de drept privat sunt clasificate în organizații comerciale și organizații necomerciale. Această modificare, alături de dispoziția menționată în Legea nr.1134/1997, a inspirat folosirea sintagmei de organizație (societate) comercială, înlocuind parțial noțiunile de întreprindere și societate economică.

Codul civil nr.1107/2002, a soluționat problema clasificării persoanelor juridice, punând la bază criterii cunoscute dreptului continental. Astfel, persoanele juridice sunt de drept public și de drept privat (art.173), iar cele de drept privat pot avea scop lucrativ, comercial, sau după caz, scop nelucrativ, necomercial (art.175).

Potrivit art.245 Cod civil, societatea comercială este organizația comercială cu capital social constituit din participațiuni ale membrilor (asociaților).

Societate comercială poate fi constituită doar sub formă de societate în nume colectiv, de societate în comandită, de societate cu răspundere limitată și de societate pe acțiuni.

Cuvinte cheie: societăți comerciale, întreprindere, societate economică, scop lucrativ.

Cod JEL: K15, A13, E60, F15, G18, G41, K33, K38, K24, O32, O38.

INTERIM ADMINISTRATOR OF THE LEGAL ENTITY

Alexandru BOBOTRÎN

Registrar, Head of the Legal Entities Registration Service, Bălți Municipality

Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: alexandru.bobotrin@asp.gov.md

In case of a vacancy in the position of the sole executive body of legal entities, especially state-owned, municipal, or majority state-owned enterprises, the founder appoints a person to perform the duties of the executive body - interim administrator of this legal entity.

According to paragraph (2) of Article 258 of the Labour Code, the leader of the unit is the natural person who, in accordance with the current legislation or the founding documents of the unit, performs the administrative duties of the respective unit, simultaneously fulfilling the functions of the executive body.

According to paragraph (1) of Article 177 of the Civil Code, the right to exercise the legal entity's rights and obligations, from the date of its establishment, is exercised by the administrator.

Therefore, the existence and registration in the Public Register of the executive body is an indispensable attribute of the legal entity's capacity to exercise.

But what happens when the position of the administrator of a legal entity becomes vacant, for various reasons? In private law entities, such as limited liability companies or other private legal entities, it is simple - the founder convenes and appoints another person. However, in state-owned, municipal, or majority state-owned enterprises, it is a little more complicated because paragraph (2) of Article 260 of the Labour Code mentions that both current legislation and the founding documents of the unit may provide special procedures preceding the conclusion of the individual employment contract with the head of the unit, such as organizing a competition, election, or appointment to the position.

According to paragraph (4) of Article 7 of Law No. 246/2017 on state-owned enterprises and municipal enterprises, the founder of the municipal enterprise selects through a competition and authorizes the executive authority to transfer the duties of managing the assets and conducting entrepreneurial activities to the administrator based on the approved individual employment contract.

Thus, the legitimate appointment of the administrator in such a legal entity requires the founder to follow a special procedure for organizing and conducting a public competition.

In practice, until the competition is organized and conducted, the founder appoints an interim administrator who performs the duties of the sole executive body.

The legislator has provided legal procedures for resolving cases when the position of the administrator becomes vacant, such as:

According to the Internal Regulations of these institutions, in the absence of the chief executive, their duties are entrusted to deputies or the chief engineer or chief accountant.

According to Article 265 of the Labor Code, the head of the unit has the right to resign before the expiration of the term of the individual employment contract, informing their employer in writing one month in advance. During this one-month period, the founder can initiate the procedure for selecting the new administrator through a competition.

According to paragraph (7) of Article 177 of the Civil Code, until the appointment of the administrator, the legal entity is represented by any of its members for the purpose of receiving legal acts or other notifications. The member will immediately transmit to the appointed administrator all legal acts and other notifications received.

Through these legal clauses, the Internal Regulations provide or must provide the method of representing the position of the administrator in such cases.

According to Article 266 of the Labor Code, current legislation and/or the founding documents of the unit may provide other specific regulations for the work of unit leaders.

Thus, in the opinion of the registration authority, the founder must provide in the act of establishing the legal entity the mechanism for appointing, replacing, or designating the person who will perform the duties of the legal entity's administrator.

According to paragraph (1) of Article 4 of Law No. 845/1992 on entrepreneurship and enterprises, the contract between the owner of the assets and the chief manager of the enterprise determines the reciprocal rights and obligations of the parties, including limiting the rights of use and disposal of assets and the conduct

of certain types of activities, their financial relations, responsibility for non-performance or unsatisfactory performance of assumed obligations, as well as the validity period, conditions for termination (modification) of the contract.

Thus, we draw the legislator's attention to the impossibility of determining the responsibility of the interim administrator for their actions in managing the enterprise because the position of the interim administrator is not provided for by legislation, and, accordingly, the validity of the individual employment contract and its effects are not clear.

Keywords: interim administrator, Public Register, state registration, executive body.

ADMINISTRATORUL INTERIMAR AL UNITĂȚII DE DREPT

Alexandru BOBOTRÎN

Registrator, Șef Serviciul înregistrare a unităților de drept mun. Bălți

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail: alexandru.bobotrin@asp.gov.md

În cazul vacanței funcției organului executiv unipersonal al persoanelor juridice, în special întreprinderilor de stat, municipale sau cu capital majoritar de stat, fondatorul desemnează o persoană care exercită atribuțiile de organ executiv - administrator interimar al acestei persoane juridice.

Conform alin. (2) al art. 258 al Codului muncii, conducător al unității este persoana fizică care, în conformitate cu legislația în vigoare sau documentele de constituire ale unității, exercită atribuții de administrare a unității respective, îndeplinind totodată funcțiile organului executiv.

Potrivit alin. (1) al art. 177 din Codul civil, dreptul de exercițiu al persoanei juridice, inclusiv drepturile și obligațiile, de la data constituirii sunt exercitate prin administrator.

Respectiv, existența și intabularea în Registrul de publicitate a organului executiv, este un atribut indispensabil al capacității de exercițiu al persoanei juridice.

Dar ce se întâmplă când funcția de administrator al unei persoane juridice devine vacantă, din diverse motive. La societățile cu răspundere limitată sau alte unități de drept private, este simplu, se convoacă fondatorul și numește altă persoană.

Însă, la întreprinderile de stat, municipale sau cu capital majoritar de stat, este puțin mai complicat pentru că alin. (2) al art. 260 al Codului muncii, menționează că atât legislația în vigoare, cât și documentele de constituire ale unității pot prevedea proceduri speciale ce vor preceda încheierea contractului individual de muncă cu conducătorul unității, ca ex. organizarea concursului, alegerea sau numirea în funcție.

Conform alin. (4) al art. 7 al Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, fondatorul întreprinderii municipale selectează prin concurs și împuternicește autoritatea executivă să transmită atribuțiile de administrare a patrimoniului și de desfășurare a activității de întreprinzător administratorului în baza contractului individual de muncă aprobat.

Astfel, desemnarea legitimă a administratorului la astfel de persoană juridică, obligă fondatorul să respecte procedura specială de organizare și petrecere a unui concurs public.

În practică, fondatorul până la organizarea și petrecerea concursului, desemnează un administrator interimar, care exercită atribuțiile organului executiv unipersonal.

Legiuitorul a prevăzut proceduri legale de soluționare a cazurilor când funcția de administrator devine vacantă, astfel:

- conform Regulamentelor interne ale acestor instituții în cazul absenței conducătorului șef, atribuțiile acestuia sânt puse în sarcina, adjuncților sau inginerului șef sau a contabilului șef;

- **conform art. 265 al Codului muncii**, conducătorul unității are dreptul la demisie înainte de expirarea termenului contractului individual de muncă, informând în scris angajatorul său cu o lună înainte. În această perioadă de o lună, fondatorul poate declanșa procedura de selectare a noului administrator prin concurs.

- conform alin. (7) al art. 177 al Codului civil, până la desemnarea administratorului, persoana juridică este reprezentată de către oricare dintre membrii săi în scopul recepționării actelor juridice sau altor notificări. Membrul va transmite de îndată administratorului desemnat toate actele juridice și alte notificări primite.

Prin concursul aceste clauze legale, Regulamentele interne, prevăd sau trebuie să prevadă modalitatea de reprezentare a funcției de administrator în astfel de cazuri.

În conformitate cu art. 266 al Codului muncii, legislația în vigoare și/sau documentele de constituire ale unității pot fi prevăzute și alte particularități de reglementare a muncii conducătorilor unităților.

Astfel, în opinia organului de înregistrare, fondatorul trebuie să prevadă în actul de constituire al unității de drept, mecanismul de numire substituiri sau desemnare a persoanei, care va exercita atribuțiile de administrator al persoanei juridice.

Conform alin. (1) al art. 4 din Legea nr. 845/1992 **cu privire la antreprenoriat și întreprinderi**, contractul dintre titularul patrimoniului și managerul-șef de întreprindere determină drepturile și obligațiile reciproce ale părților inclusiv limitarea drepturilor de folosință și de dispoziție asupra patrimoniului și de desfășurare a unor genuri de activitate, relațiile lor reciproce de ordin financiar, răspunderea pentru neexecutarea sau executarea nesatisfăcătoare a obligațiilor asumate, precum și termenul valabilității, condițiile de reziliere (modificare) a contractului.

Astfel, atragem atenția legiuitorului asupra imposibilității determinării responsabilității administratorului interimar, pentru acțiunile sale întru administrarea întreprinderii, or funcția de administrator interimar nu este prevăzută de legislație și respectiv nu este clară valabilitatea contractului individual de muncă și în special efectele acestuia.

Cuvinte cheie: administrator interimar, Registrul de publicitate, înregistrarea de stat, organ executiv.

Cod JEL: K-15, K-20, K-22.

CONTRIBUTIONS TO IMPROVING THE BUSINESS ENVIRONMENT THROUGH OPTIMIZATION OF LEGISLATION REGARDING THE REGISTRATION AND FUNCTIONING OF BUSINESS ENTITIES

Angela CIUBOTARU, PhD.

Doctoral School, State University of Moldova, Republic of Moldova

e-mail: ciubotaru.alegna@mail.ru

Due to the growing number of business entities in the Republic of Moldova, addressing legal issues has become a subject of increased theoretical and practical interest. However, the field of business activity remains relatively unexplored in domestic legal doctrine.

Legislation in the field of business activity has a complex structure that encompasses norms from various separate legal domains (civil, fiscal, administrative, contravention, consumer protection, etc.), ultimately regulating similar relationships but from different perspectives. In this regard, the task of understanding the connection between legislation in the field of private law and legislation belonging to other regulatory domains becomes relevant, as well as the normative influence exerted by other branches of law on business-related legal relationships.

Keywords: business environment, commercial entities, legislation, establishment, registration, functioning

CONTRIBUȚII LA ÎMBUNĂTĂȚIREA CLIMATULUI DE AFACERI PRIN OPTIMIZAREA LEGISLAȚIEI CU PRIVIRE LA ÎNREGISTRAREA ȘI FUNCȚIONAREA SUBIECȚILOR ACTIVITĂȚII DE ÎNȚEPRINZĂTOR

Angela CIUBOTARU, drd,

Școala Doctorală, Universitatea de Stat a Moldovei, Republica Moldova

e-mail: ciubotaru.alegna@mail.ru

Datorită numărului în creștere al subiecților activității de întreprinzător din Republica Moldova, abordarea problemelor de drept a devenit o temă de interes teoretic și practic sporit. Cu toate acestea, domeniul activității de întreprinzător a rămas puțin cercetat în doctrina juridică autohtonă. Legislația din sfera activității de întreprinzător posedă o structură complexă în care se aplică norme ce aparțin unor domenii juridice separate (civil, fiscal, administrativ, contravențional, protecția consumatorilor etc.) care într-un final, reglementează raporturi asemănătoare, însă de pe poziții diferite. În acest scop, devine actuală sarcina de a cunoaște legătura care există între legislația din sfera dreptului privat și legislația ce aparține altor domenii de reglementare, precum și influența normativă pe care o exercită alte ramuri de drept asupra raporturilor juridice de întreprinzător.

Cuvinte-cheie: climat de afaceri, societăți comerciale, legislație, constituire, înregistrare, funcționare.

Cod JEL: K-12, 15, G-28, F-63.

AMENDMENT OF THE LAW ON THE LIMITED LIABILITY COMPANY: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Maria GRĂU-PANȚUREAC, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: grau-pantureac.maria@ase.md

Legislation covering commercial companies will be amended. The government approved the draft law for the amendment of some normative acts aimed at regulating relations between associations/founders of commercial companies. This provides for innovations in the legal framework, new possibilities in the decision-making process, more rights for associates, as well as the simplification of several procedures. Entrepreneurs, especially those associated in Limited Liability Companies (SRL), will get more freedom for business growth and development and will have fewer prohibitions at the level of law.

Keywords: Limited Liability Companie (LLT), entrepreneur, oportunitie, challenge.

JEL codes: K2, 22

MODIFICAREA LEGII PRIVIND SOCIETATEA CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ: OPORTUNITĂȚI ȘI PROVOCĂRI

Maria GRĂU-PANȚUREAC, Doctor în drept., lector universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova
e-mail: grau-pantureac.maria@ase.md

Guvernul a aprobat proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative care vizează reglementarea relațiilor între asociații/fondatorii societăților comerciale. Aceasta prevede inovații în cadrul legal, noi posibilități în procesul decizional, mai multe drepturi pentru asociați, precum și simplificarea mai multor proceduri. Antreprenorii, în special cei asociați în Societăți Limitată (SRL), vor obține mai multă libertate pentru creșterea și dezvoltarea afacerilor și vor avea mai puține interdicții la nivel de lege.

Cuvinte-Cheie: Societate cu Răspundere Limitată (SRL), antreprenor, oportunitate, provocare.

Cod JEL: K-2, 22.

SUSTAINABLE PUBLIC PROCUREMENT THROUGH SOCIAL RESPONSIBILITY

CODREANU Alina, PhD candidate, university lecturer,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: codreanu.alina@ase.md

In the last period, more and more often we notice a relatively new concept, but already implemented at certain levels, namely - "sustainable public procurement", which, by the way, is a priority, according to the "Moldova 2030" National Development Strategy, but already well substantiated by the provisions of the National Development Strategy "Moldova 2020". In the corresponding sense, sustainable public procurement implies understanding two other subconcepts: "green public procurement" and "social public procurement".

Study context. The European Commission, in the reports presented, emphasizes the impact of the concept of sustainable development, which focuses on the idea that, undoubtedly, the ability of mankind to continuously ensure the requirements of the current generation, but without compromising those of future generations, is a priority. In procuring public goods and services, the approach must focus on the economic, environmental, and social impact of every procurement that a public authority plans and carries out.

The public procurement system in the Republic of Moldova is mostly based on good European practices in the context of harmonization of national legislation to the acquis of the European Union, as the European normative framework in the field, especially and priority - European directives, was rigorously transposed into Law nr. 131 of 03.07.2015.

The impact of sustainable public procurement in the development of sustainable business is significant, especially in the development of sustainable policies. In this context, we can highlight the role of green public procurement that aims to buy, based on energy efficiency criteria, products and services, such as: ecological cars, electricity produced from renewable energy resources, home appliances, computing technology, recycled paper, building components, lighting equipment, ecological public transport, etc.

Research methods: observation, comparative analysis, co-relational analysis, analogy, induction and deduction, prediction, generalization, didactic and practical experience, but also other modern methods of study.

The significance of the study. From the perspective of social responsibility, entities must offer consumers the products and services required by them, in an efficient, ethical manner and respecting the principles of the environment. An example of this is compliance with the principle of producing products and services that can benefit even people with certain deficiencies. In this sense, social public procurement must be implemented, taking into account some aspects of general interest: *environmental protection, gender equality* which would promote both equity and economic efficiency, *skills development*, by improving the knowledge of civil servants and other stakeholders in the field of social responsibility, *integration and ensuring career opportunities for disadvantaged groups*. Therefore, the basic elements of sustainable public procurement include: transparency, fairness, non-discrimination, fair competition, social responsibility and effective application of the price-quality principle.

Keywords: sustainable public procurement, social responsibility, sustainability, legal mechanisms, impact, good European practices

JEL Codes : H-57, KI-19, Q-01

ACHIZIȚIILE PUBLICE DURABILE PRIN RESPONSABILITATE SOCIALĂ

CODREANU Alina, doctorand, lector universitar

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova

e-mail: codreanu.alina@ase.md

În ultimul timp, observăm din ce în ce mai des un concept relativ nou, dar deja implementat la anumite niveluri, și anume - "achizițiile publice durabile", care, reprezintă o prioritate conform Strategiei Naționale de Dezvoltare "Moldova 2030", dar deja bine fundamentată de prevederile Strategiei Naționale de Dezvoltare "Moldova 2020". În sensul corespunzător, achizițiile publice durabile implică înțelegerea a două alte subconcepte: "achiziții publice verzi" și "achiziții publice sociale".

Contextul studiului. Comisia Europeană, în rapoartele prezentate, subliniază impactul conceptului de dezvoltare durabilă, care se concentrează pe ideea că, fără îndoială, capacitatea omenirii de a asigura continuu cerințele generației actuale, dar fără a compromite cele ale generațiilor viitoare, este o prioritate. În procurarea bunurilor și serviciilor publice, abordarea trebuie să se concentreze asupra impactului economic, de mediu și social al fiecărei achiziții pe care o autoritate publică o planifică și o efectuează.

Sistemul de achiziții publice din Republica Moldova se bazează în mare parte pe bunele practici europene în contextul armonizării legislației naționale cu acquis-ul Uniunii Europene, deoarece cadrul normativ european în domeniu, în special și prioritar - directivele europene, a fost riguros transpus în Legea nr. 131 din 03.07.2015.

Impactul achizițiilor publice durabile în dezvoltarea afacerilor durabile este semnificativ, în special în dezvoltarea politicilor durabile. În acest context, putem evidenția rolul achizițiilor publice verzi, care vizează achiziționarea, pe baza criteriilor de eficiență energetică, a produselor și serviciilor, cum ar fi: mașini ecologice, electricitate produsă din surse regenerabile de energie, electrocasnice, tehnologie informatică, hârtie reciclată, componente de construcții, echipamente de iluminat, transport public ecologic, etc.

Metodele de cercetare includ observația, analiza comparativă, analiza co-relațională, analogia, inducția și deducția, prognoza, generalizarea, experiența didactică și practică, precum și alte metode moderne de studiu.

Semnificația studiului. Din perspectiva responsabilității sociale, entitățile trebuie să ofere consumatorilor produsele și serviciile de care au nevoie, într-un mod eficient, etic și respectând principiile mediului înconjurător. Un exemplu în acest sens este respectarea principiului producerii de produse și servicii

care pot beneficia chiar și persoanelor cu anumite deficiențe. În acest sens, achizițiile publice sociale trebuie implementate, având în vedere unele aspecte de interes general: protecția mediului, egalitatea de gen care ar promova atât echitatea, cât și eficiența economică, dezvoltarea abilităților, prin îmbunătățirea cunoștințelor funcționarilor publici și a altor părți interesate în domeniul responsabilității sociale, integrarea și asigurarea oportunităților de carieră pentru grupurile defavorizate. Prin urmare, elementele de bază ale achizițiilor publice durabile includ: transparența, echitatea, non-discriminarea, concurența corectă, responsabilitatea socială și aplicarea eficientă a principiului preț-calitate.

Cuvinte-cheie: achiziții publice durabile, responsabilitate socială, sustenabilitate, mecanisme legale, impact, bune practici europene.

Coduri JEL: H-57, KI-19, Q-01.

STATE REGISTRATION OF INDIVIDUAL ENTREPRENEURS (INDIVIDUAL ENTERPRISES) AND PATENT HOLDERS

MIHALACHE Iurie, PhD., Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: mihalacheiurie@yahoo.com

The individual entrepreneur is a natural person with full legal capacity who, following state registration, independently and systematically engages in the production, execution of works, provision of services, or sale of goods in their own name, at their own risk, and under their full material liability, with the aim of obtaining a permanent source of income. From the definitions attributed to the individual entrepreneur, we highlight several characteristics: they are a natural person with full legal capacity, conducting an independent and profit-oriented activity in their own name; the activity is carried out at their own risk, and they bear full material responsibility for the results of their activity. It is important to note that the individual entrepreneur is not a legal entity but appears in legal relations as a natural person – an individual entrepreneur.

The state registration of individual entrepreneurs is carried out in accordance with the provisions of Article 28 of Law No. 220/2007, and the authority responsible for registration is the Public Services Agency.

The patent is a document that grants the holder the right to engage in entrepreneurial activities specified in it for a certain period. The legal framework for the patent is provided in the Law on Entrepreneurial Patent No. 93/1998. The patent holder can be any natural person (citizen of the Republic of Moldova, foreigner, stateless person) with legal capacity who permanently resides in the territory of the Republic of Moldova. Recent legal framework changes regarding the patent have sparked various discussions in academic and practical circles.

Keywords: patent, entrepreneur, state registration, natural person.

JEL Codes: K-15, K-20, K-21.

ÎNREGISTRAREA DE STAT A ÎNTREPRINZĂTORILOR INDIVIDUALI (ÎNTEPRINDERILOR INDIVIDUALE) ȘI A TITULARILOR DE PATENTĂ

MIHALACHE Iurie, dr.hab., conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova
e-mail: mihalacheiurie@yahoo.com

Întreprinzătorul individual este persoana fizică cu capacitate deplină de exercițiu care, în urma înregistrării de stat, desfășoară independent și sistematic o activitate de producere, executare a lucrărilor, prestare a serviciilor sau comercializare a mărfurilor, din numele său, pe riscul și sub răspunderea sa patrimonială, în scopul obținerii unei surse permanente de venituri. Din definițiile acordate întreprinzătorului individual evidențiem o serie de particularități ale acestuia: este o persoană fizică cu capacitate de exercițiu deplină; desfășoară independent și în nume propriu o activitate aducătoare de profit; activitatea este desfășurată pe riscul său; poartă răspundere materială deplină pentru rezultatele activității sale. Este important de reținut că întreprinzătorul individual nu este persoană juridică, ci se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică întreprinzător individual.

Înregistrarea de stat a întreprinzătorilor individuali se efectuează conform prevederilor art.28 din Legea nr.220/2007 iar autoritatea responsabilă de înregistrare este Agenția Servicii Publice.

Patenta este un document ce conferă titularului dreptul de a desfășura într-o anumită perioadă de timp activitatea de întreprinzător indicată în ea. Cadrul legal al patentei este prevăzut în Legea cu privire la patenta de întreprinzător nr.93/1998. Titular de patentă poate fi orice persoană fizică (cetățean al Republicii Moldova, străin, apatrid) care are capacitate de exercițiu și locuiește permanent pe teritoriul Republicii Moldova. Recentele modificări ale cadrului legal cu privire la patentă suscită varia discuții în mediile academic și practic.

Cuvinte cheie: patentă, întreprinzător, înregistrare de stat, persoană fizică.

JEL Classification Codes: K-15, K-20, K-21.

STATE REGISTER OF LEGAL ENTITIES

Serghei OLEINIC,
Head of the Document Administration Section
Public Services Agency, Republic of Moldova
e-mail: serghei.oleinic@asp.gov.md

The state registration of legal entities and individuals specified in Article 3 of Law No. 220/2007 on the state registration of legal entities and individual entrepreneurs is carried out by the Public Services Agency through its territorial structures.

One of the main responsibilities of the state registration authority is maintaining the State Register. *The State Register of legal entities, the State Register of individual entrepreneurs* are informational resources that are integral parts of the State Register of legal entities and contain data about legal entities and individual entrepreneurs registered in the Republic of Moldova.

Maintaining the State Register involves recording data in it about legal entities, including their branches, registered, reorganized, and liquidated, about changes made to the founding documents, and other data about legal entities, as well as data regarding the acquisition and termination of the status of an individual entrepreneur by natural persons. The State Register is kept electronically through the automated information system.

The data from the State Register and the founding documents are public and accessible to everyone under the conditions and within the limits provided by legislation on access to information, data exchange, and interoperability, state secrets, trade secrets, personal data protection, registers, as well as international treaties in the field to which the Republic of Moldova is a party. Information from the State Register is released or obtained upon request in accordance with the current legal provisions.

Keywords: State Register, automated information system, state registration authority.

JEL Codes: K-15, K-20, K-22.

REGISTRUL DE STAT AL UNITĂȚILOR DE DREPT

Serghei OLEINIC,
Șef Secția administrare documente
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: serghei.oleinic@asp.gov.md

Înregistrarea de stat a persoanelor juridice și fizice prevăzute la art.3 din Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali se efectuează de către Agenția Servicii Publice prin structurile sale teritoriale.

Una din atribuțiile de bază a organului înregistrării de stat este ținerea Registrului de stat. *Registrul de stat al persoanelor juridice, Registrul de stat al întreprinzătorilor individuali* sunt resurse informaționale care sânt părți componente ale Registrului de stat al unităților de drept și conțin date despre persoanele juridice și întreprinzătorii individuali înregistrați în Republica Moldova.

Ținerea Registrului de stat constă în înscrierea în acesta a datelor despre persoanele juridice, inclusive sucursalele acestora, înregistrate, reorganizate și lichidate, despre modificările operate în actele de constituire și a altor date despre persoanele juridice, precum și a datelor privind obținerea și încetarea calității de întreprinzător individual de către persoanele fizice. Registrul de stat se ține pe suport electronic prin intermediul sistemului informațional automatizat.

Datele din Registrul de stat și din actele de constituire sânt publice și accesibile tuturor în condițiile și în limitele prevăzute de legislația cu privire la accesul la informație, privind schimbul de date și interoperabilitatea, privind secretul de stat, secretul comercial, protecția datelor personale, cu privire la registre, precum și de tratatele internaționale din domeniu la care Republica Moldova este parte. Informația din Registrul de stat se eliberează sau se obține la cerere în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Cuvinte cheie: Registrul de stat, sistem informațional automatizat, organul înregistrării de stat.

Coduri JEL: K-15, K-20, K-22.

CORRUPTION - AN IMPEDIMENT TO BUSINESS ENVIRONMENT DEVELOPMENT

Djulieta VASILOI, PhD., Assoc. Prof.

Institute of Criminal Sciences and Applied Criminology, Republic of Moldova

e-mail: djuly_v@yahoo.com

Corruption is a major issue in the Republic of Moldova that affects public institutions at all levels. Recent studies indicate that systemic corruption is the biggest challenge facing the Republic of Moldova and represents a major impediment to sustainable transformation, economic development, and the consolidation of the rule of law. Combating high-level corruption, depoliticizing legal institutions, and ensuring the efficiency of an independent judiciary are among the most important concerns of civil society and development partners.

The justice sector and the anti-corruption system in the Republic of Moldova are in a continuous process of reform but face a low level of trust from citizens. Research shows a negative and devastating impact of corruption on investments, human capital, poverty reduction, the efficiency of the public and private sectors, and, consequently, on economic growth. Considering the interdependence between economic growth/GDP growth and the volume of investments in the private sector, as well as its effective functioning, we can easily observe the negative influence of corruption on economic development in the Republic of Moldova, manifested through barriers imposed on business development, including Small and Medium Enterprises (SMEs). This deduction is, in fact, confirmed by studies conducted in the Republic of Moldova, which assess the impact of corruption on businesses as negative, limiting their development and efficiency.

Keywords: corruption, business environment, impediments, justice.

JEL Classification Codes: K-14, K-22.

CORUPEREA - UN IMPEDIMENT ÎN DEZVOLTAREA MEDIULUI DE AFACERI

Djulieta VASILOI, dr., conf. univ.,

Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Republica Moldova

e-mail: djuly_v@yahoo.com

Corupția reprezintă o problemă majoră în Republica Moldova care afectează instituțiile publice la toate nivelele. Cele mai recente studii indică asupra faptului că, corupția sistemică este cea mai mare problemă cu care se confruntă Republica Moldova și reprezintă un impediment major în transformarea durabilă, dezvoltarea economică și consolidarea statului de drept. Combaterea corupției la nivel înalt, depolitizarea instituțiilor de drept, eficiența unei justiții independente sunt printre cele mai importante preocupări ale societății civile și a partenerilor de dezvoltare.

Sectorul justiției și sistemul anticorupției din Republica Moldova se află la moment într-un proces continuu de reformă, însă se confruntă cu un nivel scăzut de încredere din partea cetățenilor. Cercetările arată o influență negativă și devastatoare a corupției asupra investițiilor, capitalului uman, reducerea sărăciei, eficienței sectorului public și privat, și, ca urmare, asupra creșterii economice. Luând în considerare interdependența între creștere economică/creștere PIB și volumul investițiilor în sectorul privat, precum și o eficiență funcționare a acestuia, putem ușor observa influența negativă a corupției asupra dezvoltării economice în Republica Moldova, exercitată prin barierele impuse în dezvoltarea business-ului, inclusiv IMM-urilor. Această deducție este, de fapt, confirmată de studii efectuate în Republica Moldova, care evaluează impactul corupției asupra afacerilor ca fiind negativ, limitând dezvoltarea și eficiența acestora.

Cuvinte-cheie: coruperea, mediul de faceri, impredimente, justiție.

Coduri JEL: K-14, K-22.

**Scientific Session II. MODERNIZING COMPANY LAW THROUGH DIGITALIZATION AND
POLICIES SUPPORTING BUSINESS DEVELOPMENT**

**Secțiunea științifică II. MODERNIZAREA DREPTULUI SOCIETĂȚILOR COMERCIALE PRIN
DIGITALIZARE ȘI POLITICI PRIVIND SUSȚINEREA DEZVOLTĂRII AFACERILOR**

INTERNATIONALIZATION AND GLOBALIZATION OF THE BUSINESS ENVIRONMENT

Vladlen COJOCARU, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: vladlen.cojocaru@mail.ru

In the financial-banking business environment, it is considered that approximately the last decade, from the end of the 20th century and the beginning of the 21st, constituted a period of profound restructuring of the entire world economy. Scientific, technological and industrial development, increasingly complex, led to the internationalization of exchanges of goods and services. Important areas of the globe such as the Far East, Oceania and Latin America experienced the influx of North American or Japanese capital and became, in turn, strong economic areas, capable not only of taking their development into their own hands, but of seeks to expand into neighboring or even more distant regions, as in the case of South Korea.

European countries have found a new identity, in the context of the European Union, trying, directly or more covertly, not to lose their national specificity. The creation of a single market and the removal of some legislative impediments allowed, however, the materialization of the objective inscribed in the Treaty of Rome in which it is specified that the economic and monetary union involves the merger of their national markets, which would ensure not only the free movement of goods within the community, but also of services and of capital and labor, and the outward expansion of each of the countries, to be carried out, either by offering services across borders, or by actually establishing economic activities in other countries.

Key Words: Internationalization, globalization, business.

JEL Codes: K-33, F-15, F-02, F-21, F-60.

INTERNATIONALIZAREA SI GLOBALIZAREA MEDIULUI DE AFACERI

Vladlen COJOCARU, dr. în drept, conf.univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova
e-mail: vladlen.cojocaru@mail.ru

În mediul de afaceri financiar-bancar, se consideră că aproximativ ultimul deceniu, de la sfârșitul veacului al XX-lea și cel de la începutul celui de al XXI-lea, au constituit o perioadă de restructurare profundă a întregii economii mondiale. Dezvoltarea științifică, tehnologică și industrială, tot mai complexă, au condus la internaționalizarea schimburilor de mărfuri și servicii. Zone importante ale globului precum Extremul Orient, Oceania și America Latină au cunoscut în fluența capitalului nord american sau japonez și au devenit, la rândul lor, arealuri economice puternice, capabile, nu numai să-și preia dezvoltarea în propriile lor mâini, dar să caute să se extindă în regiuni învecinate sau chiar mai îndepărtate, cum este cazul Coreei de Sud.

Țările europene și-au găsit o nouă identitate, în contextul Uniunii Europene, încercând, direct sau mai voalat, să nu-și piardă din specificul lor național. Crearea unei piețe unice și înlăturarea unor impedimente de ordin legislativ au permis, totuși, materializarea obiectivului înscris în Tratatul de la Roma în care se specifică faptul că uniunea economică și monetară implică fuziunea piețelor naționale ale acestora, care să asigure, nu numai libera circulație a mărfurilor în cadrul comunității, ci și a serviciilor și a capitalurilor și forței de muncă, iar expansiunea către exterior, a fiecăreia dintre țări, urmând să se efectueze, fie prin oferirea serviciilor peste granițe, fie prin stabilirea efectivă a activităților economice în alte țări.

Cuvinte cheie: Internaționalizare, globalizare, afaceri.

Coduri JEL: K-33, F-15, F-02, F-21, F-60.

THE LEGAL ENTITY'S CAPACITY AS A SUBJECT OF CIVIL RELATIONS

Veaceslav ZAPOROJAN, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: zaporojan.veaceslav@ase.md

The civil capacity of a collective person refers to its ability, as a respective legal subject, to assume civil rights and obligations (capacity of use), acquire and exercise subjective civil rights, and undertake and fulfill civil obligations through the conclusion of civil legal acts by its governing bodies (capacity of exercise). The content of the capacity of use for a legal entity is determined by the principle of specificity, according to which, through legal acts, the legal entity can only acquire precise civil rights and obligations that correspond to its purpose as stated in the documents submitted for registration in the State Register.

Keywords: legal entity; legal personality; civil capacity.

EL Codes: K-10, K-11, K-15.

CAPACITATEA PERSOANEI JURIDICE CA SUBIECT AL RAPORTURILOR CIVILE

Veaceslav ZAPOROJAN, doctor în drept, conf. universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova
e-mail: zaporojan.veaceslav@ase.md

Capacitatea civilă a persoanei colective este aptitudinea, pentru acest subiect de drept respectiv, de a-și asuma drepturi și obligații civile (capacitatea de folosință), de a dobândi și exercita drepturi civile subiective și de a-și asuma și îndeplini obligații civile, prin încheierea acte juridice civile de către organele sale de conducere (capacitate de exercițiu). Conținutul capacității de folosință, pentru persoana juridică, este determinat de principiul specialității, potrivit căruia, prin acte juridice, persoana morală nu putea dobândi decât drepturile și obligațiile civile precise care corespund scopului său conform actelor prezentate **pentru înregistrarea în Registrul de stat.**

Cuvinte cheie: persoană juridică; personalitate juridică; capacitate civilă.

Coduri JEL: K-10, K-11, K-15.

In Media Res: DIGITALISATION IN THE COMPANY LAW AREA

Angela BELOBROV, Ph.D. in Economics, Assoc. Prof.
Head of the Registration and Licensing of Law Units Department,
"Public Service Agency" P.L., Republic of Moldova
e-mail: belobrov.a@ase.md
ORCID ID: 0009-0009-8981-3772

On February 4, 2019, the Council of the European Union informed European citizens about the initiation of actions aimed at establishing special regulations dedicated to harnessing digital innovations in the field of corporate law, ensuring their relevance in the digital era.

On June 20, 2019, the " Directive (EU) 2019/1151 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 amending Directive (EU) 2017/1132 as regards the use of digital tools and processes in company law" was published. This directive envisions the use of digital tools and processes to facilitate the commencement of economic activities more easily, quickly, and efficiently in terms of time and costs. It also aims to provide comprehensive and accessible information about commercial companies, which is essentially one of the prerequisites for the effective functioning, modernization, and administrative simplification of a competitive internal market, ensuring the competitiveness and credibility of commercial companies. From a legal perspective, the directive's objective is to enhance efficiency, transparency, and legal security using digital tools.

Starting from January 10, 2022, following the transposition of certain provisions of the Directive into the legislation of the Republic of Moldova through the adoption of Law 175/2021, remote registration of legal entities was established. The Public Services Agency has operationalized the remote registration procedure for legal entities, enabling the establishment of online commercial companies in its entirety.

Currently, the Agency, within the scope of its responsibilities as the state registration authority, is undertaking a wide range of activities to align processes and procedures related to the state registration of legal entities and related public services with European standards:

- Participating in the implementation of the World Bank project concerning the conceptualization, development, and implementation of the "State Register of Legal Entities (RSUD)," developed using Agile methodologies. This platform is expected to include, alongside the specific tasks of maintaining the state register, its interconnection between central registers, trade registers, and commercial registers of EU member states—a digital platform to ensure online interaction with applicants for state registration services from both domestic and foreign entities. This platform will facilitate online company formation, online document submission, including online completion of document forms, with the provision of necessary legal assistance in a user-friendly and individually tailored manner. It will also bring essential improvements to the functionality of advertising data from RSUD.

- Digitizing records of legal entities, individual entrepreneurs, and peasant households in a special structured file format, enabling software applications to easily identify, recognize, and extract specific data and their internal structure.

- Publishing specific information about online procedures and model constitutive acts (hereinafter referred to as "form templates") on the ASP website, accessible to the public both domestically and internationally.

- Developing bilingual form templates in Romanian and English to facilitate the registration process for businesses by citizens of other states/foreign investors.

- Expanding the range of relevant assistance services related to state registration, including the opening of consultation desks, providing telephone consultations, preparing and publishing announcements, developing and publishing guides for service applicants, organizing webinars, and other events dedicated to familiarizing the public with state registration procedures, especially the special requirements for documents submitted for the registration of legal entities with different forms of legal organization.

- Conducting various actions to strengthen administrative capacity.

- Conducting continuous and comprehensive identification and analysis of service applicant expectations.

- Developing proposals to improve the regulatory framework in its field of expertise, among other activities.

The state registration authority has been assigned obligations related to identifying and registering the beneficial owner of any newly established entity, recording changes, suspensions, and deletions from RSUD, as well as implementing precautionary measures regarding clientele risk concerning anti-money laundering and counter-terrorism financing. Activities in this area require an increased understanding of the phenomenon of derisking in the prevention and combating of money laundering and terrorism financing to align with European standards of applied procedures.

Given that the state registration authority provides procedures that can be completed entirely online, the activities related to the establishment of legal entities, the completion of incorporation documents, the conceptualization of reorganizations, and the documentation of these complex processes will be undertaken by entrepreneurs. These individuals should possess specialized legal knowledge.

Returning to the goal of achieving the objectives of European directives in the field of corporate law, it is relevant to have a comprehensive and forward-looking approach targeting the establishment of sustainable businesses. This should ensure legal security for all categories of transactions and economic sustainability. This can be achieved by establishing, from the outset and throughout the life cycle of companies, an efficient corporate governance framework.

Conducting extensive legal education campaigns focusing on corporate law aimed at achieving social and behavioral changes, similar to actions already taken in most countries worldwide in promoting financial education, involving all actors with specialized knowledge in corporate law, would contribute significantly to the efficient implementation of European directives in the field. This would also address a wide range of objectives from the National Development Strategy "Moldova 2030" and sectorial strategies and plans.

Key Words: company law; state registration of legal units; state registration body; digitalization; remote business registration; beneficial owner; new technology adoption; legal assistance.

JEL Codes: K15, G32, O32, O47, A13, E60, F15.

In Media Res: DIGITALIZAREA ÎN DOMENIUL DREPTULUI SOCIETĂȚILOR COMERCIALE

Angela BELOBROV, dr. în șt. econ., conf.univ.
Șef Departamentul Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: belobrov.a@ase.md
ORCID ID: 0009-0009-8981-3772

La 04 februarie 2019 Consiliul Uniunii Europene a comunicat cetățenilor europeni despre inițierea acțiunilor în vederea stabilirii de reglementări speciale dedicate valorificării inovațiilor digitale în domeniul dreptului societăților comerciale, astfel încât acestea să rămână și în epoca digitală adecvate scopului urmărit.

La 20 iunie 2019 a fost publicată „Directiva (UE) 2019/1151 a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei (UE) 2017/1132 în ceea ce privește utilizarea instrumentelor și a proceselor digitale în contextul dreptului societăților comerciale” care prevede utilizarea instrumentelor și a proceselor digitale pentru a începe o activitate economică mai ușor, mai rapid și mai eficient din punctul de vedere al timpului și al costurilor și pentru a oferi informații cuprinzătoare și accesibile referitoare la societăți comerciale, ceea ce în esență reprezintă una dintre condițiile preliminare pentru funcționarea eficace, modernizarea și simplificarea administrativă a unei piețe interne competitive și pentru asigurarea competitivității și a credibilității societăților comerciale. Din perspectivă strict juridică, obiectivul directivei este de a spori eficacitatea, transparența și securitatea juridică prin utilizarea instrumentelor digitale.

Începând cu 10 ianuarie 2022, urmare a transpunerii în legislația Republicii Moldova ale unor prevederi ale directivei referite, prin adoptarea legii 175/2021 a fost instituită înregistrarea la distanță a unităților de drept, iar Agenția Servicii Publice a operaționalizat procedura de înregistrare la distanță a unităților de drept, care permite constituirea unei societăți comerciale online (în întregime).

În prezent Agenția Servicii Publice, pe segmentul de atribuții ale organului înregistrării de stat, deopotrivă cu realizarea atribuțiilor de bază, desfășoară o gama largă de activități în vederea alinierii proceselor și procedurilor privind înregistrarea de stat a unităților de drept și ale serviciilor publice conexe înregistrării de stat la normele europene:

- participă la implementarea proiectului Băncii Mondiale privind conceptualizarea, dezvoltarea și implementarea „Registrului de Stat al Unităților de Drept (RSUD)”, dezvoltat cu utilizarea metodologiilor Agile, funcționalul căruia urmează să includă alături de sarcinile specifice de ținere a registrului de stat și interconectarea acestuia dintre registrele centrale, registrele comerciale și registrele societăților comerciale din statele membre ale UE; o platformă digitală pentru asigurarea interacțiunii online cu solicitanții de servicii de înregistrare de stat din țară și din străinătate, prin intermediul căreia va fi pus la dispoziție funcțional de constituire online, depunere online a actelor, inclusiv completarea online a formularelor de documente, cu acordarea asistenței juridice necesare într-o manieră prietenoasă utilizatorului și adaptată necesităților individuale ale acestuia; dar și îmbunătățiri esențiale ale funcționalului de publicitate a datelor din RSUD;

- digitizează dosarele de evidență ale persoanelor juridice, întreprinzătorilor individuali și a gospodăriilor țărănești în format special al fișierului structurat în așa fel încât aplicațiile software să poată identifica, recunoaște și extrage cu ușurință datele specifice și structura internă a acestora;

- publică informații specifice privind procedurile online și modele de acte constitutive (denumite în continuare „formulare-tip”) pe pagina de internet a ASP, care este accesibilă publicului din țară și din străinătate;

- asigură elaborarea de formulare-tip în format bilingv, în limbile română și engleză, pentru a facilita procesul de înregistrare a afacerilor de către cetățenii altor state/investitorii străini;

- extinde gama serviciilor de asistență relevante înregistrării de stat, care includ alături de deschiderea de ghișee de consultații și acordare de consultații prin telefon: elaborarea și publicarea de comunicate, elaborarea și publicarea ghidurilor pentru solicitanții de servicii publice; organizarea de webinare și alte evenimente dedicate familiarizării publicului cu procedurile privind înregistrarea de stat, cu rigorile speciale față de documentele prezentate pentru înregistrările persoanelor juridice cu diferite forme de organizare juridică;

- realizează multiple acțiuni de consolidare a capacității administrative;
- desfășoară acțiuni de identificare și analiză continuă și cuprinzătoare a așteptărilor solicitanților de servicii,
- elaborează propuneri de îmbunătățire a cadrului normativ din domeniul său de specialitate, ș.a.

Organului înregistrării de stat i-au fost atribuite obligații legate de identificarea și înregistrarea beneficiarului efectiv al oricărei entități nou înființate, înregistrarea modificărilor, suspendărilor și radierii din RSUD, cât și derularea corespunzătoare a măsurilor de precauție privind clientela în funcție de risc din perspectiva abordării riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Activitățile pe această palieră de atribuții necesită sporirea nivelului de înțelegere a fenomenului de derisking pe segmentul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului în vederea ajustării conforme normelor europene a procedurilor aplicate.

Având în vedere punerea la dispoziția publicului de către organul înregistrării de stat a unor proceduri care pot fi finalizate în întregime online, organizarea activităților de constituire a persoanelor juridice, perfectarea documentelor de constituire, de modificare a actelor societăților, conceptualizarea reorganizărilor și documentarea acestor procese complexe, ș.a., urmează a fi realizate de către întreprinzători, care ar trebuie să dețină cunoștințe juridice de specialitate.

Revenind la dezideratul de atingere a scopurilor directivelor europene în domeniul dreptului societăților comerciale, considerăm relevant să avem o abordare cuprinzătoare și de perspectivă, ținând constituirea de afaceri sustenabile, atât din perspectiva asigurării securității juridice ale tuturor categoriilor de tranzacții, cât și din perspectiva sustenabilității economice, fapt ce poate fi atins prin stabilirea chiar de la constituire, apoi îmbunătățirea pe parcursul ciclului de viață societăților, a unui cadru de guvernare corporativă eficientă.

Desfășurarea unor ample campanii de educație juridică pe segmentul dreptului societăților comerciale concentrate spre obținerea de schimbări sociale și comportamentale, similară acțiunilor desfășurate deja în majoritatea statelor lumii pe segmentul promovării educației financiare, cu implicarea tuturor actorilor care dețin cunoștințe de specialitate în domeniul dreptului societăților comerciale, ar contribui enorm la implementarea eficientă a directivelor europene în domeniu, deopotrivă cu atingerea unui șir vast de obiective din Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” și strategiile și planurile sectoriale.

Cuvinte cheie: dreptul societăților comerciale; înregistrarea de stat a unităților de drept; organul înregistrării de stat; digitalizare; înregistrarea persoanei juridice la distanță; beneficiar efectiv; forme de asistență juridică.

Coduri JEL: K15, G32, O32, O47, A13, E60, F15.

DIGITALISATION OF CORPORATE GOVERNANCE: EMBRACING DIGITALIZATION IN MOLDOVA'S CORPORATE SECTOR

Maxim MACOVEI, Head of Consulting Department

“Efrim, Roșca și Asociații” Law Firm

e-mail: Maxim.Macovei@era.md

The evolving landscape of corporate governance is increasingly influenced by digital technologies. This paper discusses the impact of digitalization in corporate governance within the context of the European Union's digital single market strategy, with a specific focus on the recent corporate law amendments in Moldova that came into force on October 22, 2023. The aim is to examine how these changes, along with the adoption of digital governance tools, are reshaping the practices of local limited liability companies. The recent amendments in Moldova's corporate laws signify a pivotal shift towards digital governance. These changes are aimed at enhancing transparency, efficiency, and stakeholder participation in limited liability companies. The paper analyses these legal updates, assessing their impact on the corporate governance landscape.

Digital tools, such as electronic shareholder meetings and digital voting systems, are now increasingly accessible to Moldovan companies. These tools facilitate efficient decision-making and broaden stakeholder engagement by overcoming geographical barriers and streamlining administrative processes.

While digitalization offers numerous benefits, such as cost reduction and increased transparency, it also poses challenges in terms of regulatory compliance, data security, and the need for uniform technological standards. The paper discusses these challenges and the strategies to address them.

The integration of digital tools in corporate governance aligns with the broader objectives of the EU's digital single market strategy and Moldova's recent legal reforms. As the country continues to navigate this transition, balancing innovation, stakeholder engagement, and regulatory compliance will be key to the successful modernization of corporate governance practices.

Keywords: Corporate governance, digitalization, LLC's law modernization, limited liability companies, digital tools.

JEL Codes: M-11, 14,21,48. O-33, 38.

DIGITALIZAREA GUVERNANȚEI CORPORATIVE: ADOPTAREA DIGITALIZĂRII ÎN SECTORUL CORPORATIV DIN MOLDOVA

Maxim MACOVEI, Conducătorul Departamentului Consultanță și Tranzacții,
B.A.A. "Efrim, Roșca și Asociații", Republica Moldova
e-mail: Maxim.Macovei@era.md

Peisajul în evoluție al guvernării corporative este din ce în ce mai influențat de tehnologiile digitale. Acest articol discută impactul digitalizării în administrarea corporativă în contextul strategiei pieței unice digitale a Uniunii Europene, cu un accent specific pe recente modificări ale legislației corporatiste în Moldova, care au intrat în vigoare la 22 octombrie 2023. Scopul este de a examina cum aceste schimbări, alături de adoptarea uneltelor de guvernare digitală, reconfigurează practicile societăților cu răspundere limitată locale. Aceste modificări sunt menite să îmbunătățească transparența, eficiența și participarea asociaților în viața companiei. Articolul analizează aceste instrumente juridice, evaluând impactul lor asupra practicii guvernării corporative.

Uneltele digitale, soluțiile software și sistemele de votare digitală, sunt acum din ce în ce mai accesibile companiilor moldovenești. Aceste unelte facilitează luarea deciziilor eficiente și extind angajarea părților interesate depășind barierele geografice și simplificând procesele administrative.

Deși digitalizarea oferă numeroase beneficii, cum ar fi reducerea costurilor și creșterea transparenței, aceasta prezintă de asemenea provocări în ceea ce privește conformitatea, securitatea datelor și nevoia de standarde tehnologice uniforme. Articolul discută aceste provocări și strategiile de abordare a acestora.

Integrarea uneltelor digitale în guvernarea corporativă se aliniază cu obiectivele mai largi ale strategiei pieței unice digitale a UE și reformelor recente ale Moldovei. Pe măsură ce țara continuă să navigheze această tranziție, echilibrarea inovației, angajamentului părților interesate și conformității juridice va fi cheia pentru modernizarea cu succes a practicilor de guvernare corporativă.

Cuvinte cheie: Guvernare corporativă, digitalizare, modernizarea legii S.R.L., societăți cu răspundere limitată, instrumente digitale.

Cod JEL: M-11, 14,21,48. O-33, 38.

DISCLOSURE AND INTERCONNECTION OF COMMERCIAL REGISTERS AT THE EUROPEAN LEVEL

Mihail DRAGAN, Head of the Registration of Legal Entities Department,
Public Services Agency, Republic of Moldova
e – mail: mihail.dragan@asp.gov.md

With the signing of the Association Agreement by the Republic of Moldova in 2014, as well as obtaining the candidate country status in June 2023, our state has undertaken the obligation to amend national legislation for its harmonization and unification with European Union norms.

Among the measures that the Republic of Moldova must take for an accurate perspective of EU accession is the transposition of EU Directives.

Thus, by the Government Decision no. 829/2023 the National Action Plan for the accession of the Republic of Moldova to the EU for the years 2024-2027 was approved.

In the Action Plan, Chapter 6 includes actions on Company Law that provide for the transposition into national legislation of a series of European Directives, namely:

- digitization of registration and management services for legal entities;
- on the statute of the European company;
- on the statute of the European cooperative society;
- the use of instruments and processes in the context of the rights of commercial companies;
- regarding cross-border reorganizations, transformations, mergers, and divisions.

An important action imposed on EU member states and, respectively, EU candidate states is the disclosure and interconnection of commercial registers (RSUD), arrangements provided in EU Directives 2009/101/EC and 2017/1132 of the European Parliament and of the Council.

The disclosure of commercial registers is a necessary measure for creating a legal and fiscal environment favorable to enterprises, as well as the possibility of accessing, using, and holding up-to-date information about registered European commercial companies.

The nominated Directives provide that disclosure regarding commercial companies must cover at least the following acts and information:

- a) the articles of incorporation, as well as the bylaws if they are the subject of a separate act;
- b) any amendments to the articles of incorporation;
- c) after any amendment to the articles of incorporation or bylaws, the fully updated text of the amended act;
- d) the appointment, termination of functions, as well as the identity of persons who, as a governing body under the law or as members of such a body:
 - i. have the authority to bind the company to third parties and to represent it in court; disclosure measures must specify whether persons with the authority to bind the company can do so individually or must act together;
 - ii. participate in the management, supervision, or control of the company;
 - iii. information about the beneficial owner;
- e) the subscribed capital value;
- f) the accounting documents for each financial year, the publicity of which is mandatory according to EU Directives;
- g) the registered office;
- h) the dissolution of the commercial company;
- i) the court decision declaring the nullity of the company;
- j) the appointment and identity of the liquidators, as well as their powers;
- k) any completion of the liquidation procedure and deletion from the Register.

Publication in the Register is done by submitting documents and information on paper or electronically, which are kept in the file or transcribed into the Register in electronic format.

All acts and information must be kept in the file or recorded in the register; the object of the transcriptions in the register must appear in any case in the file.

Acts and information are opposable to third parties against the commercial company only after their registration in the disclosure register.

The interconnection system of the registers is a European central platform that consists of:

- the registers of member states;
- the platform;
- the portal that serves as the European electronic access point.

The interconnection of the State Register of Legal Entities with the registers of member states will ensure the possession of up-to-date information about registered European commercial companies and will allow any interested person to access through information systems the main information about the company, including the exact content of the capital, the identity of persons with the competence to manage the company, the share of associates in the administration, supervision, or control of the company, and the composition of the members of the control and supervisory bodies, as well as their nullity, which is of particular importance for protecting the interests of third parties and creditors of the commercial company.

Keywords: Disclosure, Interconnection, European Directives.

JEL Codes: K15, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

PUBLICITATEA ȘI INTERCONECTAREA REGISTRELOR COMERCIALE LA NIVEL EUROPEAN

Mihail DRAGAN, Șef al Direcției înregistrare a unităților de drept,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e – mail: mihail.dragan@asp.gov.md

Odată cu semnarea de către Republica Moldova în anul 2014 a Acordului de Asociere, precum și obținerea în luna iunie 2023 a statutului de țară candidat, statul nostru și-a asumat obligațiunea de modificare a legislației naționale în scopul armonizării și unificării acesteia cu normele Uniunii Europene.

Printre măsurile care trebuie să le întreprindă R.M. pentru o perspectivă exactă de aderare la U.E. este transpunerea Directivelor U.E.

Astfel prin Hotărârea Guvernului nr.829/2023 a fost aprobat Planul național de acțiuni pentru aderarea R.M. la U.E. pe anii 2024-2027.

În Planul de acțiuni, la capitolul 6, sunt prevăzute acțiuni privind Dreptul societăților comerciale care prevăd transpunerea în legislația națională la un șir de Directive Europene, și anume:

- digitalizarea serviciilor de înregistrare și gestionare a unităților de drept;
- privind statutul societății europene;
- privind statutul societății cooperative europene;
- utilizarea instrumentelor și a proceselor în contextul drepturilor societăților comerciale;
- în privința reorganizării, transformărilor, fuziunilor și divizărilor transfrontaliere.

O acțiune importantă impusă statelor membre ale U.E., și respectiv, statelor candidat la U.E. este publicitatea și interconectarea registrelor comerciale (RSUD) aranjamente prevăzute în Directivele U.E. 2009/101/CE și 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului.

Publicitatea registrelor comerciale este o măsură necesară pentru crearea unui mediu juridic și fiscal favorabil întreprinderilor, precum și posibilitatea accesării, utilizării și deținerea informației la zi despre societățile comerciale înregistrate europene.

Directivele nominalizate, prevăd că publicitatea privind societățile comerciale trebuie să vizeze cel puțin următoarele acte și informații:

- a) actul constitutiv, precum și statutul, dacă face obiectul unui act separat;
- b) orice modificări ale actului constitutiv;
- c) după orice modificare a actului constitutiv sau al statutului, textul integral actualizat al actului modificat;
- d) numirea, încetarea funcției, precum și identitatea persoanelor care în calitate de organ constitutiv în temeiul legii sau ca membri ai unui astfel de organ:
 - (i) au competența de a angaja societatea față de terți și de a reprezenta în justiție; măsurile de publicitate trebuie să precizeze dacă persoanele care au competența de a angaja societatea pot face acest lucru individual sau trebuie să acționeze împreună;
 - (ii) participă la administrarea, supravegherea sau controlul societății;
 - (iii) informația despre beneficiarul efectiv;
- e) valoarea capitalului subscris;
- f) documentele contabile ale fiecărui exercițiu, a căror publicitate este obligatorie conform Directivelor U.E.;
- g) sediul;
- h) dizolvarea societății comerciale;
- i) hotărârea judecătorească prin care se pronunță nulitatea societății
- j) numirea și identitatea lichidatorilor, precum și competențele acestora;
- k) orice finalizare a procedurii de lichidare și radierea din Registru.

Publicarea în Registru se efectuează prin depunerea actelor și informațiilor pe suport de hârtie sau pe cale electronică, care se păstrează în dosar sau se transcriu în Registru în format electronic.

Toate actele și informațiile trebuie păstrate în dosar sau înregistrate în registru; obiectul transcrierilor în registru trebuie să apară în orice caz în dosar.

Actele și informațiile sunt opozabile terților față de societatea comercială numai după înregistrarea acestora în registru de publicitate.

Sistemul de interconectare a registrelor este o platformă centrală europeană care este formată din:

- registrele statelor membre;
- platforma;
- portalul care servește drept punct de acces electronic european.

Interconectarea Registrului de stat al unităților de drept la registrele statelor membre va asigura deținerea informației la zi despre societățile comerciale europene înregistrate și va permite oricărei persoane interesate să acceseze prin sistemele informaționale principalele informații privind societatea, inclusiv privind conținutului exact al capitalului, identitatea persoanelor care au competența să administreze societatea, cota de participare a asociaților la administrarea, supravegherea sau controlul societății și componența membrilor organelor de control și supraveghere, precum și nulitatea acestora care reprezintă o importanță deosebită pentru protejarea intereselor terților și creditorilor societății comerciale.

Cuvinte – cheie: Publicitate, Interconectare, Directive Europene.

Cod JEL: K15, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

REGISTRATION OF THE PRELIMINARY CONTRACT IN THE STATE REGISTER OF LEGAL ENTITIES

Mariana NISTOR,

Head of the Methodological Assistance and Internal Organization Department,

Public Services Agency, Republic of Moldova

e – mail: mariana.nistor@asp.gov.md

Lilia MANDRABURCA,

Coordinator Specialist, Legislative Planning, Development, and Approval Section,

Public Services Agency, Republic of Moldova

e – mail: lilia.mandraburca@asp.gov.md

In cases provided by law, rights, acts, facts, or legal relationships become opposable to third parties from the moment of registration in the State Register of legal entities. The rights, acts, facts, or legal relationships expressly provided by law are subject to registration in the State Register.

In accordance with Article 435 paragraph (2) point 4) of the Civil Code, the preliminary contract, including the option, concluded by the promisor as the holder of the registered right, is subject to registration in the State Register.

For a preliminary contract to be registered, the state registration authority will verify whether it is concluded in the form required for the final contract.

Registration in the State Register of legal entities is carried out:

- a) at the request or with the authentic consent of the holder of the registered right, based on supporting documents;
- b) at the request of any of the parties to the legal act or their successors, based on an authentic legal act.

The registration of the preliminary contract will be removed from the State Register at the request of the interested person:

- a) based on the notarized agreement;
- b) based on the final court decision regarding the rectification, nullity of the preliminary contract, or resolution of the preliminary contract;
- c) based on the written request if the preliminary contract stipulates an option, and until the expiration of the term stipulated in the preliminary contract for the exercise of the option, the option beneficiary does not request, based on the declaration of exercising the option and proof of its communication to the other party, the registration or provisional registration of the right subject to registration to be acquired;
- d) based on the written request of a third party if the registered right has been definitively adjudicated in a forced sale by the third party and is not obligated to fulfill the promisor's obligations.

In accordance with Article 442 of the Civil Code, in cases provided for in lit. b) – d), in the absence of the consent of the registration holder, any interested person may request the rectification of the registration.

Keywords: preliminary contract, registration in the State Register, rectification of registration.

JEL Codes: K15, K 12, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

NOTAREA ANTECONTRACTULUI ÎN REGISTRUL DE STAT AL UNITĂȚILOR DE DREPT

Mariana NISTOR,
Șef al Direcției asistență metodică și organizare internă,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e – mail: mariana.nistor@asp.gov.md

Lilia MANDRABURCA,
specialist coordonator, Secția planificare, elaborare și avizare acte normative,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e – mail: lilia.mandraburca@asp.gov.md

În cazurile prevăzute de lege, drepturile, actele, faptele sau raporturile juridice devin opozabile terților din momentul notării în Registrul de stat al unităților de drept. Se supun notării în Registrul de stat drepturile, actele, faptele sau raporturile juridice prevăzute expres de lege.

În temeiul art. 435 alin.(2) pct. 4) al Codului civil, este supus notării în Registrul de stat antecontractul, inclusiv opțiunea, pe care promitentul îl încheie în calitate de titular al dreptului înregistrat.

Pentru ca un antecontract să fie notat, organul înregistrării de stat va verifica dacă acesta este încheiat în forma cerută pentru contractul definitiv.

Notarea în Registrul de stat al unităților de drept se efectuează:

- a) la cererea sau cu consimțământul autentic al titularului dreptului înregistrat, în temeiul actelor doveditoare;
- b) la cererea oricărei dintre părțile actului juridic ori succesorii lor, în temeiul unui act juridic autentic.

Notarea antecontractului se va radia din Registrul de stat la cererea persoanei interesate:

- a) pe baza acordului autentificat notarial;
- b) pe baza hotărârii judecătorești definitive privind rectificarea, privind nulitatea antecontractului sau privind rezoluțiunea antecontractului;
- c) pe baza cererii scrise dacă prin antecontract s-a stipulat o opțiune, iar până la expirarea termenului stipulat în antecontract pentru exercitarea opțiunii, beneficiarul opțiunii nu solicită, în baza declarației de exercitare a opțiunii și a dovezii comunicării sale către cealaltă parte, înregistrarea sau înregistrarea provizorie a dreptului supus înregistrării ce urmează a fi dobândit;
- d) pe baza cererii scrise a unui terț, dacă dreptul înregistrat a fost definitiv adjudecat în cadrul vânzării silite de către acesta și care nu este ținut să răspundă de obligațiile promitentului.

În temeiul art. 442 al Codului civil, în cazurile prevăzute la lit. b) – d), în lipsa consimțământului titularului notării, orice persoană interesată poate cere rectificarea notării.

Cuvinte cheie: antecontractul, notarea în Registrul de stat, rectificarea notării.

Cod JEL: K15, K 12, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

SPECIFIC CASES IN THE ADMINISTRATION OF LIMITED LIABILITY COMPANIES

Marina BORTĂ,
Deputy Head of the Methodological Assistance and Internal Organization Department,
Public Services Agency, Republic of Moldova
e-mail: marina.borta@asp.gov.md

In the process of registering changes in the State Register of legal entities, certain issues may arise in the administration of limited liability companies in the case of the death of the company's administrator (who is simultaneously the sole associate of the company or holds a share, without which the necessary quorum for appointing a new administrator is not present).

In the presented situation, it is necessary to identify the documents that would allow the registration in the State Register of changes in the data of the limited liability company's administrator.

The right to appoint a new administrator of the limited liability company in the situation mentioned above can be exercised in the following cases:

- 1) The court, under Article 177 paragraph (7) of the Civil Code, can appoint an administrator of the legal entity, with his removal if the competent body of the legal entity decides to appoint the executive body;

2) Under Article 49 paragraph (2) letter a) of Law no. 135/2007 on limited liability companies, if the statute does not provide otherwise, the general assembly of associates is competent to appoint and release the administrator of the limited liability company before the term expires.

Based on the provisions of Article 43 letter b) and Article 24 paragraph (4) of Law no. 135/2007, the associate, the holder of the share in the company's share capital, has the right to vote at general meetings of associates. Each one leu of the share capital grants the right to one vote unless the statute provides otherwise.

In the situation where the sole associate and administrator of the limited liability company have died, the question arises: who will have the right to vote at the general meeting regarding the appointment of a new administrator of the company until the heir of the deceased is designated?

If urgent measures are not taken to appoint an administrator, serious consequences could occur for the company, which, due to the lack of legal capacity (in the sense of Article 177 of the Civil Code), is unable to fulfill its obligations to employees, the tax authority, and other creditors, obligations resulting from business activities. According to Article 9 paragraph (3) of Law no. 135/2007, associates bear the risk of losses resulting from the company's activities within the limits of their participation in the share capital.

In this context, the most common document presented for the registration of changes in the State Register regarding the change of the administrator is the certificate of custodian of the estate. According to Article 2414 of the Civil Code, a notary can appoint a custodian only under the conditions of Article 2412 of the Civil Code: - no heir is known; - known heirs are not present at the place of the inheritance opening; - it is not known if there is any heir who has accepted the inheritance; - the heir is a minor and does not have a legal representative; - a guardianship procedure has been initiated for the heir, and he does not have a legal representative; - other grounds provided by law.

At the same time, in the absence of the conditions established by the provisions of Article 2412 of the Civil Code, the issuance of the certificate of custodian of the estate can be made under the conditions of Article 2413 paragraph (3) of the Civil Code.

In that case, the registration of changes in the State Register regarding the change of the administrator takes place based on the registration request, with the presentation of the decision of the sole associate or, if applicable, the general assembly of associates to change the administrator (being elected or the custodian or a third person), and at the same time, the certificate issued by the notary regarding the appointment of the custodian of the estate is attached.

The certificate/decision regarding the appointment of the custodian issued by the notary should expressly indicate that the custodian has the right to administer the deceased's share or the right to vote at the general meeting of associates with the agenda item being the election of the new administrator until the heir's certificate is issued. The custodian's powers cease at the expiration of the succession option period.

If the certificate/decision regarding the appointment of the custodian issued by the notary does not clearly make such specifications, the state registration authority recommends that the applicant, under Article 177 paragraph (7) of the Civil Code, request the court to appoint a new administrator. In such a situation, the change of the deceased administrator will be made based on the court decision to appoint the new executive body.

Keywords: custody, heirs, change of administrator.

JEL Codes: K15, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

CAZURI SPECIFICE ÎN ADMINISTRAREA SOCIETĂȚII CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ

Marina BORTĂ,

Șef adjunct al Direcției asistență metodică și organizare internă,

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail: marina.borta@asp.gov.md

În procesul de înregistrare a modificării datelor din Registrul de stat al persoanelor juridice se identifică unele probleme în administrarea societăților cu răspundere limitată în cazul decesului administratorului societății comerciale (care este concomitent și unic asociat al societății sau deține o parte socială, în lipsa căruia nu este prezent cvorumul necesar de desemnare a unui nou administrator).

În situația expusă, este necesar de identificat actele ce ar permite înregistrarea în Registrul de stat a modificării datelor administratorului societății cu răspundere limitată.

Dreptul de a numi un nou administrator al societății cu răspundere limitată în situația vizată, poate fi exercitat în următoarele cazuri:

1. Instanța de judecată, în temeiul art. 177 alin.(7) din Codul civil, poate desemna un administrator al persoanei juridice, cu revocarea acestuia în cazul în care organul competent al persoanei juridice decide desemnarea organului executiv;

2. În temeiul art.49 alin.(2) lit. a) al Legii nr.135/2007 privind societățile cu răspundere limitată, dacă statutul nu prevede altfel, de competența adunării generale a asociaților ține desemnarea și eliberarea înainte de termen a administratorului societății cu răspundere limitată.

Reieșind din prevederile art. 43 lit.b) și art.24 alin.(4) din Legea nr.135/2007, asociatul, deținător al părții sociale din capitalul social al societății, beneficiază de dreptul de a vota la adunările generale a asociaților. Fiecare un leu din capitalul social acordă dreptul la un vot, dacă statutul nu prevede altfel.

În situația în care unicul asociat și administrator al societății cu răspundere limitată a decedat, întrebarea constă în faptul: *cine va avea dreptul de a vota la adunarea generală pe întrebarea ce ține de desemnarea unui nou administrator al societății, până la desemnarea moștenitorului averii defunctului?*

În cazul neaplicării unor măsuri urgente de desemnare a administratorului, ar putea surveni consecințe grave pentru societate, care din lipsa capacității de exercițiu (în sensul art. 177 din Codul civil) este în imposibilitate de a-și onora obligațiile sale față de salariați, organul fiscal și alți creditori, obligații ce rezultă din desfășurarea activității de întreprinzător. Potrivit art.9 alin. (3) al Legii nr.135/2007, asociații suportă riscul pierderilor ce rezultă din activitatea societății în limitele participațiunii lor la capitalul social.

În acest context, cel mai frecvent, pentru înregistrarea modificării datelor în Registrul de stat al persoanelor juridice referitor la schimbarea administratorului se prezintă certificatul de custode al masei succesoriale.

Conform art. 2414 din Codul civil, notarul poate desemna un custode numai în condițiile art.2412 din Codul civil:

- nu se cunoaște niciun moștenitor;
- moștenitorii cunoscuți nu se află la locul deschiderii moștenirii;
- nu se cunoaște dacă există vreun moștenitor care a acceptat moștenirea;
- moștenitorul este minor și nu are reprezentant legal;
- în privința moștenitorului s-a inițiat o procedură de instituire a unei măsuri de ocrotire judiciară și nu are reprezentant legal;
- există alte temeiuri prevăzute de lege.

Totodată, din lipsa condițiilor stabilite prin prevederile art.2412 din Codul civil, eliberarea certificatului de custode al masei succesoriale poate fi eliberat în condițiile art.2413 alin.(3) din Codul civil.

În cazul respectiv, înregistrarea modificării datelor în Registrul de stat referitor la schimbarea administratorului, are loc în temeiul cererii de înregistrare, cu prezentarea deciziei unicului asociat sau, după caz, a adunării generale a asociaților de modificare a administratorului (fiind ales sau custodele sau o terță persoană), fiind totodată anexat certificatul eliberat de notat privind numirea custodelui averii succesoriale.

Certificatul/încheierea privind desemnarea custodelui eliberat de notat urmează să indice expres că custodele are dreptul de administrare a părții sociale a defunctului sau dreptul de vot la adunarea generală a asociaților având pe ordinea de zi alegerea noului administrator pe perioada până la eliberarea certificatului de moștenitor. Împuternicirile custodelui încetează la expirarea termenului de opțiune succesorală.

În cazul în care în certificatul/încheierea privind desemnarea custodelui eliberat de notat nu sunt făcute clar asemenea specificării, organul înregistrării de stat recomandă solicitantului ca în temeiul art. 177 alin. (7) al Codului civil să solicite instanței de judecată desemnarea unui nou administrator. În asemenea situație modificarea administratorului decedat se va efectua în baza hotărârii instanței judecătorești de desemnare a noului organ executiv.

Cuvinte cheie: custodie, moștenitori, schimbarea administratorului.

Cod JEL: K15, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

SPECIFIC PROCEDURAL ASPECTS OF IMPLEMENTING REMOTE STATE REGISTRATION FOR LEGAL ENTITIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Angela BELOBROV, Ph.D. in Econ. Sci., Associate Professor
Head of the Registration and Licensing Department of Legal Entities,
Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: angela.belobrov@asp.gov.md belobrov.a@ase.md belobrov_angela@yahoo.com

Diana RUSU, Registrar in the field of state registration,
Public Services Agency, Republic of Moldova
e-mail: diana.rusu@asp.gov.md

By Law no. 175/2021 amending certain normative acts, Law no. 220/2007 regarding the state registration of legal entities and individual entrepreneurs was modified and supplemented, specifically Article 8 paragraph (1): "*Documents for state registration ... are submitted to the state registration authority in the form of electronically signed documents with advanced electronic signature.*" Law no. 175/2021 served as the basis for the implementation of remote state registration (similar to the term "*Remote Business Registration*" in English) in the Republic of Moldova. Consequently, on the very day the law came into force - January 10, 2022, the Public Services Agency (the state registration authority) implemented the procedure for remote state registration by establishing the electronic service "Remote State Registration of Legal Entities."

To facilitate the use of the new service, specialists from the state registration authority have developed the "Practical Guide for the Applicant of the electronic service 'Remote State Registration of Legal Entities'" (which is available online on the Public Services Agency's website) to provide advisory support to individuals and legal entities in the Republic of Moldova and abroad for the independent and individual remote application of the "State Registration of Legal Entities" service.

The electronic service "Remote State Registration of Legal Entities" using the email address inregistrare.ud@asp.gov.md is temporary and will be provided during the time required for the development and implementation of the new information system "State Register of Legal Entities (RSUD)." The architecture of this system includes the development of a dedicated software module for online state registration (Online Business Registration), conceptualized as a digital platform. The platform for online state registration will provide applicants with standardized registration request forms and founding documents for legal entities/individual entrepreneurs/agricultural households. These forms can be completed, signed, and submitted to the state registration authority online, and applicants can receive the documents issued by the state registration authority during the state registration process through various communication channels, including the Government Entrepreneurial Portal, and, where applicable, the Citizen's Governmental Portal (MCabinet).

During the 22 months since the implementation of the remote state registration procedure, the number of state registration requests has shown continuous growth. Throughout the months of January to December 2022, under the "end-to-end remote processes," 7 new legal entities were established, and the total number of remotely provided services reached 252. In November 2023 alone, 195 requests were received through the email address: inregistrare.ud@asp.gov.md. Following the examination, including the use of administrative measures to suspend the examination with notification to the applicant about rectifying the identified deficiencies, 28 newly established legal entities, 105 modifications to the founding documents and RSUD data, 4 cancellations, as well as 58 certificates verifying and reserving the name of the legal entity for 6 months, were registered in the State Register.

Administrative costs for providing remote services via email are very high, with a significant portion representing additional time for ensuring written communication via email. This is due to the need for applying the administrative procedure of suspending the examination, notifying applicants about the obligation to rectify identified deficiencies, and providing detailed motivation and description of the shortcomings. In this context, the launch of the digital platform for online interaction with service applicants is imperative.

Keywords: state registration of legal entities, remote business registration, online business registration, adoption of new technologies.

JEL Codes: K15, A13, E60, F15, G18, G41, K33, K38, K24, O32, O38.

ASPECTE PROCEDURALE SPECIFICE ALE IMPLEMENTĂRII ÎNREGISTRĂRII DE STAT LA DISTANȚĂ A PERSOANELOR JURIDICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Angela BELOBROV, dr. în șt. econ., conf.univ.

Șef Departamentul Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept,

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail: angela.belobrov@asp.gov.md belobrov.a@ase.md belobrov_angela@yahoo.com

Diana RUSU, Registrator în domeniul înregistrării de stat,

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail: diana.rusu@asp.gov.md

Prin Legea nr. 175/2021 pentru modificarea unor acte normative a fost modificată și completată Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, în speță art. 8 alin. (1) „Documentele pentru înregistrarea de stat ... se transmit organului înregistrării de stat în formă de documente electronice semnate cu semnătura electronică avansată calificată”. Anume Legea nr. 175/2021 a servit temei pentru implementarea în Republica Moldova a înregistrării de stat la distanță (similară cu termenul englez *Remote Business Registration*). În consecință, chiar în ziua intrării în vigoare a legii 175/2021 - 10 ianuarie 2022, Agenția Servicii Publice (organul înregistrării de stat) a pus în aplicare procedura de înregistrare de stat la distanță prin instituirea serviciului electronic ”Înregistrarea de stat la distanță a unității de drept”.

Pentru facilitarea utilizării noului serviciului, specialiștii din cadrul organului de înregistrare de stat au elaborat „Ghidul practic al solicitantului serviciului electronic ”Înregistrarea de stat la distanță a unității de drept” (care este disponibil online pe pagina web a Agenției Servicii Publice), în scopul acordării suportului consultativ persoanelor fizice și persoanelor juridice din Republica Moldova și din străinătate la solicitarea individuală și independentă, de la distanță, a serviciului ”Înregistrarea de stat a unității de drept”.

Serviciul electronic ”Înregistrarea de stat la distanță a unității de drept” cu utilizarea adresei electronice inregistrare.ud@asp.gov.md poartă caracter provizoriu și urmează a fi prestat pe parcursul perioadei de timp necesare pentru dezvoltarea și implementarea noului sistem informațional „Registrul de Stat al unităților de drept (RSUD)”, arhitectura căruia prevede dezvoltarea unui modul software dedicat înregistrării de stat a unităților de drept în regim online (eng. Online Business Registration), conceptualizat ca platformă digitală. Platforma destinată înregistrării de stat în regim online va pune la dispoziția solicitantului formulare-tip de cereri de înregistrare și acte de constituire a persoanelor juridice / întreprinzătorilor individuali / gospodăriilor țărănești, care vor putea fi completate, semnate și transmise organului înregistrării de stat în regim online, precum și primirea de către solicitanți a documentelor emise de către organul înregistrării de stat în procesul înregistrării de stat, prin diverse canale de comunicare, implicit pe Portalul guvernamental al antreprenorului, după caz Portalul guvernamental al cetățeanului (MCabinet).

Pe parcursul celor 22 luni din momentul implementării procedurii de înregistrare de stat la distanță a unităților de drept numărul cererilor de înregistrare de stat înregistrează creștere continuă. Pe parcursul lunilor ianuarie-decembrie 2022 în regim „end-to-end remote processes” au fost constituite 7 unități de drept noi, numărul total al serviciilor prestate la distanță constituind 252. Pe parcursul lunii noiembrie 2023 prin intermediul adresei electronice: inregistrare.ud@asp.gov.md au fost recepționate 195 cereri, o parte dintre care au fost respinse din motivul neprezentării setul complet de documente sau neachitării taxei de înregistrare, iar urmare a examinării cererilor admise, inclusiv după utilizarea măsurilor administrative de suspendare a examinării cu notificarea solicitantului privind înlăturarea neajunsurilor, au fost înregistrate în Registrul de stat: 28 unități de drept nou-constituite, 105 modificări în actele de constituire și în datele din RSUD, 4 radieri, cât și au fost emise 58 certificate privind verificarea și rezervarea pe 6 luni a denumirii persoanei juridice.

Costurile administrative pentru prestarea serviciilor la distanță prin intermediul poștei electronice sunt foarte mari, partea esențială reprezentând timp adițional pentru asigurarea comunicării în scris prin intermediul email-ului, având în vedere necesitatea de aplicare a procedurii administrative de suspendare a examinării cu notificarea solicitanților privind obligativitatea înlăturării neajunsurilor depistate în documentele depuse, cu motivarea și descrierea detaliată a neajunsurilor. În acest context, lansarea platformei digitale pentru asigurarea interacțiunii online cu solicitanții de servicii este imperativă.

Cuvinte cheie: înregistrarea de stat a unităților de drept, înregistrarea la distanță a afacerilor, înregistrarea online a afacerilor, adopția noilor tehnologii.

Codurile JEL: K15, A13, E60, F15, G18, G41, K33, K38, K24, O32, O38.

ANALYSIS AND EVALUATION OF THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC COMPONENT'S PARTICIPATION IN ARMENIA'S GDP STRUCTURE

Mariam Voskanyan, Ph.D., Associate Professor

*Russian-Armenian University, Institute of Economics and Business
Chair of Economics and Finance, Emina 123, Yerevan, 0051, Armenia*

E-mail: mariam.voskanyan@rau.am, voskanyanm@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5417-6648>

SCOPUS: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57200635856>

Science and education traditionally serve as engines of progress, influencing economic growth and development, both in theory and in practice. The level of development in the education and science system determines not only the development of human potential but also the potential and opportunities for the economy to further grow, in terms of both high technologies and achieving a high level of prosperity. Developed economies pay great attention to these sectors and encourage various investments in education and science, both through the state budget and by attracting private investments.

Since the education and science sectors collectively contribute positively to the economy, this study combines these sectors and examines them collectively in terms of their participation in Armenia's economic growth. The study employs qualitative and statistical analysis methods, identifying cause-and-effect relationships, observation methods, and synthesis. Within this research, a detailed analysis of the participation of the education and science sectors in Armenia's GDP was conducted, considering their dynamics, contribution to growth, and potential consequences of reducing these sectors in aggregate demand.

The research concludes that a permanent reduction in the share of education and science in Armenia's GDP structure indicates a diminishing role of human capital in economic growth. Armenia needs a reverse trend, emphasizing greater focus on knowledge-intensive production and the development of industries related to intellectual labor.

Keywords: education, science, GDP and its structure, economic growth

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА УЧАСТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ И НАУЧНОЙ КОМПОНЕНТЫ В СТРУКТУРЕ ВВП АРМЕНИИ

Восканян Мариам Амбарцумовна, д.э.н, доцент.

*Российско-Армянский Университет, Институт Экономики и Бизнеса
Заведующая кафедрой экономики и финансов, 0051, Армения, Ереван, О. Эмина 123*

E-mail: mariam.voskanyan@rau.am, voskanyanm@gmail.com

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-5417-6648>

SCOPUS - <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57200635856>

Наука и образование традиционно являются двигателями прогресса, и экономического роста, и развития, как в теории, так и на практике. От степени развития системы образования и науки в стране зависит как развитие человеческого потенциала, так и потенциал, и возможности экономики для дальнейшего роста, как с точки зрения высоких технологий, так и с точки зрения достижения высокого уровня благосостояния. Развитые экономики уделяют большое внимание этим секторам экономики, и стимулируют различного рода инвестиции в образование и науку, как посредством государственного бюджета, так и привлечения частных инвестиций.

Поскольку сектор образования и науки, как правильно приносят положительный эффект для экономики в совокупности, в рамках данного исследования нами были объединены эти сектора и рассмотрены в совокупности, с точки зрения участия в экономическом росте Армении.

В работе использованы методы качественного и статистического анализа показателей, с последующим выявлением причинно-следственных связей, методы наблюдения и синтеза. В рамках данного исследования был проведен детальный анализ участия секторов образования и науки в ВВП Армении, с точки зрения их динамики, доли в росте, а также возможных последствий сокращения этих секторов в совокупном спросе.

Результатом исследования стал тезис о том, что перманентное сокращение доли участия образования и науки в структуре ВВП говорит о сокращении роли человеческого капитала в экономическом росте, тогда как Армении необходима обратная тенденция и больший акцент на наукоемком производстве и развитии отраслей, связанных с интеллектуальным трудом.

Ключевые слова: образование, наука, ВВП и его структура, экономический рост.

DIGITAL INNOVATIONS IN SUPPORT OF THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Ana GUMOVSKI, Assoc. Prof., PhD.

Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

E-mail: gumovski.ana@ase.md

ORCID 0000-0003-1076-0305

Digital transformation is a fusion of advanced technologies that integrate physical and digital systems and when combined with innovative business models and processes, leads to the creation of intelligent products, services and significantly improved productivity.

Digitization, digital technologies and innovations have become the most powerful force shaping business today. Digitization drives innovation, promoting services that can help businesses grow and thrive. This can also make it easier for companies to deal with daily business challenges.

Small and medium-sized enterprises (SMEs) have proven to be very dynamic and flexible in the context of all current challenges, including the business modeling conditions in the context of the COVID – 19, which highlighted the need to accelerate the digital transformation in the Republic of Moldova

Traditional methods were used in the preparation of the article of investigation, critical approach, statistical analysis, systematization as a result of the examination official reports and documents regarding the digitalization issues of small and medium-sized enterprises.

The sector of small and medium enterprises is one of strategic importance for the national economy of the Republic of Moldova. In 2022, it represented approximately 99,2% of the total number of enterprises, generating 44,9% of sales revenue and employing 65,6% of the total number of employees in the economy.

Through digitization, Moldovan SMEs can become more competitive and adapt to the rapid changes in the business environment. Digitization can help SMEs to optimize their processes and become more efficient, to identify new business opportunities and respond quickly to market changes, developing new products and services in line with market demand, to find new markets and customers on nationally and internationally market, to become more resilient in the face of economic and social challenges, to face competition with large enterprises.

Republic of Moldova has a developed digital infrastructure, well-placed e-Gov services, Information and Communication Technology sector with an accelerated development.

These circumstances facilitate the access of SMEs to the implementation of digital innovations, the support from the state being a crucial one.

In the objective of supporting the digitization of SMEs, by GD no. 129 of 02.03.2022, the SME Digital Transformation Program was implemented, with the basic objectives of developing the skills of entrepreneurs regarding the planning and implementation of business practices friendly to digital transformation, providing financial support for the implementation of digital transformation plans, the development of electronic commerce. According to the official data published by the ODA (Entrepreneurship Development Organization), according to the situation on November 9, 2023, 115 enterprises from various fields of activity benefited from financing under this program.

Another tool to support SMEs digitization is the Digital Innovations and Technology Startups Support Program, approved by GD no. 243 of 13.04.2022, which focuses on accelerating the implementation of the circular and ecological digital economy through technological progress, attracting investments for start-ups with the potential to growth, the establishment of an alternative financing mechanism for innovation and business development for start-ups with high potential in the field of digital innovation, information and communication technologies, green technologies and sustainable production. It aims to grant non-reimbursable financing to innovative small and medium-sized enterprises and start-ups for products and services in the field

of information and communication technologies, new technologies, in order to stimulate research and development in the field of information and communication technologies, prototyping and innovation in the field of sustainable industrial production and ecological technologies. Within this program, 14 companies from the field of ICT, education, health, etc. have benefited from non-refundable funding until the end of 2023.

Keywords: Digitization, Digital innovations, Small and medium-sized enterprises, state support.

JEL: M13, M15, O33

INOVĂRI DIGITALE ÎN SPRIJINUL DEZVOLTĂRII ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ÎN REPUBLICA MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE

**Ana GUMOVSKI, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova
e-mail: gumovski.ana@ase.md
ORCID 0000-0003-1076-0305**

Transformarea digitală reprezintă o fuziune a tehnologiilor avansate care integrează sistemele fizice și digitale și, când este combinată cu modele și procese de afaceri inovatoare, duce la crearea de produse inteligente, servicii și o productivitate semnificativ îmbunătățită.

Digitalizarea, tehnologiile digitale și inovațiile au devenit cea mai puternică forță care modelează afacerile astăzi. Digitalizarea stimulează inovația, promovând servicii care pot ajuta afacerile să crească și să prospere. acest lucru poate facilita, de asemenea, companiilor să facă față provocărilor zilnice ale afacerii.

Întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) s-au dovedit a fi foarte dinamice și flexibile în contextul tuturor provocărilor actuale, inclusiv condițiile de modelare a afacerii în contextul Covid-19, care au evidențiat necesitatea accelerării transformării digitale în Republica Moldova.

Metodele tradiționale au fost utilizate în elaborarea articolului de investigație, abordare critică, analiză statistică, sistematizare ca rezultat al examinării rapoartelor oficiale și a documentelor referitoare la problemele de digitalizare ale întreprinderilor mici și mijlocii.

Sectorul întreprinderilor mici și mijlocii are o importanță strategică pentru economia națională a Republicii Moldova. În 2022, acesta a reprezentat aproximativ 99,2% din numărul total de întreprinderi, generând 44,9% din cifra de afaceri și angajând 65,6% din numărul total de angajați în economie.

Prin digitalizare, IMM-urile moldovenești pot deveni mai competitive și se pot adapta la schimbările rapide din mediul de afaceri. Digitalizarea poate ajuta IMM-urile să-și optimizeze procesele și să devină mai eficiente, să identifice noi oportunități de afaceri și să răspundă rapid la schimbările de pe piață, dezvoltând noi produse și servicii în concordanță cu cererea pieței, să găsească noi piețe și clienți la nivel național și internațional, să devină mai reziliente în fața provocărilor economice și sociale, să facă față concurenței cu întreprinderile mari.

Republica Moldova dispune de o infrastructură digitală dezvoltată, servicii e-Gov bine plasate, un sector al tehnologiei informației și comunicațiilor cu dezvoltare accelerată.

Aceste circumstanțe facilitează accesul IMM-urilor la implementarea inovațiilor digitale, sprijinul din partea statului fiind unul crucial.

În obiectivul de a sprijini digitalizarea IMM-urilor, prin HG nr. 129 din 02.03.2022, a fost implementat programul de transformare digitală a IMM-urilor, cu obiectivele de bază de a dezvolta competențele antreprenorilor privind planificarea și implementarea practicilor de afaceri prietenoase cu transformarea digitală, de a furniza sprijin financiar pentru punerea în aplicare a planurilor de transformare digitală, dezvoltarea comerțului electronic. Conform datelor oficiale publicate de ODA (Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului), conform situației din 9 noiembrie 2023, 115 întreprinderi din diferite domenii de activitate au beneficiat de finanțare în cadrul acestui program.

Un alt instrument pentru sprijinirea digitalizării IMM-urilor este programul de sprijin pentru inovații digitale și start-up-uri tehnologice, aprobat prin HG nr. 243 din 13.04.2022, care se concentrează pe accelerarea implementării economiei digitale circulare și ecologice prin progresul tehnologic, atragerea investițiilor pentru start-up-uri cu potențial de creștere, stabilirea unui mecanism alternativ de finanțare pentru inovație și dezvoltare de afaceri pentru start-up-uri cu potențial ridicat în domeniul inovației digitale, tehnologiilor informației și comunicațiilor, tehnologiilor verzi și producției durabile. Scopul este de a acorda finanțare

nerambursabilă întreprinderilor mici și mijlocii inovatoare și start-up-urilor pentru produse și servicii în domeniul tehnologiilor informației și comunicațiilor, a noilor tehnologii, în scopul stimulării cercetării și dezvoltării în domeniul tehnologiilor informației și comunicațiilor, prototipizării și inovației în domeniul producției industriale durabile și a tehnologiilor ecologice. În cadrul acestui program, 14 companii din domeniul tic, educație, sănătate, etc., au beneficiat de finanțare nerambursabilă până la sfârșitul anului 2023.

Cuvinte Cheie: digitalizare, inovații digitale, întreprinderi mici și mijlocii, sprijin de stat.

Codurile JEL: M13, M15, O33

DIFFERENCE BETWEEN THE COMMERCIAL COMPANY DEFINITION AND OTHER SIMILAR DEFINITIONS

Igor APOLSCHII

Deputy Head of the Legal Entities Registration Department

Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: igor.apolschii@asp.gov.md

The term "commercial company" needs to be distinguished from other terms encountered in legislation. Therefore, it is necessary to make a terminological distinction between the phrase "commercial company" and phrases such as "civil society," "non-commercial organization," "enterprise," "economic agent," "legal entity," and "economic society."

Commercial company and civil society. After state registration, a commercial company acquires characteristics that distinguish it from civil society, namely:

- A commercial company can be established by a unilateral act, while civil society requires at least two persons for its establishment.
- Civil society has as its object only activities that can be carried out by its members. A commercial company can engage in any activity not prohibited by law, even if it is not specified in its founding document. An important aspect is that the commercial company is based on civil society.

Commercial company and legal entity. By definition, a commercial company is a private legal entity with a profit-making purpose. The definition of a legal entity has a broader meaning; it includes production cooperatives, entrepreneurs' cooperatives, state enterprises, municipal enterprises, non-commercial organizations, and others.

Commercial company and non-commercial society. Both are private legal entities. What sets them apart is the purpose pursued by their founders and members. In the case of a commercial company, the aim is to obtain benefits, while the founders and members of non-commercial societies seek to satisfy their cultural, spiritual, social, etc., needs.

Commercial company and economic operator. The definition of an economic operator is broader than that of a commercial company, encompassing all legal entities, both for-profit and non-profit, legal entities of public law as well as individuals engaged in entrepreneurial activities. The commercial company is defined in the literature as a private legal entity with a profit-making purpose.

Keywords: commercial company, legal entity, civil society, economic operator.

JEL Codes: K15, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

DEOSEBIREA NOȚIUNII DE SOCIETATE COMERCIALĂ DE ALTE NOȚIUNI SIMILARE

Igor APOLSCHII

Șef adjunct al Direcției înregistrare a unităților de drept

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail: igor.apolschii@asp.gov.md

Termenul de societate comercială trebuie deosebit de alți termeni întâlniți în legislație. Astfel, este necesar de a face o distincție terminologică a sintagmei societate comercială de sintagmele societate civilă, organizație necomercială, întreprindere, agent economic, persoană juridică, societate economică.

Societatea comercială și societatea civilă. După înregistrarea de stat, societatea comercială dobândește însușiri care fac ca să se deosebească de societatea civilă, și anume:

- Societatea comercială poate fi constituită printr-un act unilateral, pe când societatea civilă poate fi constituită de cel puțin două persoane.

- Societatea civilă are ca obiect numai activitățile ce pot fi desfășurate de asociații săi. Societatea comercială poate desfășura orice activitate neinterzisă de lege, chiar dacă nu este prevăzută în actul de constituire.

Un aspect important este că la temelia societății comerciale stă societatea civilă.

Societatea comercială și persoana juridică. Prin definiție societatea comercială este o persoană juridică de drept privat cu scop lucrativ. Noțiunea de persoană juridică are un sens mai larg, aceasta include și cooperativele de producție, cooperativele de întreprinzători, întreprinderile de stat, întreprinderile municipale, organizațiile necomerciale și altele...

Societatea comercială și societatea necomercială. Ambele sunt persoane juridice de drept privat. Ce le deosebește este scopul urmărit de fondatorii și asociații lor. În cazul societății comerciale se urmărește obținerea de beneficii pe când fondatorii și membrii urmăresc satisfacerea necesităților lor culturale, spirituale, sociale etc.

Societatea comercială și agentul economic. Noțiunea de agent economic este mai largă decât cea de societate comercială cuprinzând toate persoanele juridice cu scop lucrativ cât și cu scop nelucrativ, persoanele de drept public cât și persoanele fizice care practică activitate de întreprinzător. Societatea comercială fiind definită în literatura de specialitate doar ca persoană juridică de drept privat cu scop lucrativ.

Cuvinte cheie: societatea comercială, persoană juridică, societate civilă, agent economic.

Cod JEL: K15, A13, F15, G18, G41, K33, K38.

METHOD OF COMPLETING AND PRESENTING DOCUMENTS FOR STATE REGISTRATION

Irina CIOBĂNICĂ, Deputy Head of the Registration Assistance Section,

Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: irina.ciobanica@asp.gov.md

Law no. 175 of November 11, 2021, amending certain normative acts, significantly changed the procedure for completing and presenting the documents required for state registration. The set of legislative amendments adopted aimed to stimulate remote interaction between the government, business, and consumers, being part of the first legislative package for the digitization of the economy.

According to the provisions of Law no. 220/2007 on the state registration of legal entities and individual entrepreneurs, the documents for state registration are perfected in the state language and:

- a) are either submitted to the state registration authority in the form of electronic documents signed with an advanced electronic signature, issued under Law no. 124/2022 on electronic identification and trust services and subsequent normative acts, to the email address - inregistrare.ud@asp.gov.md;
- b) are submitted to the headquarters of the state registration authority on paper;
- c) or are sent to the state registration authority on paper, by registered mail.

The documents for state registration are submitted/deposited/sent to the registration authority by the founder or their representative, authorized by an authenticated power of attorney, in the manner established by law, or by a representation authorization contained in the Registry of Representation Authorizations based on an electronic signature. In case the applicant acts through a representative designated by an electronic signature authorization, the validity of the respective authorization is verified through the automated information system for keeping the Registry of Representation Authorizations based on an electronic signature.

In the case of registration of changes made to the founding documents and data entered in the State Register, the legal entity represented by the administrator is obliged to submit the documents for the registration of changes to the state registration authority within 30 days from the date of adoption of the decision to amend the founding documents or the data entered in the State Register.

The documents required for the state registration of a foreign legal entity, issued by the competent authorities of the home country of the foreign legal entity, are translated into the state language and are subject

to the over-legalization or apostille procedure, as the case may be, in the manner established. Over-legalization or apostille is not required in cases provided for by international treaties on legal assistance and legal relations in civil, family, and criminal matters to which the Republic of Moldova is a party. The list of these treaties is published on the official website of the state registration authority.

The applicant may submit copies of the necessary documents on paper, scanned in electronic format, to be attached to the application. In this case, the respective copies must be authenticated by the applicant by applying an advanced electronic signature, issued under the conditions of Law no. 124/2022 on electronic identification and trust services and subsequent normative acts.

If, in cases established by the state registration authority or at the request of the applicant, the information necessary for registration can be obtained through official electronic information systems, the respective document is not requested from the founder.

The date of submission of the documents for state registration is the date of their receipt by the state registration authority.

Upon receipt of the application and documents for state registration, the depositor is issued a confirmation receipt, indicating the application number and the date of receipt, the name of the territorial structure, the list of submitted documents, and the date set for the issuance of the documents. In case of receiving the documents through the electronic network, the same confirmation is sent to the applicant through the network.

The state registration authority is not entitled to refuse the receipt of the registration application or to request other documents than those provided by law.

Keywords: state registration, registration application, electronic signature.

JEL Codes: K15, A13, E60, F15, G18, G41, K33, K38, K24, O32, O38.

MODALITATEA PERFECTĂRII ȘI PREZENTĂRII DOCUMENTELOR PENTRU ÎNREGISTRAREA DE STAT

Irina CIOBĂNICĂ, Șef Secția asistență înregistrări,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: irina.ciobanica@asp.gov.md

Legea nr. 175 din 11 noiembrie 2021 pentru modificarea unor acte normative a schimbat considerabil modalitatea perfectării și prezentării documentelor necesare pentru înregistrarea de stat. Setul de amendamente legislative adoptate a avut drept scop să stimuleze interacțiunea la distanță între guvern, business și consumator, făcând parte din primul pachet legislativ pentru digitalizarea economiei.

Potrivit prevederilor Legii nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, documentele pentru înregistrarea de stat se perfectează în limba de stat și:

a) fie se transmit organului înregistrării de stat în formă de documente electronice semnate cu semnătura electronică avansată calificată, eliberată în Legii nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere și ale actelor normative subsecvente acesteia la adresa de email - inregistrare.ud@asp.gov.md;

b) fie se depun la sediul organului înregistrării de stat pe suport de hârtie;

c) fie se expediază organului înregistrării de stat pe suport de hârtie, prin scrisoare recomandată.

Documentele pentru înregistrarea de stat se transmit/depun/expediază organului înregistrării de către fondator sau de către reprezentantul acestuia, împuternicit prin procură autenticată, în modul stabilit de lege, sau prin împuternicire de reprezentare ce se conține în Registrul împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice. În cazul în care solicitantul acționează prin reprezentant desemnat prin împuternicire de reprezentare în baza semnăturii electronice, verificarea valabilității împuternicirii respective se realizează prin intermediul sistemului informațional automatizat destinat ținerii Registrului împuternicirilor de reprezentare în baza semnăturii electronice. În cazul înregistrării modificărilor operate în actele de constituire și în datele înscrise în Registrul de stat, persoana juridică reprezentată prin administrator, este obligată să depună documentele pentru înregistrarea modificărilor la organul înregistrării de stat în termen de 30 zile de la data adoptării hotărârii de modificare a actelor de constituire sau a datelor înscrise în Registrul de stat.

Documentele necesare pentru înregistrarea de stat a persoanei juridice străine, eliberate de autoritățile competente din țara de origine a persoanei juridice străine, se traduc în limba de stat și sunt supuse procedurii de supralegalizare sau de apostilare, după caz, în modul stabilit. Supralegalizarea sau apostilarea nu este

necesară în cazurile prevăzute de tratatele internaționale cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală la care Republica Moldova este parte. Lista tratatelor respective este publicată pe pagina web oficială a organului înregistrării de stat.

Solicitantul poate transmite copiile de pe documentele necesare pe suport de hârtie, scanate în format electronic, pentru a fi anexate la cerere. În acest caz, copiile respective urmează a fi autentificate de către solicitant prin aplicarea semnăturii electronice avansate calificate, eliberată în condițiile Legii nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere și ale actelor normative subsecvente acesteia.

Dacă, în cazurile stabilite de organul înregistrării de stat sau la cererea solicitantului, informația necesară pentru înregistrare poate fi obținută prin intermediul sistemelor informaționale electronice oficiale, documentul respectiv nu se solicită de la fondator.

Se consideră ca dată a depunerii documentelor pentru înregistrarea de stat data primirii lor de către organul înregistrării de stat.

La primirea cererii și a documentelor pentru înregistrarea de stat, deponentului i se eliberează un bon de confirmare a primirii cererii, în care se indică numărul cererii și data primirii acesteia, denumirea structurii teritoriale, lista documentelor depuse, data stabilită pentru eliberarea actelor. În cazul primirii documentelor prin rețeaua electronică, solicitantului i se expediază prin rețea aceeași confirmare.

Organul înregistrării de stat nu este în drept să refuze primirea cererii de înregistrare sau să solicite alte documente decât cele prevăzute de lege.

Cuvinte cheie: înregistrarea de stat, cerere de înregistrare, semnătură electronică.

Cod JEL: K15, A13, E60, F15, G18, G41, K33, K38, K24, O32, O38.

THE IMPACT OF INVESTMENTS IN THE RENEWABLE ENERGY SECTOR ON THE FINANCIAL PERFORMANCE OF CORPORATIONS

Morina FISNIK, Prof. Assoc.PhD., Post – Doc.,
University "Haxhi Zeka", Republic of Kosovo

This study explores the impact of investments in the renewable energy sector on the financial performance of corporations. The primary objective of this research is to identify and analyze the correlation between investments in renewable energy and the financial performance of companies in various sectors of the real economy. Through a qualitative scientific methodology, including meta-analysis, critical evaluation, case studies, and meta-regression, we have conducted an in-depth analysis of existing literature and empirical data.

The method of meta-analysis has been employed to synthesize the results of previous studies and determine a common response regarding the impact of investments in renewable energy on the financial performance of corporations. Meta-regression has been used to identify the factors that may influence changes in financial performance through investments in renewable energy. The study findings indicate a positive and statistically significant correlation between investments in renewable energy and the financial performance of corporations. According to the results of this study, it is considered that investments in this sector have the potential to create additional value and improve the financial sustainability of firms. The results of this study contribute to understanding and assessing the impact of investments in renewable energy in the context of corporate financial performance.

From a practical perspective, the findings of this study can guide corporations and investors by providing valuable information on the potential financial advantages of investments in renewable energy.

Keywords: investments, renewable energy, financial performance, corporations.

JEL Code: Q42, G32, G3, Q56, C83.

IMPACTUL INVESTIȚIILOR ÎN SECTORUL ENERGIEI REGENERABILE ASUPRA PERFORMANȚEI FINANCIARE A CORPORAȚIILOR

Morina FISNIK, Prof. Assoc. PhD, Post-Doc.,
Universitatea "Haxhi Zeka", Republica Kosovo

Această cercetare explorează impactul investițiilor în sectorul energiei regenerabile asupra performanței financiare a corporațiilor. Obiectivul principal al acestei cercetări este de a identifica și analiza corelația dintre investițiile în energia regenerabilă și performanța financiară a companiilor din diverse sectoare ale economiei reale. Prin intermediul unei metodologii științifice calitative, inclusiv meta-analiză, evaluare critică, studii de caz și meta-regresie, am efectuat o analiză detaliată a literaturii existente și a datelor empirice.

Metoda de meta-analiză a fost utilizată pentru a sintetiza rezultatele studiilor anterioare și a determina un răspuns comun cu privire la impactul investițiilor în energia regenerabilă asupra performanței financiare a corporațiilor. Meta-regresia a fost folosită pentru a identifica factorii care pot influența modificările în performanța financiară prin investiții în energia regenerabilă. Concluziile studiului indică o corelație pozitivă și statistic semnificativă între investițiile în energia regenerabilă și performanța financiară a corporațiilor. Conform rezultatelor acestui studiu, se consideră că investițiile în acest sector au potențialul de a crea valoare adițională și de a îmbunătăți sustenabilitatea financiară a firmelor. Rezultatele acestui studiu contribuie la înțelegerea și evaluarea impactului investițiilor în energia regenerabilă în contextul performanței financiare corporative.

Din perspectivă practică, constatările acestui studiu pot ghida corporațiile și investitorii, oferind informații valoroase despre avantajele financiare potențiale ale investițiilor în energia regenerabilă.

Cuvinte cheie: investiții, energie regenerabilă, performanță financiară, corporații.

Codurile JEL: Q42, G32, G3, Q56, C83.

ENHANCING SME PERFORMANCE THROUGH DIGITAL PUBLIC SERVICES IN MOLDOVA

Elena CIOCHINA, PhD, university lecturer,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: eciochina.av@gmail.com
ORCID 0000-0001-7852-8567

This paper investigates the role of digital public services in bolstering the performance of Small and Medium Enterprises (SMEs) in Moldova. In the context of Moldova's efforts to align with EU standards and embrace digitalization, understanding the impact of digital public services on the business environment is crucial.

We begin by examining the current landscape of digital public services in Moldova, particularly focusing on how these services interact with and support SMEs. The challenges faced by SMEs in accessing and utilizing digital public services are identified, including issues related to digital literacy, infrastructure, and regulatory frameworks.

The paper then delves into the opportunities that digitalization presents for SMEs, such as streamlined processes, reduced bureaucratic hurdles, and enhanced access to information. The potential for digital public services to foster a more dynamic and competitive business environment in Moldova is explored.

We also discuss the role of government agencies, academic institutions, and international partnerships in supporting the digital transition of public services and their alignment with SME needs. The paper concludes with strategic recommendations for improving the efficacy of digital public services in supporting SME growth and competitiveness in Moldova.

Keywords: Digital Public Services, SME Performance, Technological Innovation, Moldovan Economy.

JEL Code: L-86, O-33.

CONSOLIDAREA PERFORMANȚEI ÎNȚEPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII PRIN SERVICII PUBLICHE DIGITALE ÎN MOLDOVA

Elena CIOCHINA, doctor în drept, lector universitar,
Academia de Studii Economice din Moldova
e-mail: eciochina.av@gmail.com
ORCID 0000-0001-7852-8567

Acest articol investighează rolul serviciilor publice digitale în consolidarea performanței întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) din Moldova. În contextul eforturilor Moldovei de a se alinia cu standardele UE și de a adopta digitalizarea, înțelegerea impactului serviciilor publice digitale asupra mediului de afaceri este crucială.

Începem prin examinarea peisajului actual al serviciilor publice digitale din Moldova, concentrându-ne în special asupra modului în care aceste servicii interacționează cu IMM-urile și le sprijină. Sunt identificate provocările cu care se confruntă IMM-urile în accesarea și utilizarea serviciilor publice digitale, inclusiv probleme legate de alfabetizarea digitală, infrastructură și cadrul legislativ.

Articolul intră apoi în detaliile oportunităților pe care digitalizarea le oferă IMM-urilor, cum ar fi procese streamline, reducerea obstacolelor birocratice și îmbunătățirea accesului la informație. Este explorat potențialul serviciilor publice digitale de a stimula un mediu de afaceri mai dinamic și competitiv în Moldova.

Discutăm, de asemenea, rolul agențiilor guvernamentale, instituțiilor academice și parteneriatelor internaționale în sprijinirea tranziției digitale a serviciilor publice și alinierii acestora cu nevoile IMM-urilor. Articolul se încheie cu recomandări strategice pentru îmbunătățirea eficacității serviciilor publice digitale în susținerea creșterii și competitivității IMM-urilor din Moldova.

Cuvinte cheie: Servicii Publice Digitale, Performanța IMM-urilor, Inovație Tehnologică, Economia Moldovei.

Codurile JEL: L-86, O-33.

UNLOCKING BUSINESS POTENTIAL: THE POWER OF PREDICTIVE TOOLS IN ENHANCING PROFITABILITY AND STRATEGIC ADVANTAGE

Andreea BELOBROV
London School of Economics and Political Science (LSE)
e-mail: a.belobrov@lse.ac.uk

Businesses often underestimate the potential benefits of integrating predictive tools. Predictability, the ability to make accurate forecasts, is linked to causal determinism. Predictive models help businesses anticipate and adapt to events, crucial for consistent production of goods or services. In the absence of predictability in supply and demand of a product or service, a company's viability diminishes, leading to erratic performance and rendering long-term sustainable planning, investment, and strategic efforts futile.

The 2000s saw data analysis rise, but traditional data analysis methods couldn't keep up with rapidly changing markets. Artificial intelligence (AI) emerged as a powerful solution, enhancing predictions and providing real-time recommendations.

To increase predictability in today's volatile business environment, companies should focus on five key components:

- Data: Data fuels predictive tools and captures market dynamics;
- Algorithms: Algorithms uncover valuable patterns in data and support decision-making;
- Processes: Organized processes harness a company's collective knowledge;
- Culture: A company's culture influences how it responds to unforeseen situations;
- Resilience: Resilience enables an organization to adapt to changes and unexpected events swiftly.

Effective predictability platforms predict various metrics, require minimal configuration, quantify uncertainty, and combine AI and human intelligence.

The cost-efficiency of predictive analytics software is evident in the following numbers: a 15% forecast accuracy improvement will deliver a 3% or higher pre-tax improvement [Wilson, Eric, How much does

forecasting software cost, & how much will it save? ACPF, JULY 12, 2018. Online available at: <https://demand-planning.com/2018/07/12/how-much-does-forecasting-software-cost/>].

In 2023, top predictive analytics software solutions include Google Cloud BigQuery, Alteryx, IBM SPSS, Minitab, and TIBCO Data Science and these are their individual strengths:

- Google Cloud BigQuery: Best for intense interactive ad-hoc queries;
- Alteryx: Best for Self-service predictive analytics across an entire organization;
- IBM SPSS: Best for businesses with personnel with multiple skill levels;
- Minitab: Best for organizations with quality engineers, process analysts, and Six Sigma professionals;
- TIBCO Data Science: Best for organizations that use ML algorithms.

In conclusion, predictive tools unlock business potential, enhancing profitability and strategic advantages.

Key words: Predictive models, data analysis, predictive analytics software solutions, strategic advantages, profitability.

JEL Codes: O14, O32, H32.

DEBLOCAREA POTENȚIALULUI DE AFACERI: PUTEREA INSTRUMENTELOR DE PREDICȚIE ÎN CREȘTEREA PROFITABILITĂȚII ȘI A AVANTAJULUI STRATEGIC

Andreea BELOBROV

London School of Economics and Political Science (LSE)

e-mail: a.belobrov@lse.ac.uk

Companiile subestimează adesea beneficiile potențiale ale integrării instrumentelor de predicție. Predictibilitatea, capacitatea de a face prognoze precise, este legată de determinismul cauzal. Modelele predictive ajută companiile să anticipeze și să se adapteze la evenimente, cruciale pentru producția consecventă de bunuri sau servicii. În absența predictibilității în oferta și cererea unui produs sau serviciu, viabilitatea unei companii se diminuează, ceea ce duce la performanțe neregulate și făcând inutile planificarea, investițiile și eforturile strategice durabile pe termen lung.

Anii 2000 au fost marcați de creșteri semnificate pe segmentul analizei datelor, dar metodele tradiționale de analiză a datelor nu au putut ține pasul cu piețele în schimbare rapidă. Inteligența artificială (IA) a apărut ca o soluție puternică, îmbunătățind predicțiile și oferind recomandări în timp real.

Pentru a crește predictibilitatea în mediul de afaceri volatil de astăzi, companiile ar trebui să se concentreze pe cinci componente cheie:

- *Date:* Datele alimentează instrumentele de predicție și surprind dinamica pieței;
- *Algoritmi:* algoritmi descoperă modele valoroase în date și sprijină luarea deciziilor;
- *Procese:* procesele organizate valorifică cunoștințele colective ale unei companii;
- *Cultură:* Cultura unei companii influențează modul în care aceasta răspunde la situații neprevăzute;
- *Reziliență:* Reziliența permite unei organizații să se adapteze rapid la schimbări și evenimente neașteptate.

Platformele eficiente de predictibilitate prezic diverse valori, necesită o configurație minimă, cuantifică incertitudinea și combină inteligența artificială și inteligența umană.

Eficiența costurilor a software-ului de analiză predictivă este evidentă în următoarele cifre: o îmbunătățire cu 15% a preciziei prognozei va oferi o îmbunătățire cu 3% a profitului până de impozitare [Wilson, Eric, Cât costă software-ul de prognoză și cât va economisi? ACPF, 12 IULIE 2018. Disponibil online la: <https://demand-planning.com/2018/07/12/how-much-does-forecasting-software-cost/>].

În 2023, soluțiile software de analiză predictivă de top includ Google Cloud BigQuery, Alteryx, IBM SPSS, Minitab și TIBCO Data Science și acestea sunt punctele lor forte individuale:

- Google Cloud BigQuery: cel mai bun pentru interogări ad-hoc interactive intense;
- Alteryx: cel mai bun pentru analiza predictivă cu autoservire în întreaga organizație;
- IBM SPSS: cel mai bun pentru afaceri cu personal cu mai multe niveluri de calificare;
- Minitab: cel mai bun pentru organizațiile cu ingineri de calitate, analiști de proces și profesioniști Six Sigma;
- TIBCO Data Science: Cel mai bun pentru organizațiile care folosesc algoritmi ML.

În concluzie, instrumentele de predicție deblochează potențialul de afaceri, sporind profitabilitatea și avantajele strategice, fapt ce recomandă valorificarea acestora de către antreprenori.

Cuvinte-cheie: Modelele predictive, instrumente de predicție, analiza datelor, soluții software de analiză predictivă.

Coduri JEL: O14, O32, H32.

TERMINOLOGY AND LINGUISTICS: HISTORY AND CURRENT SITUATION

Larisa ROȘCA; Irina TERGUȚĂ; Larisa ILUȚA; Maria MOCANU; Ecaterina PĂUN Terminology and Linguistic Services Section

Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: larisa.rosca@asp.gov.md; maria.mocanu@asp.gov.md; larisa.iluta@asp.gov.md;
irina.terguta@asp.gov.md; ecaterina.paun@asp.gov.md

The year 1989 is considered the awakening of national consciousness—the year when the Parliament adopted the Law on the Functioning of Languages Spoken on the Territory of the Republic of Moldova, which aimed to formalize the Romanian language and return to the Latin alphabet.

Adhering to the legal provisions of the Complex State Program for Ensuring the Functioning of Languages Spoken on the Territory of the Republic of Moldova meant a definite victory in the struggle for identity, language, history, and truth.

The establishment of a scientific-methodical and informative-consultative institution in the field of terminology in the Republic of Moldova became an urgent necessity.

Thus, in 1989, the Technical-Scientific Terminology Commission attached to the Presidium of the Academy of Sciences was transformed into the Republican Terminology Center, which operated under this name until 1992. In 1992, with the title "National Center for Language Standards," it was transferred under the Department of State Language, newly created and led at that time by Professor Ion Dumeniuc and Dr. Ion Ciocanu.

After the dissolution of the Department, the National Center for Language Standards was renamed the National Terminology Center, led for several years by the Doctor of Philology Constantin Tănase, operating within the Ministry of Education. According to Government Decision No. 88 of September 28, 1998, the Center was transferred under the Department of National Relations and Language Functioning (later renamed the Department of Interethnic Relations, Government Decision No. 940 of September 7, 2001).

The National Terminology Center was a competent national authority in the linguistic (terminological) field, with the primary mission of ensuring the normative basis for the functioning of the official language in all communication spheres in the Republic of Moldova and conducting research in the field of specialized terminologies.

On June 29, 2018, by Law No. 86 of May 24, 2018, some responsibilities in the field of terminology and linguistic services were transferred from the National Terminology Center to the Public Services Agency. To provide these services, the Terminology and Linguistic Services Section was created within the Department of Registration and Licensing of Legal Entities.

The transfer of responsibilities for verifying the correctness of the names of legal entities, outdoor advertising texts, product names, and label information to the Public Services Agency was justified by the need to create a single desk for obtaining certificates/authorizations by economic agents.

Currently, terminology and linguistic services are included in the *Nomenclature of services provided by the Public Services Agency and their tariffs*, approved by Government Decision No. 966/2020.

The mission of the Terminology and Linguistic Services Section consists of performing tasks and duties in promoting the language legislation of the Republic of Moldova, language standards, and the terminologies of the Romanian language in the field of service provision.

Keywords: National Terminology Center, Terminology and Linguistic Services Section, Romanian language, Latin alphabet, terminology, single desk, services.

JEL Code: N-01, B10.

TERMINOLOGIE ȘI LINGVISTICĂ: ISTORIE ȘI ACTUALITATE

Larisa ROȘCA; Irina TERGUȚĂ; Larisa ILUȚA; Maria MOCANU; Ecaterina PĂUN

Secția de terminologie și servicii lingvistice

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail: larisa.rosca@asp.gov.md; maria.mocanu@asp.gov.md; larisa.iluta@asp.gov.md;
irina.terguta@asp.gov.md; ecaterina.paun@asp.gov.md

Anul 1989 este considerat ca fiind anul trezirii conștiinței naționale – anul în care Parlamentul a adoptat *Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova* ale cărei prevederi preconizau oficializarea limbii române și revenirea la grafia latină.

Respectarea prevederilor legale ale *Programului complex de stat* pentru asigurarea funcționării limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova presupunea o victorie sigură în lupta pentru identitate, limbă, istorie și adevăr.

Înființarea în Republica Moldova a unei instituții științifico-metodice și informativ-consultative în probleme de terminologie a fost o necesitate stringentă.

Astfel, în anul 1989, Comisia de Terminologie Tehnico-Științifică de pe lângă Prezidiul Academiei de Științe a fost transformată în Centrul Republican de Terminologie, care a funcționat cu această denumire până în 1992, când, cu titulatura: Centrul Național pentru Standarde de Limbă, a fost transferat în subordinea Departamentului de Stat al Limbilor, nou creat, condus la acea vreme de profesorul universitar Ion Dumeniuc și de doctorul habilitat Ion Ciocanu.

După desființarea Departamentului, Centrul Național pentru Standarde de Limbă a fost redenumit în Centrul Național de Terminologie, condus pe parcursul mai multor ani de doctorul în filologie Constantin Tănase și care a funcționat în cadrul Ministerului Învățământului. Conform Hotărârii Guvernului nr. 88 din 28.09.1998, Centrul a trecut în subordinea Departamentului Relații Naționale și Funcționarea Limbilor (redenumit ulterior Departamentul Relații Interetnice, Hotărârea Guvernului nr. 940 din 07.09.2001).

Centrul Național de Terminologie a fost o autoritate națională competentă în domeniul lingvistic (terminologic) având ca misiune prioritară asigurarea bazei normative a funcționării limbii oficiale în toate sferile de comunicare în Republica Moldova, realizarea cercetărilor în domeniul terminologiilor de specialitate.

La data de 29.06.2018, prin Legea nr. 86 din 24.05.2018 *pentru modificarea unor acte legislative*, unele atribuții în domeniul prestării serviciilor de terminologie și lingvistică au fost transmise de la Centrul Național de Terminologie Agenției Servicii Publice. Pentru prestarea serviciilor respective, în cadrul Departamentului înregistrare și licențiere a unităților de drept a fost creată Secția de terminologie și servicii lingvistice.

Transferarea atribuțiilor de verificare a corectitudinii denumirilor unităților de drept, a textelor de publicitate exterioară, a denumirilor de mărfuri, a informației de pe etichete la ASP a fost argumentată prin necesitatea creării unui ghișeu unic de obținere a certificatelor/autorizațiilor de către agenții economici.

În prezent, serviciile de terminologie și lingvistică se conțin în *Nomenclatorul serviciilor prestate de către ASP și tarifelor la acestea*, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 966/2020.

Misiunea Secției de terminologie și servicii lingvistice constă în exercitarea sarcinilor și atribuțiilor în domeniul promovării legislației lingvistice a Republicii Moldova, a standardelor de limbă și a terminologiilor limbii române în domeniul prestării serviciilor.

Cuvinte-cheie: Centrul Național de Terminologie, Secția de terminologie și servicii lingvistice, limba română, grafie latină, terminologie, ghișeu unic, servicii.

Cod JEL: N-01, B10.

ECONOMIC-FINANCIAL ACTIVITY OF THE DEPARTMENT OF REGISTRATION AND LICENSING OF LEGAL ENTITIES

Victoria BULAT
Operations and Synthesis Section,
Public Services Agency, Republic of Moldova
e-mail: victoria.bulat@asp.gov.md

One of the main tasks of the Department of Registration and Licensing of Legal Entities is to ensure and organize the synthesis and reporting process of the revenues obtained from the provision of services, as well as the number of operations performed for each type of service.

In this regard, a comprehensive reporting system has been established, which, in addition to its main task, is also the subject of internal managerial control. The reporting system is instituted to ensure:

- Compliance and correctness of documenting, verifying, and recording economic and financial transactions based on primary documents within the managed operational processes.
- Completeness of recording and reporting related to economic and financial transactions within the managed operational processes.

The key word characterizing the synthesis and reporting process of revenues is "systematic." Through a rigorous and consistent approach at the level of each user, we strive to ensure a systematic preparation and presentation process of financial reports.

Keywords: reporting, synthesis, economic-financial transactions, systematic.

JEL Code: K-10, 20, M-40.

ACTIVITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ A DEPARTAMENTULUI ÎNREGISTRARE ȘI LICENȚIERE A UNITĂȚILOR DE DREPT

Victoria BULAT
Secția operațiuni și sinteză,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: victoria.bulat@asp.gov.md

Una din sarcinile de bază a Departamentului înregistrare și licențiere a unităților de drept este asigurarea și organizarea procesului de sinteză și raportare a veniturilor, obținute în urma prestării serviciilor cât și a numărului de operațiuni, efectuate pe fiecare tip de serviciu.

În acest sens este creat un sistemul complex de raportare, care pe lângă sarcina de bază este și obiect al controlului intern managerial. Sistemul de raportare este instituit în vederea asigurării:

- conformității și corectitudinii documentării, verificării și înregistrării operațiunilor economico-financiare, în baza documentelor primare, în cadrul proceselor operaționale gestionate,
- plenitudinii înregistrării și raportării aferente operațiunilor economico-financiare în cadrul proceselor operaționale gestionate.

Cuvântul cheie, care caracterizează procesul de sinteză și raportare a veniturilor, este “sistematic”. Printr-o abordare riguroasă și constantă la nivelul fiecărui utilizator ne străduim să asigurăm un proces de pregătire și prezentare conformă a rapoartelor financiare.

Cuvinte cheie: raportare, sinteză, operațiuni economico-financiare, sistematic.

Cod JEL: K-10, 20, M-40.

MANAGING WORKPLACE STRESS

Snejana BOICO

Coordinating Specialist, Beneficial Owner Identification Service,
Public Services Agency, Republic of Moldova
e-mail: snejana.boico@asp.gov.md

Everyone who has ever had a job has undoubtedly felt, at some point, the pressure of workplace stress. Any profession can have stressful elements, even if individuals love what they do and are passionate about their daily work.

The most concise definition is from HSE (Health and Safety Executive), which states that stress is the adverse reaction of individuals, a reaction that occurs due to excessive pressures or other types of demands/requirements imposed on them.

There are several types of stress, depending on the duration of the given state:

1. **Physical Stress** - one of the most common types of stress, which refers specifically to physical exhaustion;

2. **Emotional Stress** - occurs as a result of significant events in a person's life;

3. **Traumatic Stress** - traumas in a person's life are undoubtedly a major stress factor. Similar to emotional stress, traumas most often happen in personal life;

4. **Chronic and Acute Stress** - chronic stress already occurs in a person's life for long periods, daily, while acute stress occurs for short periods or only because of certain factors (arguments, meetings, unforeseen situations, etc.).

To reduce the stress we feel, it is very important to understand where it comes from and what causes it. It is important to approach these issues positively and constructively. We try to propose solutions that are beneficial for everyone and show that we are willing to collaborate to find solutions. This can be beneficial both for reducing stress and for improving work relationships and productivity in the workplace.

The effects of workplace stress can impact both the employee and the organization, the company.

What employers could do to help subordinates/employees avoid stress:

- Training related to task and time management;
- Creating personalized working methods for each employee;
- Adequate resources;
- Measures to combat harassment situations;
- Promoting positive thinking to avoid conflicts;
- Positive and transparent management of stressful situations;
- Correct, complete, and efficient communication regarding any aspect of the organization.

The conclusion of this topic could be that managing workplace stress is essential for the health and performance of employees. Chronic workplace stress can have negative effects on the physical and mental health of employees, as well as on work performance. By recognizing the signs and symptoms of stress, identifying causes, and using effective management strategies, employees and employers can work together to reduce stress levels and improve the health and performance of employees.

Keywords: stress, types of stress, effects of stress.

JEL Code: J-23, 24, 81, 83.

GESTIONAREA STRESULUI LA LOCUL DE MUNCĂ

Snejana BOICO

Specialist coordonator, Serviciul identificarea beneficiarilor efectivi din cadrul
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: snejana.boico@asp.gov.md

Toți cei care au avut vreodată un job cu siguranță au simțit, măcar la un moment dat, presiunea stresului la locul de muncă. Orice meserie poate avea elemente stresante, chiar dacă le place ceea ce face și depun pasiune în munca zilnică.

Cea mai compactă definiție este cea de la HSE (Health and Safety Executive), care spune că stresul este reacția adversă a persoanelor, reacție ce apare în urma presiunilor excesive ori a altor tipuri de cerințe/necesități care le sunt impuse.

Există mai multe tipuri de stres, în funcție de cât durează starea dată:

- 1. Stres Fizic** - unul dintre cele mai comune tipuri de stres, care se referă exact la epuizarea corpului;
- 2. Stres emoțional** - apare în urma unor evenimente marcante în viața unui om;
- 3. Stres traumatic** - traumele din viața unui om sunt, cu siguranță, un mare motiv de stres. Similar cu stresul emoțional, traumele se întâmplă cel mai des în viața personală;
- 4. Stres cronic și cel acut** - stresul cronic deja apare în viața persoanei pentru perioade lungi de timp, zilnic, cel acut apare pentru perioade scurte de timp sau doar din cauza anumitor factori (certuri, ședințe, situații neprevăzute etc.).

Pentru a putea reduce stresul pe care îl resimțim, este foarte important să înțelegem de unde vine și ce îl cauzează. Este important să abordăm aceste probleme pozitiv și constructiv. Încercăm să propunem soluții care să fie benefice pentru toată lumea și să arătăm că suntem dispuși să colaborăm pentru a găsi soluții. Acest lucru poate fi benefic atât pentru a reduce stresul, cât și pentru a îmbunătăți relațiile de lucru și productivitatea la locul de muncă.

Efectele stresului de la muncă se pot răsfărca atât asupra angajatului, cât și asupra organizației, a companiei.

Prin ce ar putea angajatorii să contribuie pentru a ajuta subalternii/angajații pentru a evita stresul:

- training-uri legate de gestionarea sarcinilor și a timpului;
- crearea unor modalități de lucru personalizate pe fiecare angajat;
- resurse suficiente;
- măsuri pentru combaterea situațiilor de hărțuire;
- promovarea gândirii pozitive, pentru evitarea conflictelor;
- gestionarea pozitivă și transparentă a situațiilor stresante;
- comunicare corectă, completă și eficientă, legată de orice aspect al organizației.

Concluzia acestui subiect ar putea fi că gestionarea stresului la locul de muncă este esențială pentru sănătatea și performanța angajaților. Stresul cronic la locul de muncă poate avea efecte negative asupra sănătății fizice și mentale a angajaților, precum și asupra performanței muncii. Prin recunoașterea semnelor și simptomelor stresului, identificarea cauzelor și utilizarea strategiilor de gestionare eficiente, angajații și angajatorii pot lucra împreună pentru a reduce nivelurile de stres și pentru a îmbunătăți sănătatea și performanța angajaților.

Cuvinte-cheie: stres, tipurile stresului, efectele stresului.

Cod JEL: J-23, 24, 81, 83.

**Scientific Session III. IMPLEMENTING BENEFICIAL OWNERSHIP REFORMS: EUROPEAN
AND NATIONAL FRAMEWORK**

**Secțiunea științifică III. IMPLEMENTAREA REFORMELOR PRIVIND PROPRIETATEA
EFFECTIVĂ: CADRUL EUROPEAN ȘI NAȚIONAL**

APPROACHES TO THE COMPLEXITY OF THE BENEFICIAL OWNERSHIP REGULATION

Angela BELOBROV, Ph.D. in Economics, Assoc. Prof.
Head of the Registration and Licensing of Law Units Department,
"Public Service Agency" P.I., Republic of Moldova
e-mail: belobrov.a@ase.md

The distinction between legal and beneficial ownership of property (or any asset) is both age-old and highly topical. It's age-old because since the term "beneficial owner" was introduced to the OECD Model Tax Convention in 1977, courts have struggled to interpret and use it in deciding conduit company cases. It's topical because governments, researchers, and practitioners now perceive increased risks in fiscal and AML areas, necessitating the improvement of UBO legislation worldwide.

The background described outlines the research's purpose: to compile an exhaustive list of issues related to Beneficial Ownership (BO). This aims to establish an effective regulatory framework for beneficial ownership and determine the procedure for maintaining the Register of Beneficial Owners (RBO). An exhaustive definition means that all elements are listed without leaving anything to imagination. Therefore, the comprehensive list of terms and issues related to effective ownership includes:

- (i) the definition of the BO and its relation to other concepts: property and proprietary rights, difference between legal ownership and beneficial ownership, beneficial ownership principles;
- (ii) RBO: registry approach; decentralized registry approach; types of RBOs (for different types of assets); central database containing information about BO of legal entities and trusts: principles, structure; benefits, maintenance of the register; maintaining records; peculiarities of the beneficial ownership rule in banking;
- (iii) BO transparency: reasons of beneficial ownership transparency; FATF Recommendations 24 and 25; best practices is disclosing governance, ownership, and voting structures of the entities, and civil society groups;
- (iv) Beneficial Ownership Data Standard (BODS): BODS and BODS compliance, technology infrastructure requirements, and the Beneficial Ownership Registers Interconnection System;
- (v) Data protection and privacy in BO information: balancing legitimate interest in publicity with data protection;
- (vi) General aspects regarding verification, registration, record-keeping, and data updating for the BO of legal entities, including legal frameworks and perspectives;
- (vii) The procedure for determining the BO of legal entities and individuals who meet the criteria, including those exercising effective control: procedure for determining the individual(s) owning at least x % of shares or voting right of the legal entity; the procedure for determining the individual(s) who ultimately controls (control) an individual or legal entity; the procedure for determining the individual(s) on whose behalf a transaction is performed or an activity is carried out; peculiarities of the procedure for determining the BO of the legal persons with a complex but legitimate ownership structure, such as the existence of more hierarchical founding companies with more founders and associated members from different jurisdictions; case-study analysis; peculiarities of the procedure for determining the BO exercising effective control on the legal person (Nominee Shareholders and Directors); practical examples analysis;
- (viii) Procedures and internal practices for BO verification, including foreign citizens;
- (ix) BO in different types of legal entities, profit-making: Limited Liability Companies; other types of profit-making legal persons: peculiarities of the procedure for registering the beneficial owner of sole proprietorships, peasant (farmer) farm; Joint Stock Companies; Publicly traded companies; state-owned enterprises;

- (x) BO in different types of legal entities - nonprofit: associations; foundations; other types of nonprofit legal persons;
- (xi) Exemptions for declaring the BO;
- (xii) BO information throughout the life cycle of a legal entity: BO information to be collected at creation and registration/incorporation; changes during the life cycle of a legal person; insolvency situations; liquidation/dissolution;
- (xiii) BO declaration form structure for different types of legal entities and those with complex structures from different jurisdictions;
- (xiv) Mechanisms and sources for obtaining BO information, including relevant foreign legal persons: types of documents presented to the registrars by which the identification of the beneficial owners can be demonstrated; reasonable period for recognising Extracts from Business/Company Registers from different jurisdictions; guidance on examining identity documents and reasonable period for recognising copies of identity documents from different jurisdictions; National and international database used; Legal Persons Holding Information on their BO; Power to request information from shareholders; Additional information as required for enhanced verification;
- (xv) Update and correction of BO information: Reasonable period (e.g., within one month) for updating information of BO; provisions for an ad-hoc correction of Registry data;
- (xvi) role of technology in improving BO Registers: data entry in the BOR, technology to facilitate checking and validation, e-service of data entry in RBO vs paper documents, legal access to information from BOR; Data provided to other authorities;
- (xvii) Mechanisms for applying a risk-based approach, including red flags: key risk indicators regarding BO; indicators of misuse or unusual activity in the database; reporting to Financial Intelligence Unit;
- (xviii) Discrepancy reporting mechanisms: procedures for resolving discrepancies;
- (xix) Sanctions for violating BO information disclosure rules: failure to submit for registration or update information on BO; false information about BO; the effects of the sanctions on the legal person's economic activity imposed on the natural person declared as pseudo-BO (executive manager of the legal person);
- (xx) Challenges in implementing the BO identification mechanism;
- (xxi) Lessons learned and recommendations.

In conclusion, identifying and formulating exhaustive issues related to the beneficial owner and Registers of beneficial owners are crucial for this research field. It provides an overview of the regulatory framework concerning beneficial ownership, facilitating the achievement of objectives by enhancing contextual knowledge of regulations impacting beneficial ownership.

Keywords: beneficial owner, legal entity, State Register, AML/CFT

JEL Code: K14; K15; K20; G32; O32.

ABORDĂRI ALE COMPLEXITĂȚII REGLEMENTARILOR PRIVIND PROPRIETATEA EFECTIVĂ

Angela BELOBROV, dr. în șt. econ., conf.univ.
Șef Departamentul Înregistrare și Licențiere a Unităților de Drept,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: belobrov.a@ase.md

Distingerea dintre proprietatea legală și proprietatea efectivă este atât veche, cât și de mare actualitate. Veche, deoarece de la introducerea termenului „beneficiar efectiv” în Modelul de Convenție Fiscală al OECD în 1977, instanțele s-au străduit să interpreteze termenul și să-l folosească ca un test pentru hotărârile pe cazurile de conduită a companiilor. De mare actualitate deoarece în prezent, guvernele, cercetătorii și un șir de practicieni percep riscuri crescute în domeniile fiscal și al spălării banilor și finanțării terorismului, ceea ce atenționează asupra necesității îmbunătățirii legislației privind proprietatea efectivă în întreaga lume.

Contextul descris conturează scopul acestei cercetări: acumularea listei exhaustive a problematicilor privind Beneficiarul Efectiv (BE), urmărind stabilirea unui cadru normativ eficient privind proprietatea efectivă și determinarea procedurii de ținere a Registrului Beneficiarilor Efectivi (RBE). De fapt, orice definiția

exhaustivă înseamnă că toate elementele sunt enumerate și niciunul nu este lăsat imaginației. Deci, lista exhaustivă de termeni și probleme conexe proprietății efective include:

(i) definiția exhaustivă a BE și relația acesteia cu alte concepte: proprietate și drepturi de proprietate; diferența dintre proprietatea legală și proprietatea efectivă; principiile proprietății efective;

(ii) Registrul Beneficiarului Efectiv (RBE): abordarea registrului; abordarea descentralizată a registrului; tipuri de RBE (pentru diferite tipuri de active); baza de date centrală, care conține informații despre BE ai persoanelor juridice și fiduciilor: principii, structură; beneficiile RBE; ținerea RBE: menținerea înregistrărilor; particularitățile reglementărilor BE în domeniul bancar;

(iii) Transparența BE: motivele transparenței BE; Recomandările FATF 24 și 25; cele mai bune practici de dezvăluire a guvernantei, proprietății și structurii de vot ale entității și ale grupurilor societății civile;

(iv) Standardul de date privind beneficiarul efectiv (SDBE): SDBE și conformitatea SDBE; cerințele pentru infrastructura tehnologică; Sistemul de interconectare a RBE;

(v) Protecția datelor și confidențialitatea în domeniul informațiilor privind BE: interesul legitim pentru publicitate versus protecția datelor personale ale BE;

(vi) Aspecte generale privind verificarea, înregistrarea, ținerea evidenței și actualizarea datelor BE ai persoanelor juridice: cadrul legal; perspective în ținerea RBE al persoanelor juridice;

(vii) procedura de determinare a BE ai persoanelor juridice (dacă asociatul îndeplinește criteriile pentru a fi considerat drept BE): procedura de determinare a persoanei fizice (persoane fizice) care deține cel puțin x % din acțiunile sau dreptul de vot al persoanei juridice ; procedura de determinare a persoanei fizice care controlează (prin alte mijloace) în ultimă instanță o persoană fizică sau juridică; procedura de determinare a persoanei (persoanelor) în numele cărora se efectuează o tranzacție sau se desfășoară o activitate; particularitățile procedurii de determinare a BE al persoanelor juridice cu o structură de proprietate complexă, dar legitimă, precum existența unor societăți fondatoare de nivel ierarhic superior cu mai mulți fondatori și membri asociați din diferite jurisdicții; analiza studiilor de caz concrete; particularitățile procedurii de determinare a BE care exercită controlul efectiv asupra persoanei juridice (Acționari, Administratori reprezentanți), analiza exemplelor practice concrete și hotărârilor instanțelor judecătorești;

(viii) Procedurile și practicile interne aplicate pentru verificarea BE: verificarea identității BE, inclusiv a cetățenilor străini;

(ix) BE pentru diferite tipuri de persoane juridice - persoane juridice cu scop lucrativ: Societăți cu răspundere limitată; alte tipuri de persoane juridice cu scop lucrativ: particularitățile procedurii de înregistrare a BE a întreprinzătorului individual, gospodăriei țărănească (fermier); societății pe acțiuni; cotate la bursă; întreprinderi de stat;

(x) BE pentru diferite tipuri de persoane juridice - persoane juridice nonprofit: asociații; fundații; alte tipuri de persoane juridice nonprofit;

(xi) Tipuri de persoane juridice exceptate de la declararea BE;

(xii) Informațiile despre BE pe parcursul ciclului de viață al unei persoane juridice: informații despre BE care trebuie colectate la crearea și înregistrarea/incorporarea persoanei juridice; la efectuarea modificărilor în acte de constituire și în Registrul de stat al persoanelor juridice pe parcursul ciclului de viață al unei persoane juridice; BE în situații de insolvență; lichidare/dizolvare a U.D.;

(xiii) Formularul de declarație privind BE: structura formularului declarației privind beneficiarul efectiv pentru diferite tipuri de persoane juridice și persoane juridice cu structură complexă din jurisdicții diferite;

(xiv) Mecanisme și surse de obținere a informațiilor despre beneficiarul efectiv al persoanelor juridice, inclusiv al persoanelor juridice străine relevante: tipuri de documente prezentate registratorilor prin care se poate demonstra identificarea beneficiarilor efectivi; perioada rezonabilă pentru recunoașterea extraselor din registrele comerțului/societăților din diferite jurisdicții; îndrumări privind examinarea documentelor de identitate și termenul rezonabil pentru recunoașterea copiilor documentelor de identitate din diferite jurisdicții; Baze de date naționale și internaționale utilizate; Persoane juridice care dețin informații despre beneficiarii lor reali; Puterea de a solicita informații de la acționari; Informații suplimentare necesare pentru verificarea îmbunătățită;

(xv) Actualizarea și corectarea informațiilor despre BE: Perioada rezonabilă (de exemplu, în decurs de o lună) pentru actualizarea informațiilor despre BE; prevederi pentru o corectare ad-hoc a datelor RBE;

(xvi) Rolul tehnologiei în îmbunătățirea implementării și acurateței RBE: introducerea datelor în registrul beneficiarilor efectivi (RBE), tehnologii pentru a facilita verificarea și validarea datelor, servicii electronice de introducere a datelor în RBE vs documente pe hârtie, acces legal la informațiile din Registrul Beneficiarilor Efectivi; Datele furnizate altor autorități;

(xvii) Mecanisme de aplicare a abordării bazate pe risc. Semnale roșii: indicatori cheie de risc privind BE al persoanei juridice; indicatori de utilizare greșită sau activitate neobișnuită în baza de date; raportările către Unitatea de Inteligență Financiară;

(xviii) Mecanisme de raportare a discrepanțelor: proceduri de soluționare a discrepanțelor, analiza exemplurilor practice;

(xix) Sancțiuni pentru încălcarea regulilor privind divulgarea informațiilor privind BE: nedepunerea pentru înregistrare sau actualizare a informațiilor despre BE; prezentarea de informații false despre BE; efectele sancțiunilor asupra activității economice a persoanei juridice aplicate persoanei fizice declarate ca pseudo-beneficiar efectiv (administratorul persoanei juridice);

(xx) Provocări întâmpinate în implementarea mecanismului de identificare BE;

(xxii) lecții învățate și recomandări pentru viitor.

În concluzie, identificarea și formularea problemelor exhaustive privind beneficiarul efectiv și Registrele beneficiarilor efectivi sunt cruciale pentru acest domeniu de cercetare. Acesta oferă o imagine de ansamblu asupra cadrului de reglementare privind proprietatea efectivă, facilitând atingerea obiectivelor prin îmbunătățirea cunoașterii contextuale a reglementărilor care influențează proprietatea efectivă.

Cuvinte-cheie: beneficiar efectiv, persoană juridică, Registrul de stat, AML/CFT

Cod JEL: K14; K15; K20; G32; O32.

IDENTIFICATION OF BENEFICIAL OWNER – THE MAIN TOOL IN PREVENTING AND COMBATING MONEY LAUNDERING AND THE TERRORISM FINANCING

Cristina BOROZAN,

Head of Service of identification of the beneficial owners,

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail:cristina.borozan@asp.gov.md

Globally, the United Nations has estimated annual money laundering flows between USD 800 billion and USD 2 trillion, representing 2-5% of global GDP.

Transparency and identification of the persons, who are actually behind the businesses, is widely recognized as essential information in preventing and combating money laundering, terrorist financing, protecting the security of the financial system and creating sustainable trading environments.

According to Recommendation no. 1/2022 of the EU-Republic of Moldova Association Council regarding the EU-Republic of Moldova Association Agenda, one of the priorities of the Agenda in the areas of Anti-Money Laundering and Countering Terrorism Financing and combating financial crime is ensuring transparency by efficient identification through coherent verification in Beneficial owners register during the registration of the legal entity.

In the Republic of Moldova, the Public Services Agency (as a state registration body), pursuant to Article 14(1) of Law no. 308/2017 *on preventing and combating money laundering and the terrorism financing*, verifies, registers, keeps records and updates data about the beneficial owners of legal entities and individual entrepreneurs upon their registration, upon registration of amendments to the articles of incorporation of legal entities, upon the state registration of legal persons subject to reorganization and at their removal from the State Register, in accordance with established procedures.

Identifying and verifying the beneficial owners of legal entities can be difficult within a complex but legitimate ownership structure, such as the existence of several legal entities, including foreign, hierarchical founders.

According to the data from the State Register of legal entities, as of 30.06.2023 – 49 395 legal entities and individual entrepreneurs submitted information about their beneficial owners to the state registration body, which constitutes approximately 32% of the total number of registered legal entities.

The low share of legal entities and individual entrepreneurs that declared their beneficial owners was caused by the lack of legal provisions regarding the obligation to declare beneficial owners to the state registration body.

Thus, the undertaken measure was the adoption of Law no. 66/2023 *for the amendment of some normative acts* according to which legal entities, individual entrepreneurs and non-commercial organizations registered in the Republic of Moldova shall present and/or update the information regarding the beneficial owner(s) to the Public Services Agency within 18 months from the date of entry into force of that law (*Law no. 66/2023 enters into force on 01.07.2023*).

At present time, the information about the beneficial owners of legal entities (profit-making and non-commercial organisations) and individual entrepreneurs is part of the State Register of legal entities, being accessible to the competent authorities, obliged entities (banks, notaries, lawyers and so on) and to any persons or organizations that can demonstrate a legitimate interest.

Keywords: beneficial owner, legal entity, State Register, AML/CFT

JEL Code: K-14, 20.

IDENTIFICAREA BENEFICIARULUI EFECTIV – INSTRUMENT PRINCIPAL ÎN PREVENIREA ȘI COMBATerea SPĂLĂRII BANILOR ȘI FINANȚĂRII TERORISMULUI

Cristina BOROZAN,
Șef al Serviciului identificarea beneficiarilor efectivi
Agenția Servicii Publice
e-mail: cristina.borozan@asp.gov.md

La nivel mondial, Organizația Națiunilor Unite a estimat fluxurile anuale de spălare a banilor între 800 miliarde și 2 trilioane de dolari, reprezentând 2-5% din PIB-ul global.

Transparentizarea și identificarea persoanelor, care stau efectiv în spatele afacerilor, este recunoscută pe scară largă ca o informație esențială în prevenirea și combaterea spălării banilor, finanțării terorismului, în protejarea securității sistemului financiar și în crearea unor medii de tranzacționare durabile.

Conform Recomandării nr. 1/2022 a Consiliului de asociere UE-Republica Moldova privind Programul de asociere UE-Republica Moldova, una din prioritățile ale Programului referit pe domeniul combaterea spălării banilor și finanțării terorismului și a criminalității financiare constituie *asigurarea transparenței, inclusiv prin identificarea eficientă cu ajutorul unei verificări coerente în Registrul beneficiarilor efectivi la momentul înregistrării entității juridice*.

În Republica Moldova, Agenția Servicii Publice (în calitate de organ al înregistrării de stat), în temeiul Legii nr. 308/2017 *cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului*, verifică, înregistrează, ține evidența și actualizează datele cu privire la beneficiarii efectivi ai persoanelor juridice, ai întreprinzătorilor individuali și ai organizațiilor necomerciale la înregistrarea acestora, la înregistrarea modificărilor în actele de constituire ale persoanelor juridice, la înregistrarea de stat a persoanelor supuse reorganizării și la radierea acestora din Registrul de stat, în conformitate cu procedurile stabilite.

Identificarea și verificarea beneficiarilor efectivi ai persoanelor juridice poate fi dificilă în cazul unei structuri complexe de proprietate dar legitime, cum ar fi, existența mai multor persoane juridice, inclusiv străine, ierarhic fondate.

Potrivit datelor din Registrul de stat al unităților de drept, la situația din 30.06.2023 – 49 395 persoane juridice și întreprinzători individuali au prezentat organului înregistrării de stat informații despre beneficiarii efectivi ai acestora, ceea ce constituie aproximativ 32% din numărul total de unități de drept înregistrate.

Ponderea redusă a persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali care și-au declarat beneficiari efectivi a fost cauzată de lipsa prevederilor legale privind obligativitatea declarării beneficiarilor efectivi la organul înregistrării de stat.

Astfel, ca măsură întreprinsă a fost adoptarea Legii nr. 66/2023 *pentru modificarea unor acte normative* potrivit căreia persoanele juridice, întreprinzătorii individuali și organizațiile necomerciale înregistrate în Republica Moldova vor prezenta și/sau vor actualiza informația cu privire la beneficiarul efectiv/beneficiarii efectivi la Agenția Servicii Publice în termen de 18 luni de la data intrării în vigoare a respectivei legi (Legea nr. 66/2023 a intrat în vigoare la data de 01.07.2023).

Actualmente, informația despre beneficiarii efectivi ai persoanelor juridice (cu scop lucrativ și organizații necomerciale) și ai întreprinzătorilor individuali este parte componentă a Registrului de stat al

unităților de drept, fiind opozabilă autorităților competente, entităților raportoare (bănci, notari, avocați etc.) și oricăror persoane sau organizații care pot demonstra un interes legitim.

Cuvinte-cheie: beneficiar efectiv, persoană juridică, Registrul de stat, AML/CFT

Cod JEL: K-14, 20.

ANALYSIS OF MANAGEMENT EFFECTIVENESS PERFORMANCES BY THE PUBLIC ADMINISTRATIONS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Elvira JOROVLEA, PhD. in econ., Master in Law,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
e-mail: jorovlea.elvira.leon@ase.md
ORCID: 0000-0001-8184-9951

Human capital is one of the few resources that can provide competitive advantage to public as well as private enterprises. In this category of ideas, the public administration, the turn with the top management of the organizations, participates in the analysis of the efficiency of the management of the performance of their own enterprises and of the decision-making and implementation of the decision-making methods related to the model of the behavior of the employees through the means and the sources that are at their disposal.

In order to analyze performance management through the prism of organizational behavior modeling factors, an opinion survey was carried out among managers and subordinates from 10 heterogeneous enterprises from the point of view of the type of ownership and their size. The results of the analysis are based on the answers of 511 respondents, including 102 managers and 409 employees.

Analyzing the efficiency of performance management in companies from the Republic of Moldova, we find that the organizational structure of the evaluated companies tends towards the mechanistic one. In connection with this, the activity of organizations in the unstable environment of a developing economy creates possibilities for the emergence of counterproductive behaviors. Finally, the conclusion is self-evident: the management of companies in the Republic of Moldova does not consider organizational behavior as an essential element of performance management.

Keywords: public administration, human capital, organizational behavior, decision makers, public enterprises, performance

JEL Code: P47.

ANALIZA EFICIENȚEI MANAGEMENTULUI PERFORMANȚELOR DE CĂTRE ADMINISTRAȚIILE PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Elvira JOROVLEA, doctor în economie, master în drept, conferențier universitar,
Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
e-mail: jorovlea.elvira.leon@ase.md
ORCID: 0000-0001-8184-9951

Capitalul uman este unul dintre puținele resurse care poate oferi un avantaj competitiv atât întreprinderilor publice, cât și celor private. În această categorie de idei, administrația publică, împreună cu conducerea de vârf a organizațiilor, participă la analiza eficienței managementului performanțelor propriilor întreprinderi și a deciziilor și implementarea metodelor de luare a deciziilor legate de modelul comportamentului angajaților, prin mijloacele și sursele care le sunt la dispoziție.

Pentru a analiza managementul performanțelor prin prisma factorilor de modelare a comportamentului organizațional, a fost efectuat un sondaj de opinie printre manageri și subordonați din 10 întreprinderi heterogene din punct de vedere al tipului de proprietate și dimensiunii lor. Rezultatele analizei se bazează pe răspunsurile a 511 respondenți, inclusiv 102 manageri și 409 angajați.

Analizând eficiența managementului performanțelor în companiile din Republica Moldova, constatăm că structura organizațională a companiilor evaluate tinde să fie mecanicistă. În legătură cu acest aspect, activitatea organizațiilor într-un mediu instabil al unei economii în dezvoltare creează posibilități pentru apariția comportamentelor counterproductive. În cele din urmă, concluzia este evidentă: conducerea

companiilor din Republica Moldova nu consideră comportamentul organizațional ca un element esențial al managementului performanțelor.

Cuvinte cheie: administrație publică, capital uman, comportament organizațional, factori de decizie, întreprinderi publice, performanță.

Codurile JEL: P47.

INTERNAL MANAGEMENT CONTROL

Victoria BULAT, Head of Operations and Synthesis Section,

Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: victoria.bulat@asp.gov.md

Maria TERZI, Senior Coordinator Specialist in the Operations and Synthesis Section,

Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: maria.terzi@asp.gov.md

Alina ȚARIGRADSCHI, Senior Coordinator Specialist in the Operations and Synthesis Section,

Public Services Agency, Republic of Moldova

e-mail: alina.tarigradschi@asp.gov.md

One of the basic tasks of each public entity is to establish an efficient internal management control system, which, in turn, will ensure the achievement of set objectives, accurate reporting of results, and objective performance assessment.

The term "internal control" comes from the English term "internal control." In Anglo-Saxon understanding, "to control" means "to hold under control" and "to verify." Several framework models of control are recognized internationally, designed to coordinate managerial control systems within entities and respond to risk management requirements. In the Republic of Moldova, the National Standards of Internal Control are based on the COSO model (USA).

The retrospective evolution of standard establishment in the field of internal management control includes:

1992 In the United States, the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) published the Integrated Framework for Internal Control. Initially, this framework only applied to private companies but is now widely used globally in both the public and private sectors.

1996 The European Parliament initiated the formation of an independent expert commission to analyze how this body detects and addresses fraud, financial contracting practices, and mismanagement.

1999 The Prodi Commission of the European Parliament introduced a series of reforms in the field of internal control.

2000 The White Paper on managerial reforms within the services of the European Commission is published; with the accession of new EU member states and the allocation of funds to them, it aimed to comply with the principles set out in the White Paper and implement a unified internal control framework in all public entities to analyze how these funds are managed.

2001 The European Commission introduced 24 control standards, supplemented by a set of basic practical requirements that should form the basis of the internal control system.

2007 The European Commission revised its internal control framework, reducing the number of standards to 16.

2013 The COSO Framework of 2013 introduced 17 principles necessary for the effectiveness of internal control. The new COSO framework is based on governance concepts, including the need to assign oversight responsibilities to leadership structures for each component of internal control.

2017 The European Commission updates its Internal Control Framework to align it with the Integrated Framework for Internal Control - COSO 2013.

Internal management control (IMC) is an organized process of the public entity's management and its personnel for ensuring good governance. It includes all policies, procedures, internal rules, processes, and activities carried out within the public entity to manage risks and provide reasonable assurance about achieving planned objectives and results.

In the Republic of Moldova, internal management control is established based on Law 229/2010 on internal public financial control and National Standards of Internal Control, approved by the Order of the Ministry of Finance No. 189 dated November 5, 2015.

Internal management control involves continuous monitoring of activities, with clear management rules applicable at the entire public entity level. IMC is not just a general concept, doctrine, or a multitude of rules, information, and registers to be completed but a set of tools through which a public entity can be managed. The purpose of the internal management control system is to prevent errors and irregularities, proactively eliminate their causes, and improve controlled activities.

The implementation and development of the internal management control system within public entities at the central and local levels aim to achieve three general objectives.

- 1) **Operational objectives** - objectives related to the public entity's purposes regarding its effectiveness and efficiency, respectively, the economical, effective, and efficient use of resources.
- 2) **Reporting objectives** - objectives related to the reliability of external and internal information, respectively, related to maintaining adequate accounting, the quality of information used within the public entity or disseminated to third parties, as well as protecting documents against two categories of fraud: concealing fraud and distorting results.
- 3) **Compliance objectives** - objectives related to compliance with laws, regulations, and internal policies, respectively, related to ensuring that the public entity's activities comply with obligations imposed by laws and regulations, as well as with internal policy adherence.

According to COSO's specifications since 1992, maintained in the *Revised Internal Control Framework* of 2013, also reflected in Law 229/2010, IMC tools are grouped into five major components:

- a) Control Environment;
- b) Performance and Risk Management;
- c) Control Activities;
- d) Information and Communication;
- e) Monitoring and Evaluation.

IMC components are interrelated, making it impossible for them to exist and function separately.

Through IMC, the management of the public entity must provide reasonable assurance regarding the achievement of entity objectives by:

- Economy and efficiency of operations;
- Compliance with the regulatory framework and internal regulations;
- Safety and optimization of assets and liabilities;
- Safety and integrity of information.

The processes of the public entity to be managed and controlled have a wide scope: operational processes, support processes, financial management, asset and liability management, human resources management, public procurement, logistics, etc.

Taking into account the variety of internal and external factors affecting the continuity of the public entity's activities, its management must act promptly to address challenges, prevent further errors and non-compliances.

Keywords: internal management control, objectives, IMC tools.

JEL Code: M-11,12, 16.

CONTROLUL INTERN MANAGERIAL

Victoria BULAT, șef Secție operațiuni și sinteză,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: victoria.bulat@asp.gov.md

Maria TERZI, specialist coordonator în Secția operațiuni și sinteză,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: maria.terzi@asp.gov.md

Alina ȚARIGRADSCHI, specialist coordonator în Secția operațiuni și sinteză,
I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova
e-mail: alina.tarigradschi@asp.gov.md

Una din sarcinile de bază a fiecărei entități publice este instituirea unui sistem de control intern managerial eficient, care la rândul său va asigura atingerea obiectivelor stabilite, raportarea corectă a rezultatelor, evaluarea obiectivă performanțelor.

Expresia „control intern” provine de la termenul englezesc „internal control”. În accepțiunea anglosaxonă „to control” înseamnă „a deține controlul (a ține sub control)” și „a verifica”. Pe plan internațional sunt recunoscute câteva modele cadru de control, care au fost concepute pentru a coordona sistemele de control managerial în cadrul entităților și pentru a răspunde cerințelor managementului riscurilor. În Republica Moldova, Standardele naționale de control intern se bazează pe modelul COSO (SUA).

Retrospectiva evoluției instituirii standardelor în domeniul controlului intern managerial include:

1992 În Statele Unite ale Americii, a fost publicat *Cadrul Integrat de Control Intern* de către COSO; la început, acest cadru se referea doar la societățile private, în prezent fiind aplicat pe scară largă, la nivel mondial, atât în sectorul public cât și în cel privat.

1996 Parlamentul European a inițiat formarea unei comisii de experți independenți în vederea analizării modului în care acest organism descoperă și tratează fraudă, practicile de acordare a contractelor financiare și gestionarea defectuoasă.

1999 *Comisia Prodi* din Parlamentul European introduce un șir de reforme în domeniul *controlului intern*.

2000 Se publică *Cartea Albă* a reformelor manageriale în cadrul serviciilor Comisiei Europene; odată cu intrarea în Uniunea Europeană a noilor țări membre și cu atribuirea fondurilor către acestea, s-a dorit respectarea principiilor stabilite de *Cartea Albă* și punerea în practică a unui cadru unitar de control intern, în toate entitățile publice, în vederea analizării modului în care aceste fonduri sunt administrate.

2001 Comisia Europeană a introdus *24 standarde de control*, completate de un set de cerințe practice de bază, care ar trebui să stea la baza sistemului de control intern.

2007 Comisia Europeană și-a revizuit cadrul de control intern, reducând numărul standardelor la 16.

2013 Cadrul COSO din 2013 a introdus 17 principii care sunt necesare pentru eficacitatea controlului intern. Noul cadru COSO se bazează pe concepte de guvernare, inclusiv pe necesitatea de a atribui responsabilități în materie de supraveghere structurilor de conducere, pentru fiecare componentă a controlului intern.

2017 Comisia Europeană își actualizează *Cadrul de control intern*, pentru a-l alinia la *Cadrul Integrat de Control Intern* - COSO 2013.

Controlul intern managerial (CIM) este un proces organizat de managerul entității publice și personalul acesteia în scopul asigurării bunei guvernări, care cuprinde totalitatea politicilor, procedurilor, regulilor interne, proceselor și activităților realizate în cadrul entității publice pentru a gestiona riscurile și a oferi o asigurare rezonabilă privind atingerea obiectivelor și rezultatelor planificate.

În Republica Moldova controlul intern managerial este instituit în baza Legii 229/2010 privind controlul financiar public intern și Standardelor naționale de control intern, aprobate prin ordinal Ministerului finanțelor nr.189 din 05.11.2015.

Controlul intern managerial presupune o monitorizare continuă a activităților, cu reguli de management clar aplicabile la nivelul întregii entități publice. CIM nu este doar o noțiune generală, o doctrină sau o multitudine de reguli, de informații și registre de completat, ci un ansamblu de instrumente prin care poate fi condusă o entitate publică. Scopul sistemului de control intern managerial este de a preveni erorile și neregulile, de a înlătura preventiv cauzele care le determină și de a perfecționa activitățile ținute sub control.

Implementarea și dezvoltarea sistemului de control intern managerial în cadrul entităților publice la nivel central și local are în vedere realizarea a trei obiective generale.

1) Obiective operaționale - obiective legate de scopurile entității publice, cu privire la eficacitatea și eficiența funcționării acesteia, respectiv de utilizare în condiții de economicitate, eficacitate și eficiență a resurselor;

2) Obiective de raportare - obiective cu privire la fiabilitatea informațiilor externe și interne, respectiv legate de ținerea unei contabilități adecvate, de calitatea informațiilor utilizate în entitatea publică sau difuzate către terți, precum și de protejarea documentelor împotriva a două categorii de fraude: disimularea fraudei și distorsionarea rezultatelor;

3) Obiective de conformitate - obiective privind conformitatea cu legile, regulamentele și politicile interne, respectiv legate de asigurarea că activitățile entității se desfășoară în conformitate cu obligațiile impuse de legi și regulamente, precum și cu respectarea politicilor interne.

Conform precizărilor COSO încă din anul 1992, menținute și în *Cadrul revizuit de control intern* din anul 2013, reflectate inclusiv în Legea 229/2010, instrumentele CIM sunt grupate în 5 componente mari,

- a) mediul de control;
- b) managementul performanțelor și al riscurilor;
- c) activitățile de control;
- d) informația și comunicarea;
- e) monitorizarea și evaluarea.

Componentele CIM sunt intercorelate între ele, fiind imposibilă existența și funcționarea separată a acestora.

Prin intermediul CIM conducerea entității publice trebuie să ofere asigurări rezonabile cu privire la atingerea obiectivelor entității prin:

- economicitatea și eficiența operațiunilor;
- conformitatea cu cadrul normativ și reglementările interne;
- siguranța și optimizarea activelor și pasivelor;
- siguranța și integritatea informației.

Procesele entității publice, care urmează să fie gestionate și controlate, au un domeniu larg de aplicare: procesele operaționale, procesele de suport, managementul financiar, managementul activelor și pasivelor, managementul resurselor umane, achizițiile publice, logistică, etc.

Ținând cont de varietatea factorilor interni și externi, care afectează continuitatea activității entității publice, managementul acesteia trebuie să acționeze prompt la provocările apărute pentru a preveni ulterioarele erori și neconformități.

Cuvinte-cheie: controlul intern managerial, obiective, instrumentele CIM.

Cod JEL: M-11,12, 16.

**Scientific Session IV. DIGITALIZATION IN THE REALM OF LICENSING AND
AUTHORIZATION SERVICES**

**Secțiunea științifică IV. DIGITALIZAREA ÎN DOMENIUL SERVICIILOR DE LICENȚIERE ȘI
AUTORIZARE**

**BEST INTERNATIONAL PRACTICES IN IMPLEMENTING ONE-STOP-SHOP SOLUTIONS FOR
PERMITS AND LICENSES**

Semion RAIU

**Deputy Head of the Licensing Department of Law Units, Head of the Licensing Section of the Department of
Registration and Licensing of Law Units**

e-mail: semion.raiu@asp.gov.md

One-Stop-Shops (OSS) for permits and licenses came into popularity in the 1980s, as governments increased their customer service mindsets and sought to improve service to the public (How many stops in a OSS). Much like a customer goes to a supermarket to purchase various types of food and household products – saving time and money compared to going to multiple locations for different products -- business representatives can go to OSSs to obtain various licenses and permits. OSSs seek to reduce time and cost required by the customer – as submission of all forms to obtain particular permits and licenses are submitted in a single place. OSSs also strive to increase transparency of the process through reducing the number of human touch points between customer and government, which in turn reduces the possibility for rent seeking. And importantly, OSSs imply a mindset of customer service by the government. All of this promotes increased attraction for formal investment – both foreign and domestic.

Formal businesses can obtain financing, which can help them expand, especially important in the case of small and medium sized enterprises. Formalization and expansion of business translates to job growth. And all of this strengthens competitiveness. Hence, it can be surmised that OSSs can be an effective part of the equation to increase investment and a country's competitiveness.

Keywords: One-stop-shop, licensing, business, investments, competitiveness.

JEL Code: K-33, M-16, F-02, 42.

**CELE MAI BUNE PRACTICI INTERNAȚIONALE ÎN IMPLEMENTAREA SOLUȚIILOR DE GHIȘEU
UNIC LA GESTIONAREA ACTELOR PERMISIVE**

Semion RAIU,

Șef adjunct al Direcției licențiere a unităților de drept, Șef al Secției licențiere,

I.P. „Agenția Servicii Publice”, Republica Moldova

e-mail: semion.raiu@asp.gov.md

Ghișeele unice pentru acte permise au câștigat popularitate în anii '80, pe măsură ce guvernele și-au dezvoltat spiritul de servicii pentru clienți și s-au străduit să îmbunătățească calitatea serviciului public (How many stops in a OSS). La fel ca în cazul când un client merge la un supermarket să cumpere diverse tipuri de produse alimentare și de uz casnic – economisind timp și bani în comparație cu vizitarea mai multor unități de vânzare a diferitor produse – reprezentanții mediului de afaceri pot vizita ghișeele unice pentru a obține diverse acte permise. Scopul ghișeelor unice constă în reducerea timpului și costurilor, conform solicitării clienților – în cazul depunerii tuturor formularelor pentru obținerea anumitor acte permise într-un singur loc. Ghișeele unice servesc, de asemenea, la sporirea transparenței procesului prin reducerea numărului de puncte de contact cu oamenii între client și guvern, ceea ce reduce, la rândul său, posibilitatea de rent-seeking (obținere a unor avantaje prin manipularea mediului economic). Și mai important, ghișeele unice implică un spirit de servicii pentru clienți din partea guvernului. Toate acestea promovează atracția sporită pentru investiții formale, atât străine, cât și interne.

Întreprinderile formale pot obține finanțare, care le poate ajuta să se extindă, ceea ce este deosebit de important în cazul întreprinderilor mici și mijlocii. Formalizarea și extinderea afacerilor conduce la creșterea

numărului de locuri de muncă. Și toate acestea consolidează competitivitatea. Prin urmare, se poate presupune că ghișeele unice pot constitui o un element efectiv al formulei de sporire a investițiilor și competitivității unei țări.

Cuvinte cheie: ghișeu unic licențiere, afaceri, investiții, competitivitate.

Cod JEL: K-33, M-16, F-02, 42.

CONCEPT AND CHARACTERISTICS OF CYBERCRIME

Sergiu CERNOMOREȚ, PhD in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
E-mail: cernomor2004@mail.ru
Andrei NASTAS, PhD in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

Among the most dangerous threats of the late 20th century, which have continued to manifest themselves in our days—illegal drug trafficking, human trafficking, forced labor—it is observed that the phenomenon of cybercrime is progressing with the most significant strides, evolving in increasingly surprising forms. The evolution of the criminogenic phenomenon in the Republic of Moldova in recent years is closely related to cyberspace, manifested through the increasingly intense use of information technologies in the commission of crimes. The internet, especially during the so-called Covid-19 pandemic, has become an integral and indispensable part of society and the economy.

In this article, we propose a conceptualization and characterization of cybercrime, with a succinct description of its causes and conditions, the personality of the offender, and preventive measures. For the elaboration of the study, we will make use of the national legal framework of the Republic of Moldova, international normative acts in the field, the method of auxiliary documentation from criminal case files, investigation of criminal, criminological, and forensic doctrines, statistical method, logical-legal method, methods of persuasion, exercises, and evaluation.

Keywords: computer science, crime, internet, social danger, cyberspace.

JEL Code: K-14, 22, 24.

CONCEPTUL ȘI CARACTERISTICA CRIMINALITĂȚII INFORMATICE

Sergiu CERNOMOREȚ, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova
E-mail: cernomor2004@mail.ru
Andrei NASTAS, PhD. in Law, Assoc. Prof.,
Academy of Economic Studies of Moldova, Republic of Moldova

Dintre cele mai periculoase amenințări ale sfârșitului secolului XX, care au continuat să se manifeste și în zilele noastre – circulație ilegală a drogurilor, traficul de persoane, munca forțată, observăm că fenomenul criminalității informatice este cel care progresează cu pașii cei mai semnificativi, evoluând prin sine însuși în forme din ce în ce mai surprinzătoare. Evoluția fenomenului criminogen în Republica Moldova în ultimii ani este strâns legată de spațiul cibernetic, ceea ce se manifestă prin folosirea tot mai intensă a tehnologiilor informaționale la comiterea infracțiunilor. Internetul, mai ales în perioada așa numite pandemii de Covid-19, a devenit o parte integrantă și indispensabilă a societății și economiei.

În prezentul articol propunem o conceptualizare și caracterizare a criminalității informatice, cu succintă descriere a cauzelor și condițiilor, personalității infractorului și a măsurilor profilactice. Pentru elaborarea studiului se va face uz de cadrul legal național al Republicii Moldova, actelor normative internaționale în domeniu; de metoda documentării aliorii din dosare penale, investigării doctrinei penale, criminologice și criminalistice; de metoda statistică, logico-juridică, metode de persuasiune, de exerciții și de evaluare.

Cuvinte-cheie: informatică, criminalitatea, internet, pericol social, ciber-spațiu.

Cod JEL: K-14, 22, 24.

ADAPTATION OF PUBLIC SERVICES TO REQUIREMENTS COMPLIANCE WITH CRIMINAL LAW

Sergiu CERNOMORETS, Assoc. Prof. PhD,
Academy of Economic Studies of Moldova
e-mail: cernomor2004@gmail.com
Anatolie FAIGHER, PhD,
"Alecu Russo" State University from Balti
e-mail: anatolie.faigher@usarb.md

Summary. One of the guarantees of the successful operation of public services is the good execution of the duties of public officials. This involves the risk of committing the acts provided for by the criminal law.

The shortcomings of the administration in the public sphere, adopting, among others, forms of criminal law, constitute the problem of adapting public services to the technological challenges and to the expectations of the business environment for the Republic of Moldova at the current stage. In particular, we are referring to corruption in the public sphere, which produces harmful effects in the field of public or individual interests, affecting society's trust in the proper functioning of public services. In the same context, the verticality of public persons is discredited through the prism of institutional and functional integrity, which destroys the respect that public entities must enjoy and without which their effective activity is inconceivable.

Despite the abundance of general information about corruption in the public sector and about the specific individuals who commit it, few find their way into the net of the criminal justice system. In the same context, those who appear in the dock often escape criminal sanctions. One of the prerogatives of the policy of the Republic of Moldova in the field of public services, relates to the implementation of a series of measures aimed at preventing acts of corruption in the public sector, targeting the general, special or individual field.

Keywords: corruption, public person, public services, job duties.

JEL Code: K-14, 20, 24, L-21.

ADAPTAREA SERVICIILOR PUBLICE LA EXIGENȚELE RESPECTĂRII LEGII PENALE

Sergiu CERNOMOREȚ, dr. în drept, conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
e-mail: cernomor2004@gmail.com
Anatolie FAIGHER, dr. în drept,
Universitatea de Stat "Alecu Russo" din Bălți
e-mail: anatolie.faigher@usarb.md

Rezumat. Una dintre garanțiile funcționării cu succes a serviciilor publice o constituie buna executare a atribuțiilor de serviciu a persoanele publice. Această din urmă implică riscul comiterii faptelor prevăzute de legea penală.

Carențele administrării în sfera publică, adoptând, printre altele, forme ale ilicitului penal, constituie problema adaptării serviciilor publice la provocările tehnologice și la așteptările mediului de afaceri pentru Republica Moldova la etapa actuală. În special ne referim la corupție în sfera publică, care produc efecte viciate în domeniul intereselor publice sau individuale, fiind afectată încrederea societății față de bună funcționare a serviciilor publice. În același context, are loc discreditarea verticalității persoanelor publice prin prisma integrității instituționale și funcționale, cea se știrbește respectul de care entitățile publice trebuie să se bucure și fără de care este de neconceput o activitate eficientă a acestora.

În pofida abundenței informației generale despre corupție în sectorul public și despre persoanele concrete care o comit, în plasa sistemului justiției penale nimeresc puțini. În același context, cei care apar pe banca acuzaților deseori scapă de sancțiunile penale. Una din prerogativele politicii Republicii Moldova în domeniul serviciilor publice, ține de realizarea unui șir de măsuri destinate prevenirii faptelor de corupție în sectorul public, vizând domeniul general, special sau individual.

Cuvinte-cheie: corupția, persoana publică, serviciile publice, atribuțiile de serviciu.

Cod JEL: K-14, 20, 24, L-21.

MĂSURĂ DE ASIGURARE A BUNEI CREDINȚE ÎN CADRUL PROCESULUI DE NEGOCIERE,

Vlad Bercu, asistent universitar,
Universitatea de Stat din Moldova
E-mail: vladbercuigor@gmail.com

Prezentul articol analizează legătură între instrumentul juridic "Lista de termeni" (Term Sheet) și art.1025(2) din Codul Civil, subliniind abordarea adesea dispozitivă a afaceriștilor locali față de obligația de a negocia cu bună-credință. Autorul evidențiază riscurile unei abordări axate pe câștigul unilateral în negocieri, cum ar fi extinderea negocierilor, încălcarea clauzelor contractuale, pierderea avantajului concurențial și alte prejudicii potențiale. Sub aspectul Listei de termeni, articolul explorează utilizarea acestui instrument în consolidarea negocierilor, subliniind importanța sa juridică și practică. Se discută detaliat necesitatea, structura și implicațiile juridice ale Listei de termeni, evidențiind clauze cheie precum confidențialitatea, exclusivitatea și repartizarea cheltuielilor, oferind o perspectivă aprofundată asupra dinamicii și complexității negocierilor comerciale moderne.

Cuvinte-cheie: bună-credință, negocieri, clause contractuale, listă de termeni.

Cod JEL: K-12, 15.

CONTRIBUTION OF PUBLIC AUTHORITIES TO THE PREVENTION OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS IN THE CONTEXT OF THE HUMANITARIAN CRISIS

Andrei NASTAS, Assoc. Prof. PhD,
Academy of Economic Studies of Moldova
email: adv_bax@yahoo.com
Doina CAZACU, Assoc. Prof. PhD,
State University of Moldova
e-mail: doina.cazacu@yahoo.com

Summary. Humanitarian crisis in Ukraine, generated by the war on its territory, has determined the migration of people to the states of the European Union. The Republic of Moldova is one of the first, whose border is crossed by these people. Context in which, the task of organizing public humanitarian assistance services falls to him.

The large volume of people crossing the borders of the Republic of Moldova, the lack of managerial experience in the context of crisis situations, also proportions, on the one hand, but also the economic, social and other vulnerability of refugees from Ukraine, on the other hand, contribute to the increase in cases of human trafficking.

Public authorities, both at the local and central level, will make the maximum effort to inform the refugees about the possibility and the way to notify the legal and non-governmental bodies to report cases of human trafficking and related crimes. More than that, every public services involved in providing assistance to people fleeing the path of war, are to notify the legal authorities of any such case, offering the necessary protection to the victims of human trafficking.

Keywords: public services, human trafficking, humanitarian crisis, victim, vulnerability.

JEL Code: K-14, 37, 38.

CONTRIBUȚIA AUTORITĂȚILOR PUBLICE LA PREVENIREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE ÎN CONTEXTUL CRIZEI UMANITARE

Andrei NASTAS, dr. în drept, conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova

e-mail: ady_bax@yahoo.com

Doina CAZACU, dr. în drept, conf. univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

e-mail: doina.cazacu@yahoo.com

Rezumat. Criza umanitară din Ucraina, generată de războiul pe teritoriul său, a determinat migrația persoanelor spre statele Uniunii Europene. Republica Moldova, la rândul ei, este una dintre primele, hotarul căreia este traversat de acestea persoane. Contextul în care, îi revine sarcina organizării serviciilor publice de asistență umanitară.

Volumul mare de persoane care traversează hotarele Republicii Moldova, lipsa de experiență managerială în contextul situațiilor de criză, de asemenea proporții, pe de o parte, dar și vulnerabilitatea economică, socială și de alt gen a refugiaților din Ucraina, pe de altă parte, contribuie la creșterea cazurilor de trafic de ființe umane.

Autoritățile publice, atât la nivel local, cât și central urmează să depună maximum efort pentru informarea persoanelor refugiate despre posibilitatea și modul de sesizare a organelor de drept și non-guvernamentale spre denunțarea cazurilor de trafic de ființe umane și a infracțiunilor conexe. Mai mult ca atât, însăși serviciile publice implicate în acordarea asistenței persoanelor care fug din calea războiului, urmează să anunțe organele de drept despre orice asemenea caz, oferind protecția necesară victimelor traficului de ființe umane.

Cuvinte-cheie: serviciile publice, traficul de ființe umane, criza umanitară, victima, vulnerabilitate.

Cod JEL: K-14, 37, 38.

Tehnoredactare, design copertă: Budan Maria

Bun de tipar 05.12.2023
Coli editoriale 5,56. Coli de tipar 5,3.
Comanda nr. 66. Tirajul 100 ex.

Serviciul Editorial-Poligrafic
al Academiei de Studii Economice a Moldovei
Chişinău, MD-2005, str.Bănulescu-Bodoni 59.
Tel.: 022-402-910